

Regler för
KRAV-certifierad
produktion
JULI 2008

KRAV-märket står för:

- Bra miljö
- God djuromsorg
- God hälsa
- Socialt ansvar

KRAV ekonomisk förening

Regler för KRAV-certifierad produktion Utgåva juli 2008

Postadress: KRAV Box 1037, 751 40 Uppsala • Besöksadress: Kungsgatan 12

Tel: 018-15 89 00 • Fax: 018-13 80 40 • Webbplats: www.krav.se • E-post: info@krav.se

LÄSANVISNING:	6
DEFINITIONER	8
SYFTE OCH OMFATTNING	17
SYFTE	17
RAMAR FÖR REGELVERKET	17
OMFATTNING	17
1. MÄRKNING OCH MARKNADSFÖRING	19
1.1 ALLMÄNNA REGLER	19
1.2 OMRÅDESSPECIFIKA REGLER FÖR MÄRKNING OCH MARKNADSFÖRING	25
1.3 REGLER FÖR URSPRUNGSMÄRKNING	29
2. ALLMÄNNA REGLER	31
2.1 ANSLUTNING	31
2.2 CERTIFIERING	31
2.3 ÅTAGANDEN	31
2.4 KONTROLL AV KRAV-CERTIFIERAD PRODUKTION	33
2.5 AVTAL MED TREDJE PART	34
2.6 AVTALSFRÅGOR	34
2.7 SEKRETESS	35
2.8 HANTERING AV PERSONUPPGIFTER	36
2.9 AVVIKELSER OCH SANKTIONER	36
2.10 ÖVERKLAGANDE	38
2.11 MILJÖ-, NATUR- OCH KULTURSKYDD	38
2.12 HANTERING AV KRAV-CERTIFIERADE PRODUKTER	38
2.13 UTLÄNDSK PRODUKTION DIREKTCERTIFIERAD ENLIGT KRAVS REGLER	41
3. LANTBRUK	42
3.1 OMFATTNING	42
3.2 NATUR- OCH KULTURSKYDD	43
3.3 MILJÖSKYDD	43
4. VÄXTODLING	45
4.1 ALLMÄNT	45
4.2 VÄXTNÄRING	47
4.3 GÖDSELMEDEL, JORDFÖRBÄTTRINGSMEDEL	48
4.4 VÄXTSKYDD	53
4.5 SVAMPODLING	54
4.6 UTSÄDE OCH PLANTOR	54
4.7 VÄXTHUS	55
5. DJURHÅLLNING	56
5.1 ALLMÄNT	56
5.2 DJURMILJÖ	59
5.3 FODER	62
5.5 ÖVRIGT	69
6. BIODLING	71
7. VATTENBRUK	73
7.1 OMFATTNING	73
7.2 PRODUKTIONENS UPPLÄGG	73
7.3 KARENSTID	75
7.4 UTGÅNGSMATERIAL OCH URSPRUNG	76
7.5 FODER OCH UTFODRING	77
7.6 HÄLSA OCH DJURSKYDD	78
7.7 LAXARTADE OCH ABBORRFISKAR	80
7.8 SÄRSKILDA REGLER FÖR ODLING AV BLÅMUSSLA	83

8. VILDVÄXANDE PRODUKTION	86
8.1 VILDVÄXANDE PRODUKTION	86
8.2 UPPGIFTER OM MILJÖN, SOCIAL HÄNSYN, MARKEN SAMT DE ARTER SOM SKA INSAMLAS	86
8.3 SKÖRD.....	87
9. LIVSMEDELSFÖRÄDLING	89
9.1 URSPRUNG OCH INNEHÅLL	89
9.2 LIVSMEDELSTILLSATSER OCH PROCESSER.....	90
10. SLAKT	91
10.1 ALLMÄNT	91
10.2 HANTERING	91
10.3 MÄRKNING, IDENTIFIERING OCH SÄRHÅLLNING	92
10.4 TRANSPORT	92
10.5 LOKALER OCH UPPSTALLNING.....	93
10.6 SLAKT	93
10.7 ÖVRIGT.....	95
11. FODERTILLVERKNING	96
11.1 ALLMÄNT	96
11.2 FODER TILL KRAV-CERTIFIERAD DJURHÅLLNING	96
11.3 FODER TILL SÄLLSKAPSDJUR	97
12. PRODUKTIONSHJÄLPMEDEL	98
13. TEXTILRÅVAROR SAMT HUDAR, LÅDER OCH SKINN FRÅN KRAV-CERTIFIERAD DJURHÅLLNING	100
14. BUTIK	102
14.1 ALLMÄNT	102
14.2 SORTIMENT OCH HANTERING	102
14.3 MÄRKNING OCH EXPONERING	103
14.4 EXPONERING.....	103
14.5 DOKUMENTATION	103
14.6 MARKNADSFÖRING	104
14.7 PERSONALENS KUNSKAPER	104
15. RESTAURANGER OCH STORHUSHÅLL	105
15.1 ALLMÄNT	105
15.2 CERTIFIERING AV STORHUSHÅLL.....	105
15.3 REGISTRERING AV KRAV-CERTIFIERADE LIVSMEDEL.....	108
15.4 TILLFÄLLIG CERTIFIERING.....	108
15.5 GRUPPCERTIFIERING	109
16.PRODUKTER OCH RÅVAROR SOM CERTIFIERATS	110
ENLIGT ANDRA REGELVERK FÖR EKOLOGISK PRODUKTION	110
16.1 ALLMÄNT	110
16.2 CERTIFIERINGSprogram	110
16.3 REGELVERK.....	111
16.4 TILLSATSER OCH PROCESSHJÄLPMEDEL.....	111
17. FISKE	112
17.1 KOMPETENSKRAV PÅ KRAV RESPEKTIVE BEHÖRIGA CERTIFIERINGSORGAN SAMT TILLÄMPNINGEN AV REGLERNA	112
17.2 BESTÅNDET - GRUNDLÄGGANDE PRINCIPER OCH REGLER FÖR ATT BEDÖMA FISK- OCH SKALDJURBESTÅND.....	114
17.3 FISKEFARTYGET	115
17.4 FISKEMETODEN	116
17.5 LANDNING OCH FÖRÄDLING	118
18. KRAV-CERTIFIERADE INGREDIENSER	121
19. REGLER FÖR CERTIFIERINGSORGAN	123
19.1 ALLMÄNT	123
19.2 KRAV PÅ CERTIFIERINGSORGAN.....	123

BILAGOR	128
BILAGA 1 REKOMMENDATIONER FÖR MILJÖSKYDD (K)	128
BILAGA 2 MÅTTBESTÄMMELSER FÖR DJURSTALLAR (EU/K/ SL)	128
BILAGA 3 TUNGMETALLER (K).....	131
BILAGA 4 SYNTETISKA TILLSATSER TILLÅTNA I VÄXTSKYDDSMEDEL (K)	132
BILAGA 5 TILLÅTNA KONVENTIONELLA FODERMEDEL OCH FODERTILLSATSER (EU).....	132
BILAGA 6 GRÄNSVÄRDEN FÖR OÖNSKADE ÄMNINGEN I MARK (K).....	133
BILAGA 7 OM LIVSMEDELSTILLSATSER.....	134
BILAGA 8 TILLÅTNA PROCESSHJÄLPMEDEL.....	136
BILAGA 9 KRITERIER FÖR KEMIKALIERS MILJÖ- OCH HÄLSOSKADLIGHET (K/SL).....	137
BILAGA 10 KRITERIER FÖR REDOVISNINGSSYSTEM VÄXTNÄRING (K)	138
BILAGA 11 MALL FÖR LEVERANTÖRSRIKTLINJER FÖR MARKNADSFÖRING AV KAFFE.....	139

DEN EKOLOGISKA PRODUKTIONENS MÅLSÄTTNING

Grunden för den ekologiska produktionen är en omsorg om naturens grundläggande funktioner och global solidaritet. Målsättningen är att bedriva en långsiktigt hållbar och ur konsumentens synvinkel förtroendeingivande produktion av livsmedel och andra produkter av hög kvalitet.

Strävan är att i alla led (produktion, förädling, distribution, etc) visa omsorg om naturliga förlopp och beteenden, samt utforma verksamheten så att:

- markens och det övriga ekosystemets långsiktiga produktionsförmåga bevaras och stärks
- den biologiska och genetiska mångfalden i kulturlandskapet liksom i produktionen skyddas och utvecklas
- man minimerar användningen av energi och framförallt fossila bränslen och andra icke förnybara naturresurser, liksom utsläpp av föroreningar
- användningen av naturfrämmande ämnen undviks
- en god hälsa hos husdjuren främjas och att de ges möjlighet till ett naturligt beteende, en värdig tillvaro och ett värdigt slut
- förädling sker med hjälp av utvalda processer som är skonsamma mot såväl naturen som produkterna och med ett minimum av tillsatser
- lantbrukaren och övriga som är verksamma i produktionen ges en skälig inkomst, en säker arbetsmiljö, glädje och tillfredsställelse i arbetet
- ekologiska produkter blir tillgängliga för alla konsumenter
- handel med ekologiska produkter främjar en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling både där varan produceras och där den konsumeras.

Den ekologiska produktionen strävar efter att stärka banden mellan landsbygd och tätort samt mellan producent och konsument, bland annat genom öppenhet kring verksamheten. En diversifierad och geografiskt spridd livsmedelsproduktion ger möjlighet till maximal återcirkulering av näringsämnen och mullråvara.

Ovanstående text, frånsett rubriken, är hämtad ur KRAVs stadgar (§4)

KRAVS REGELREVISIONER

KRAVs regler finns till för att bland annat driva KRAVs målsättning med ekologisk produktion såsom den definieras i KRAVs stadgar och är dessutom en utgångspunkt vid påverkan på andra regelverk. Målsättningen för KRAVs regelrevisonier är att skapa ett heltäckande, fungerande, väldefinierat och stringent regelverk som återspeglar KRAVs målsättningar med ekologisk produktion såsom det är definierat i KRAVs stadgar. I regelrevisonerna uppdaterar och förtydligar vi även regelskrivningar i linje med vår strävan att harmonisera med IFOAM Basic Standards.

KRAVs arbete med att förbättra reglerna pågår ständigt. Regelförändringar publiceras åtminstone två gånger per år. Det innebär att vissa av reglerna i den tryckta regelboken kan komma att ändras innan nästa regelbok trycks. Gällande regler finns dock alltid tillgängliga på KRAVs webbplats. Där hittar du också

information om bland annat vilka regelrevisonier som är på gång och vilka som arbetar med dem, när nya regler träder i kraft och hur du kan inkomma med synpunkter på KRAVs regler.

PÅVERKAN PÅ ANDRA REGELVERK

KRAV arbetar även med att påverka externa regelverk framförallt IFOAM Basic Standards och EG-förordningen om ekologisk produktion, (EEG) nr 2092/91. KRAVs regelkommitté bearbetar aktuella frågor som sedan behandlas nationellt och i flera internationella grupperingar.

LÄS MER

Läs mer om KRAVs regelarbete, IFOAM och EU-ekologiskt på KRAVs webbplats, www.krav.se.

OM KRAV-MÄRKET OCH VÅRA FYRA BEN

De mervärden som KRAV-märket står för kan sammanfattas i ”KRAV-märkets fyra ben”:

- Bra miljö
- God djuromsorg
- God hälsa
- Socialt ansvar.

Läs mer om ”KRAV-märkets fyra ben” på KRAVs webbplats, www.krav.se.

KRAV-märket är ett registrerat varumärke med nummer 338 153. Registreringen ger KRAV ekonomisk förening ensamrätt till namnet KRAV i versaler.

FLERA CERTIFIERINGSORGAN ERBJUDER CERTIFIERING ENLIGT KRAVS REGLER.

Sedan 1 juli 2007 kan flera certifieringsorgan använda dessa regler för att erbjuda certifiering. Vilka certifieringsorgan det är och vilken produktion de certifierar kan du hitta på KRAVs webbplats, under rubriken ”företag” klicka på ”certifieringar”

KAPITEL 18 ”REGLER FÖR KRAV-GODKÄNDA INGREDIENSER”

Reglerna i kapitel 18, KRAV-godkända ingredienser har tillämpats på alla produkttyper mellan 1 januari 2005 och 31 augusti 2006. Den tolkning av (EEG) nr 2092/91 som Länsrätten i Uppsala och Livsmedelsverket gjort innebär att regelkapitlet bara får tillämpas efter 1 september 2006, om produkten omfattas av och uppfyller (EEG) nr 2092/91. Vi undersöker de juridiska förutsättningarna för att åter kunna tillämpa dessa regler på samma sätt som tidigare. Kontakta KRAV eller ditt certifieringsorgan för att informera dig om möjligheterna att tillämpa dessa regler.

LÄSANVISNING:

Om olika typer av text

Målsättning (kursiv text)

Varje kapitel inleds med en förklarande text som beskriver kapitlets syfte och knyter an till KRAVs målsättningar. Även underkapitel kan inledas på samma vis. Målsättningen ger riktning för fortsatt regelarbete och kan ses som tolkningsgrund för certifieringsbolagen.

Regeltext

Bindande krav som den KRAV-an slutne ska uppfylla och som certifieringsbolaget verifierar.

Förklarande text (kursiv text)

Förklarande text ska innehålla förtydliganden, ge bakgrundsinformation eller exempel för att lättare förstå innebörden av en regel. De kan också innehålla rekommendationer. Kommande regeländringar aviseras som förklarande text.

Om olika förkortningar

För att en produkt ska få säljas som ekologisk i EU måste produktionen även enligt svensk lag uppfylla kraven i EG-förordningen (EEG) nr 2092/91.

All KRAV-an sluten produktion ska uppfylla svensk lag, men eftersom KRAV-reglerna även tillämpas utanför Sverige och eftersom det i vissa fall förenklar att tydliggöra vad lagen kräver, så innehåller KRAVs regler också vissa lagkrav.

KRAVs regler har utvecklats under lång tid och i samverkan även med andra internationella organ. Därför innehåller våra regler krav som sträcker sig utöver EG-förordningen. För att göra tydligt vad en regel har för bakgrund, så finns det markeringar i texten som har följande betydelse:

- (EU) – regeln har stöd i EG-förordningen
- (SL) – regeln är ett förtydligande av övrig svensk lagstiftning
- (IBS) – regeln har stöd i IFOAM Basic Standards
- (IAC) – regeln har stöd i IFOAM Accreditation Criteria
- (K) – regeln är KRAVs egen.

I kapitel 7, 12, 13, 16, 18 och 19 är inte denna genomgång gjord. Kapitel 14, 15 och 17 saknar motsvarighet i EG-förordningen och IFOAM Basic Standards

Vill du ha mer information om bakgrunden till någon regel kontakta gärna KRAV, till exempel med ett e-post till regler@krav.se.

Regler för KRAV – certifierad produktion Utgåva juli 2008

Dessa regler är antagna av KRAVs styrelse 20 mars 2008, och publiceras den 1 april 2008. Ändringar har skett i följande regler jämfört med föregående utgåva, januari 2008:

Nya regler

1.1.3.5
4.1.5 & 4.7.4
16.1.2 & 16.1.3
Bilaga 11

Ändrade regler:

1.1.1.1, 1.1.2.1, 1.2.3.1
2.3.6, 2.5.2
4.3.3
8.3.2
16.1.1, 16.2.1, 16.3.1, 16.3.3
17.5.2
19.2.6

Ikraftträdande

Reglerna träder i kraft den 1 juli 2008, men får tillämpas efter publicering.

DEFINITIONER

I KRAVs regler används följande begrepp:

Ansluten till KRAVs kontroll

För att vara ansluten till KRAVs kontroll krävs ett skriftligt avtal, där producenten bland annat förbinder sig att uppfylla KRAVs regler och erlägga fastställda avgifter.

A-produkt

En produkt som innehåller minst 95 viktprocent KRAV-certifierade råvaror benämns A-produkt.

Avvikelse

Avsteg från KRAVs regler.

Behörigt certifieringsorgan

Certifieringsorgan ackrediterat eller godkänt för att utföra certifiering enligt ”Regler för KRAV-certifierad produktion”.

Bestånd

Biologisk enhet som avgränsar individer inom en art som i huvudsak har gemensam geografisk och årlig livscykel.

Betesperiod

Den av Jordbruksverket fastställda minimitiden för betesgång i respektive del av landet.

Biologiska bekämpningsmedel

Med biologiskt bekämpningsmedel avses en bioteknisk organism (mikroorganismer, nematoder, insekter eller spindeldjur som framställts för ett tekniskt syfte) som framställts särskilt för att förebygga eller motverka att djur, växter eller mikroorganismer, däribland virus, förorsakar skada eller olägenhet för människors hälsa eller skada på egendom.

Biprodukter

Fiskrens från förädlingsindustrin inklusive fiskråvara från arter som är ämnade till människoföda men som är nerklassade på grund av kvalitet. (Denna definition gäller endast kapitel 7, vattenbruk.)

B-produkt

En produkt som innehåller minst 70 men mindre än 95 viktprocent KRAV-certifierade råvaror benämns B-produkt.

Brukningsenhet

Fastighet eller företag bestående av en eller flera registerfastigheter eller delar av sådana med gemensam bokföring.

Bur

En till golvytan betydligt begränsad inhägnad för ett eller en mindre grupp fjäderfän eller andra smådjur.

Certifieringskommitté

Certifieringskommittén är respektive certifieringsorgans kommitté som beslutar om överklaganden av certifieringsbeslut.

Certifieringsorgan

Organisation med behörighet att certifiera produktion eller produkter enligt något regelverk. I regelverket syftas oftast på certifieringsorgan ackrediterade eller godkända för att utföra certifiering enligt ”Regler för KRAV-certifierad produktion”, som också benämns behörigt certifieringsorgan.

I (EEG) nr 2092/91 används begreppet ”kontrollorgan”, i samma betydelse som vi använder certifieringsorgan. Vi anser det senare begreppet mer etablerat och beskrivande.

Certifieringsprogram

Ett regelverk och ett certifieringsorgan i kombination.

Certifikat

Intyg om KRAV-certifiering för speciell produkt, produktion eller aktivitet.

Ekologisk

Ordet ekologisk får användas vid märkning och marknadsföring av produkter om (EEG) nr 2092/91 uppfylls.

EN 45011

Europeisk Norm 45011 (i Sverige ”SS EN 45011”, där SS står för Svensk Standard). Identisk med ISO 65.

Etablerad djurgrupp

Med etablerad djurgrupp menas en grupp av djur som har haft erforderlig tid att etablera en inbördes rangordning på gården.

EU-ekologisk

Producerad och kontrollerad i enlighet med ”Rådets förordning (EEG) nr 2092/91 om ekologisk produktion av jordbruksprodukter och uppgifter därom på jordbruksprodukter och livsmedel”, utan att vara KRAV-certifierad.

Farligt avfall

Med farligt avfall menas till exempel explosivt, brandfarligt, oxiderande, giftigt eller hälsoskadligt avfall. Exempel på farligt avfall är oljeavfall, impregnerat virke, el- och elektroniskrot, batterier, lösningsmedel, färg och lack.

Foder från karensårsodling (karensårsfoder)

Vid egen karensårsodling får skörden användas som foder i egen djurhållning. Skörden från 2:a årets karensårsodling får säljas till andra om den förses med särskild märkning och grödan skördas tidigast 12 månader efter karenstidens början. (EEG) nr 2092/91 använder begreppet ”producerat under omställning till ekologiskt jordbruk” om produkter från andra årets karensårsodling.

Färgämne

Ämne som har eller kan ge färg. Det kan förekomma i naturen eller vara syntetiskt framställt.

Färskvaror

Livsmedel som inte behandlats i konserverande syfte genom exempelvis sterilisering, saltning, torkning, rökning eller djupfrysning och som därför kan ha begränsad hållbarhet. Färskvaran kan vara beredd eller oberedd. Vissa färskvaror är för sin hållbarhet beroende av att förvaras på särskilt sätt, exempelvis i kyla.

Förpackning

Produktens inre och yttre emballage.

Förpackningsmateriel

Produkter, oavsett material, som används för att innehålla, skydda, hantera och presentera en vara.

Försiktighetsansats

Försiktighetsansatsen är ett regelverk som avser att förhindra skadliga eller irreversibla effekter av mänsklig aktivitet (till exempel fiske) på havens ekosystem. Regelverket innebär att fiskeförvaltningen skall värdera och ta hänsyn till påverkan på fiskbestånd och miljö vid beslut om fiske.

Försiktighetsprincipen

Om miljökonsekvenserna av ett ämne, en produkt eller en verksamhet är okända eller osäkra förkastas hellre än accepteras det/den för att minimera eventuella risker. Den grundläggande hänsynsregeln i miljöbalken innebär att alla som ska vidta en åtgärd ska utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att åtgärden inte ska skada hälsan eller miljön.

Förstahandsmottagare

Auktionsinrättning eller annat organ som är auktoriserat av Fiskeriverket (enligt FIFS 1995:23) för att i första handelsledet förmedla fisk till försäljning eller för att köpa fisk för vidare saluföring. I ett annat land än Sverige är det en organisation med motsvarande auktorisation.

Förädling

Förädling är ett samlande begrepp för all beredning av jordbruksprodukter till livsmedel, foder, produktionshjälpmedel eller textil, skinn, läder och hudar. I ett första led räknas inte packning och märkning av produkten som förädling men om produkten till exempel tvättas eller skalas anses den ha förädlats. Exempel på förädling är malning av spannmål, safttillverkning, charkuteritillverkning, mejeri-, bageri-, slakteri- och styckningsverksamhet, konservering, djupfrysning, torkning eller annan konserverande behandling, spinning och vävning av textil.

Genetiskt modifierad organism GMO

En organism i vilken det genetiska materialet har ändrats på ett sådant sätt som inte förekommer naturligt genom parning eller naturlig rekombination.

Inom ramen för denna definition anses genetisk modifiering uppkomma åtminstone vid tillämpningen av de metoder som anges nedan:

- Hybrid-DNA-metoder med vektorsystem, vilka omfattas av rådets rekommendation 82/472/EEG.
- Metoder som innebär direkt införande i en organism av ärftligt material som beretts utanför organismen genom bland annat mikroinjektion, makroinjektion och mikroinkapsling.
- Cellfusion (inklusive protoplastfusion) eller hybridiseringsmetoder som innebär att levande celler med nya kombinationer av ärftligt genetiskt material bildas genom fusion av två eller flera celler på ett sätt som inte förekommer naturligt.
- Följande metoder anses inte leda till genetisk modifiering, förutsatt att hybrid-DNA-molekyler eller genetiskt modifierade organismer inte används:
 - befruktning in vitro,
 - konjugation, transduktion, transformation eller annan naturlig process,
 - induktion av polyploidi.

Grovfoder

Med grovfoder avses bete, hö, ensilage, helsädesensilage, grönfoder, halm, löv, bark, kvistar, betmassa och rotfrukter (ej potatis).

Hantering

Hantering är ett samlande begrepp för handhavande av en produkt på ett sådant vis att den inte förändras, till exempel mottagning, lagring, sortering och packning av en produkt. Torkning av egen spannmål på gård och tvättning med vatten av egna produkter på gård räknas som hantering. Transport, lagring, distribution och vidareförsäljande av en KRAV-märkt produkt i obruten förpackning räknas inte som hantering.

Huvudråvara

Den viktjämsigt dominerande råvaran i en sammansatt produkt.

Hygieniserade slaktrester

Produkter från slakt som används för gödning, bland annat blodmjöl, hovmjöl, hornmjöl, benmjöl, benkol, köttmjöl, fjädermjöl, hårmjöl, ull, päls och hår.

IAC

IFOAM Accreditation Criteria.

IBS

IFOAM Basic Standards.

ICES

International Council for the Exploration of the Sea.

IFOAM

International Federation of Organic Agriculture Movements. Världsomspännande samarbetsorganisation för ekologisk produktion. Utarbetar internationella regler (IFOAM Basic Standards for Organic Production and Processing) för ekologisk produktion samt kriterier för ackreditering av kontrollorgan (IFOAM Accreditation Criteria for Programmes Certifying Organic Agriculture and Processing).

Ingredienser (det vill säga råvaror, tillsatser, vitaminer, aromer och smakämnen)

”Varje ämne, inklusive tillsats, som använts vid tillverkningen eller beredningen av ett livsmedel och som finns kvar i den färdiga varan om än i annan form. Om en ingrediens i ett livsmedel består av flera ingredienser, ska dessa anses som ingredienser i livsmedlet.

Som ingredienser anses inte

- beståndsdelar av en ingrediens som under tillverkningsprocessen tillfälligt avskiljts, men senare åter tillförts ett livsmedel i proportioner som inte överstiger de ursprungliga,
- tillsatser som förekommer i ett livsmedel endast på grund av att de ingår i en eller flera ingredienser i livsmedlet, förutsatt att tillsatserna inte har någon teknologisk funktion i den färdiga varan,
- tillsatser som använts som processhjälpmedel eller
- ämnen som använts i de mängder som är absolut nödvändiga som lösningsmedel för eller som bärare av tillsatser inklusive aromämnen”.

(Se SLVFS 1993:19)

ISO 65

Certifieringsorgan - Allmänna krav vid certifiering av produkter (ISO/IEC Guide 65:1996). Identisk med standard EN 45011.

Jordbruksursprung

Råvaror eller biprodukter som härrör från odling eller animalieproduktion på jordbruk.

Karaktärsråvara

Med karaktärsråvara i en sammansatt produkt avses den råvara som produktnamnet associerar till även om denna inte utgör huvudsaklig beståndsdel i produkten. I det fall en råvara ingår i produktnamnet är denna alltid karaktärsråvara. Om namnet inte associerar till någon enskild ingrediens avses de viktjämsigt dominerande råvarorna. Exempel:

Produktnamn	Karaktärsråvara
Sparrissoppa	Sparris
Köttbullar	Summa kött av alla slag
Drottning sylt	Summa blåbär och hallon
Korv	Summa kött
Jordgubbsyoghurt	Jordgubbar och yoghurt
Müsli	Viktjämsigt dominerande råvaror. De råvaror som utgör störst andel i produkten och som tillsammans utgör 80% av produktens vikt.

Karantän

Avskilt stall för smittskyddsmässig åtskillnad mellan införda djur och befintlig besättning.

Karenstid

Fastställd tid från vilken KRAVs regler följs fram till att produkten är KRAV-certifierad. Produktionen måste vara anmäld till kontroll under hela karenstiden. Vid läkemedelsbehandling avses tiden från sista behandlingstillfället till att produkten får säljas som KRAV-certifierad. Vid underkännande av produktion inträder en ny karenstid, om inte annat anges i beslutet om underkännande.

Karensårsodling

Odling som bedrivs på mark under dess karenstid.

Kemiska bekämpningsmedel

Kemiska produkter avsedda att förebygga eller motverka att djur, växter eller mikroorganismer, däribland virus, förorsakar skada eller olägenhet för människors hälsa eller skada på egendom.

Klimatjämsigt uteliknande förhållanden

När luftkvalitet, ljus och temperatur inne i en byggnad följer klimatet utomhus.

Alla texter och bilder på www.krav.se skyddas av lagen om upphovsrätt. Eftertryck eller annan kopiering förbjuden.

Konserveringsmedel

Ämnen som förlänger hållbarheten hos livsmedel genom att skydda dem mot nedbrytning orsakad av mikroorganismer. Salt (natriumklorid) räknas dock inte som konserveringsmedel.

Konstgödsel

Ett gödselmedel som tillverkats genom en kemisk process eller genom en process som kemiskt förändrat en naturlig råvara, utom i de fall en sådan förändring sker genom naturligt förekommande biologiska eller fysiologiska processer. Konstgödsel kallas även syntetiska handelsgödselmedel.

Kontamination

Med kontamination avses överföring, förorening eller nedsmittning.

Kontrollgren

En produktionsform för vilken det krävs separat anslutningsavtal. En produktionsform kan omfattas av ett eller flera regelområden (och en produktion kan behöva flera anslutningsavtal).

Konventionella

I KRAVs regelverk används ordet konventionella för produktion och produkter som ej är KRAV-certifierade.

Kraftfoder

Alla foder utom grovfoder och vitamin/mineraltillskott. Potatis tillhör dock kraftfoder.

KRAV

Avser KRAV ekonomisk förening som äger och utformar ”Regler för KRAV-certifierad produktion”.

KRAV-ansluten

Avser producent eller motsvarande som har avtal med certifieringsorgan behörigt att certifiera enligt ”Regler för KRAV-certifierad produktion” för just sådan certifiering.

Labelling agreement

Avtalsform med tredjepart som används då packning och KRAV-märkning utförs hos ej KRAV-ansluten leverantör (tredje parten), på uppdrag av en KRAV-ansluten producent (andra parten). En sådan leverantör (tredje parten) ska vara certifierad för ekologisk produktion. Det behöriga certifieringsorgan som certifierar den KRAV-anslutne (andra parten) ska ha avtal med tredje partens certifieringsorgan om informationsutbyte och eventuella extra kontrollåtgärder.

Livsmedelstillsats

Ämne som i sig självt normalt inte konsumeras som ett livsmedel och som normalt inte används som en typisk ingrediens i livsmedlet, oavsett om det har näringsmässigt innehåll eller inte. Det är också ett ämne som avsiktligt har tillförts livsmedel för ett teknologiskt ändamål vid tillverkning, bearbetning, beredning, behandling, förvaring, förpackning och transport och som resulterar i att ämnet, i förändrad eller oförändrad form, direkt eller indirekt blir en komponent i livsmedlet.

Läkemedel och kemiska bekämpningsmedel för behandling av djur

Enligt KRAVs regler avses med läkemedel varor som är avsedda att tillföras djur för att förebygga, påvisa, lindra eller bota sjukdom eller symtom på sjukdom eller att användas i likartat syfte. Till kemiska bekämpningsmedel räknar KRAV bland annat medel mot ohyra som öronbrickor och pour-on-preparat.

Lönproduktion

Lönproduktion innebär att en producent lämnar sina råvaror för någon form av hantering eller förädling hos ett annat företag för att därefter återta den förädlade produkten. Slakt omfattas inte av reglerna för lönproduktion.

Lönproduktion kan exemplifieras med följande situation: Ett företag anslutet till lantbrukscertifiering skickar egenproducerade råvaror till ett annat företag (en lönproducent) för hantering eller förädling och tar därefter tillbaka dem för vidareförsäljning. En alternativ situation är att: Ett företag anslutet till lantbrukscertifiering skickar egenproducerade råvaror till ett annat företag (en lönproducent) för hantering eller förädling och säljer dem vidare i eget namn utan att fysiskt ta tillbaka produkterna från lönproducenten. Säljs den KRAV-anslutnes råvara/produkt under annans namn/varumärke ska första strecksatsen i 2.5.1 tillämpas. KRAV-ansluten ansvarar för att KRAVs regler följs av lönproducenten.

Marknadsförare

Den som är KRAV-ansluten och är ansvarig för användandet av KRAVs namn och/eller märke i marknadsföringen av en KRAV-certifierad vara.

Miljöanpassade produkter

En miljöanpassad produkt är en vara eller tjänst som ger upphov till mindre miljöpåverkan i förhållande till andra produkter med samma funktion. Produkter som är märkta med Svanen, Bra Miljöval eller EU-blomman uppfyller fastställda kriterier som gör att de får märkas med respektive miljömärke och är exempel på miljöanpassade produkter.

Miljöaspekt

Definieras enligt SS EN ISO 14 001.

Miljöcertifiering

Ett intygande av en tredje part som har kontrollerat att en verksamhet uppfyller kraven i en angiven standard eller regelverk. Exempel på sådana standarder finns inom ISO 14000-serien och EMAS.

Miljömärkt

En produkt som är godkänd av Svanen, Bra Miljöval, EU-blomman, TCO (märkning från och med 1999), KRAV eller får marknadsföras som ekologisk i EU.

Miljöpåverkan

En förändring i miljön - positiv eller negativ - som helt eller delvis orsakas av producentens verksamhet, produkter eller tjänster.

Naturidentiska

Uttryck som används om ett ämne som är framställt syntetiskt, men som även förekommer naturligt.

Nedbrytbart

Enligt OECD Guidelines 301 A-F sätts gränsen för lätt nedbrytbart antingen vid att mer än 60 procent av ämnet mineraliserats inom 28 dygn mätt som koldioxidproduktion/syrekonsumtion (CO₂/BOD), eller vid att mer än 70 procent av ämnet mineraliserats inom 28 dygn mätt som reduktion av löst organiskt kol (DOC). Enligt OECD Guidelines 302 A-C klassas ett ämne som fullständigt nedbrytbart om mer än 70 procent av nedbrytningen är mätt som DOC eller COD. Gäller endast kapitel 12.

Omläggning

Övergång från konventionell till KRAV-certifierad produktion.

Prisbasbelopp

Prisbasbeloppet för 2008 är 41 000 kronor.

Processhjälpmedel

Med processhjälpmedel avses ämnen som inte konsumeras som en ingrediens i sig och som avsiktligt används vid bearbetning av råvaror, livsmedel eller ingredienser till livsmedel för att uppnå ett bestämt teknologiskt ändamål vid behandling eller bearbetning. Användningen kan resultera i en oavsiktlig men tekniskt oundviklig förekomst av ämnet eller dess omvandlingsprodukter i den färdiga produkten. Förekomsten får inte utgöra en hälsorisk eller ha någon teknologisk effekt i den färdiga varan.

Producent

Den som är ansluten till certifiering enligt KRAVs regler och odlar, producerar, hanterar, förädlar, distribuerar eller importerar en vara.

Produkt

Med produkt menas en vara bestående av en enskild råvara eller en sammansättning av flera råvaror. En produkt kan också vara ett ämne eller en beredning.

Produkter som härletts ur genetiskt modifierade organismer

Produkter där råvaran är GMO eller produkter som syntetiserats av en GMO.

Produktion

Vara, förpackning, process, hantering, produktionsplats eller annat som har samband med framställande av varor.

Produktionshjälpmedel

Insatsmedel i jordbruket (t ex gödsel, jordförbättrings-, och växtskyddsmedel), djurvårdsmedel, biocider och desinfektionsmedel i lagerlokaler.

Produktionsplats

Fysiskt avgränsad enhet som är KRAV-ansluten.

Prövning

När prövning nämns i reglerna krävs skriftlig ansökan i det enskilda ärendet.

Regelverk

En samling regler för ekologisk produktion. I regelverket syftas oftast på ett regelverk som är godkänt enligt (EEG) nr 2092/91 och/eller IFOAM-ackrediterat.

Rekonstituering

Rekonstituering innebär att produktens ursprungliga vattenhalt återställs.

Råvaror

Råvaror är huvudingredienser i förädlade produkter.

Sanktion

Åtgärd med anledning av avvikelser från KRAVs regler.

Skyddsvärd

Begreppet skyddsvärd används för att beskriva områden, miljöer, naturtyper etc. som är av stor betydelse för flora och fauna och/eller har ett högt kulturvärde. Exempel på skyddsvärda natur- och kulturmiljöer är ängs- och naturbetesmarker, nyckelbiotoper i skog samt biotopskyddade områden i jordbruksmark som stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar, alléer, öppna diken, källor samt småvatten och våtmarker.

Slutberedningsland

Det land där produkten slutligen förpackas och märks med KRAV-märket.

Slutberedningsföretag

Det företag som slutligen förpackar och märker produkten med KRAV-märket.

SS 15 54 34 och SS 15 54 70

Standarden Hydraulvätskor - Krav och provningsmetoder samt Standarden Smörj fett - Krav och provningsmetoder.

Stallperiod

Den period då djur hålls inne dagligen, med eller utan utevistelse. Mjölkningsperioden räknas ej.

Ströbädd

En ströbädd gödslas ut med intervall från någon eller några veckor upp till ett år. Den hålls torr genom att nytt strömedel tillförs ovanpå det gamla.

Syntetiskt ämne

Ämne framställt genom kemiska metoder. Om ämnet förekommer i naturen kallas det naturidentiskt, om icke kallas det konstgjort.

Tungmetall

Metall med densitet större än 5g/cm³.

Vanligen följande grundämnen:

- Arsenik (As)- Kadmium (Cd)- Koppar (Cu)- Kvicksilver (Hg)- Tenn (Sn)- Zink (Zn)- Bly (Pb)- Kobolt (Co)- Krom (Cr)- Nickel (Ni)- Vanadin (V)	<i>Till tungmetallerna räknas de metaller vars densitet överstiger 5 g per kubikcentimeter. Ett stort antal grundämnen hör till gruppen, men i miljösammanhang figurerar i första hand de som nämns här intill. Övriga tungmetaller uppträder bara undantagsvis i så höga halter att de får skadliga effekter. Arsenik brukar räknas till de miljöfarliga tungmetallerna trots att den egentligen är en halvmetall.</i>

Utevistelseperiod

Tiden före och efter betesperioden. Djur ska ha möjlighet att gå ut när mark och väderförhållanden tillåter detta för respektive djurslag.

Vattendrag

Som vattendrag och sjöar räknas sådana som finns utsatta på den topografiska kartan och/eller är vattenförande hela året.

Verandavistelse

Vistelse på yta utanför isolerat stall, den kan vara helt eller delvis inklädd med vindväv eller liknande.

Viltkött

Som viltkött avses kött från vilt levande däggdjur och fåglar. Djuren ska inte ha ägts av någon.
Anmärkning: Ren räknas som tamboskap.

Åldringsmaska, åldringspanel

En del av ett fångstredskap (vanligen bur eller ryssja) som ruttnar efter en tid i vattnet. Maskan eller panelen är placerad så att redskapet antingen kollapsar eller får ett stort hål när den har ruttnat. Därigenom kan ett förlorat redskap inte fortsätta att fiska -så kallat spökfiske.

SYFTE OCH OMFATTNING

SYFTE

Regler för KRAV-certifierad produktion, hädanefter kallat KRAVs regler, är ett redskap för att omsätta ”Den ekologiska produktionens målsättning” till handling i hela kedjan från råvaruproduktion till konsument (av livsmedel och andra jordbruksprodukter).

Reglerna tar hänsyn till många faktorer för att inbegripa helheten i produktionssystemen och den omgivande miljön. Social rättvisa och sociala rättigheter ingår som en integrerad del. Biologiska mekanismer och sammanhang är grunden för vad som betraktas som naturligt och därmed förenligt med ekologisk produktion. Strävan är att ha vetenskapligt stöd för alla regler. Ofta prioriteras försiktighetsprincipen till dess forskning och beprövad erfarenhet kan ge en säker grund för reglernas gränsdragningar. Vid konflikt mellan olika mål kan helhetssynen bedömas som viktigare än de olika delarna i målkonflikten.

KRAVs regler fastställer hur produktion skall bedrivas för att produkter ska få märkas och marknadsföras med KRAVs märke och/eller med hänvisning till att produkterna producerats i enlighet med KRAVs regler. Därigenom skapas en plattform som underlättar en enhetlig marknadsföring av KRAV-certifierad produktion, samt ger förtroende i alla produktionsled och på marknaden.

RAMAR FÖR REGELVERKET

Nationell lagstiftning, exempelvis djurskydds- och miljölagstiftning, ligger alltid som grund för KRAV-certifierad produktion. Utformningen av och innehållet i KRAVs regler styrs därutöver även av andra regelverk på europeisk och global nivå. KRAV har anpassat reglerna till IFOAM Basic Standards, så att ackreditering enligt den globala samarbetsorganisationen IFOAM:s normer är möjlig.

EU har regler för ekologisk produktion i ”Rådets förordning (EEG) nr 2092/91 om ekologisk produktion av jordbruksprodukter och uppgifter därom på jordbruksprodukter och livsmedel”. Förordningen är lag i Sverige och reglerar hur ordet ”ekologiskt” får användas. Förordningen omfattar växtodling, djurhållning, biodling, vildväxande produktion, livsmedelsförädling, slakt och foderproduktion. KRAVs regler uppfyller EG-förordningen och är i vissa fall strängare än denna. KRAVs regler omfattar fler områden än EG-förordningen, till exempel restaurangcertifiering, textilier och vattenbruk.

OMFATTNING

Reglerna är fastställda utifrån vad som bedöms vara praktiskt möjligt att uppnå för närvarande. Reglerna fastställs av KRAVs styrelse och gäller till dess något annat beslutas. KRAVs beslut om regler sätter gränser för vilka produkter och vilken produktion eller hantering av ekologiska produkter som kan godkännas.

KRAVs märke är främst avsett att användas på livsmedel men vi certifierar även andra råvaror från ekologiskt jord- och vattenbruk samt fiske. KRAV förbehåller sig rätten att avgöra om regelverket är tillämpligt för viss produktion.

Reglerna och kontrollen omfattar

- produktionsförhållanden,
- produkter och recept,
- dokumentation och
- märkning.

Avseende

- primärproduktion,
- produktionshjälpmedel och insatsmedel,
- hantering, lagring och förpackning,
- förädling,
- försäljning och marknadsföring samt
- Produkter och råvaror som certifierats enligt andra regelverk för ekologisk produktion.

1. MÄRKNING OCH MARKNADSFÖRING.

Reglerna för märkning och marknadsföring har som mål att öka och underlätta försäljningen av KRAV-certifierade produkter i hela kedjan från råvaruproduktion till konsumtion samt att värna om KRAV-märkets trovärdighet. All information ska vara tydlig och relevant. Reglerna i detta kapitel ska:

- a) underlätta för producenten/säljaren att märka och marknadsföra sina KRAV-certifierade produkter och tillgodogöra sig KRAV-märkets mervärden och. (K)
- b) underlätta för köparen/konsumenten att identifiera och välja KRAV-certifierade produkter. (K)

1.1 ALLMÄNNA REGLER

KRAV-märket är ett registrerat varumärke hos Patent- och registreringsverket med nummer 338 153. Registreringen ger KRAV ekonomisk förening ensamrätt till namnet KRAV. (K)

1.1.1 KRAVs namn och märken

1.1.1.1

Den KRAV-anslutne har rätt att använda KRAVs namn och märken enligt reglerna nedan när ett avtal om certifiering enligt ”Regler för KRAV-certifierad produktion” har tecknats med behörigt certifieringsorgan och certifieringsorganet utfärdat certifikat för KRAV-certifierad produktion,. (K)

1.1.1.2

KRAVs märken får inte beskäras. KRAV ska skrivas med versaler i rubriker och text. (K)

KRAVs märken bör tryckas positivt, även mot mörk bakgrund och då i en ljus oval. Färgen bör vara grön, (pms 342) eller svart. Annan färg än grön eller svart får användas.

Redlighet

1.1.1.3

Den anslutne ska till certifieringsorganet vid begäran kunna visa vilka åtgärder som vidtagits för att uppfylla gällande märknings- och marknadsföringslagstiftning. (K)

1.1.2 Märkning

Vad får märkas?

1.1.2.1

KRAVs namn eller märke får endast förekomma på produkter från produktion som är certifierad enligt dessa regler av ett certifieringsorgan behörigt att certifiera enligt ”Regler för KRAV-certifierad produktion”. Till detta räknas också produkter och råvaror som får KRAV-märkas när reglerna i kapitel 16 uppfyllts. (K)

Beräkning av vikt

1.1.2.2

Vid beräkning av den totala vikten av ingående ingredienser undantas salt och vatten. Vatten som tillsätts för rekonstituering ska medräknas. (K) (IBS)

KRAVs märken

1.1.2.3

Grundmärke

Grundmärket får endast användas på produkt där andelen KRAV-certifierade ingredienser utgör minst 95 procent av de ingående ingrediensernas sammanlagda vikt. (K) (IBS)

A-märkta produkter får benämnas ekologiska. (EU)

För produktionshjälpmedel får A-märket endast användas när innehållet till 100 procent är produkter eller råvaror från KRAV-certifierad produktion. (K)

För foder till djur i KRAV-certifierad produktion gäller 1.2.1.1.

I.1.2.4

B-märke

X % ekologiskt

B-märket får endast användas när andelen KRAV-certifierade ingredienser i produkten utgör minst 70 procent av de ingående ingrediensernas sammanlagda vikt. (K) (IBS)

Under märket ska andelen ekologiskt anges i procent av vikten. (EU)

B-märket utan procentangivelse får användas av restauranger och storhushåll när de märker sina rätter eller sina registrerade KRAV-certifierade livsmedel, samt på produktion certifierad enligt reglerna i kapitel 17, fiske. (K)

Enligt (EEG) nr 2092/91, får produkter endast benämnas ekologiska om minst 95 viktsprocent av de ingående ingredienserna som härstammar från jordbruk är ekologiska.

På B-märkta produkter kan benämningen ekologisk eller motsvarande användas i uttryck som till exempel "tillverkad av/ innehåller ekologiska ingredienser".

I.1.2.5

Internationellt

A-märke

B-märke

X % organic ingredients

Ovanstående märke får användas internationellt. (K)

I.1.2.6

Efter att särskilt avtal med certifieringsorganet upprättats får KRAVs märke användas i kombination med märket för IFOAM-ackrediterad certifiering. (K)

I.1.2.7

Produktionshjälpmedel

Märket för produktionshjälpmedel får endast användas på produktionshjälpmedel som är certifierade enligt kapitel 12. (K)

För produktionshjälpmedel får A-märket endast användas när innehållet i produkten till 100 procent är produkter eller råvaror från KRAV-certifierad produktion.

Vem får KRAV-märka?

I.1.2.8

Företag certifierade enligt "Regler för KRAV-certifierad produktion" får märka godkända produkter med KRAVs märke. (K)

Märkning får även utföras av annat företag som arbetar på uppdrag av ett anslutet företag om avtal med tredje part gällande lönproduktion eller packning (labelling agreement) finns i enlighet med 2.5.1. (EU)

Hur får produkter, förpackningar och emballage märkas?

I.1.2.9

Namn på den producent alternativt marknadsförare som är ansvarig för produkten ska finnas på förpackningen. (EU)

I.1.2.10

KRAVs namn får inte användas i produktens beteckning eller namn, eller i sådan storlek att det uppfattas som ett varunamn. (K)

Sammansättningar som KRAV-limpa och KRAVLIMPA eller liknande är inte tillåtet. Korrekt formulering är KRAV-märkt limpa eller KRAV-certifierad limpa.

I.1.2.11

KRAVs märken får inte sammanfogas eller överlappas med andra märken eller annan text. (K)

Däremot får KRAVs märken placeras bredvid andra varumärken eller logotyper.

I.1.2.I2

Produktemballage ska vara märkt så att förväxling eller sammanblandning mellan KRAV-certifierade och icke KRAV-certifierade produkter inte kan ske. (K)

I.1.2.I3

Märkningen av en KRAV-certifierad produkt som säljs med hänvisning till ekologisk produktion ska innehålla uppgift om vilket certifieringsorgan som certifierat produkten. (EU) (IBS)

Kontakta certifieringsorganet för mer information om vilket namn eller vilken kodbeteckning som ska användas.

I.1.2.I4

KRAV-certifierade produkter får inte märkas med texten ”GMO-fri” eller motsvarande. Varje beskrivning rörande genetisk modifiering på märkningen av en produkt ska begränsas till att ange att produktionen och förädlingen skett utan användning av GMO. (K) (IBS)

Följesedlar och fakturor

I.1.2.I5

Butiker, grossister och liknande som hanterar KRAV-märkta produkter i obrutna förpackningar får använda KRAVs namn på kvitton, följesedlar, fakturor, sortimentskataloger/-listor och liknande utan att vara kontrollerade enligt KRAVs regler. (EU)

Observera att lagerhållning av ekologiska produkter regleras i Livsmedelsverkets och Jordbruksverkets föreskrifter, (SLVFS 1998:4), (LIVSFS 2005:12) (H 336) och (SJVS 2005:31) som är den svenska tillämpningen av artikel 8.1 (EEG) nr 2092/91.

I.1.2.I6

Produkter från KRAV-certifierad produktion ska uttryckligen anges som KRAV-certifierade, såväl på emballage som på följesedel och/eller faktura för att produkterna ska kunna säljas och vidarehanteras som KRAV-certifierade. (EU)

KRAV-certifierade produkter kan benämnas eller i artikelnamnet ges tillägget KRAV.

I.1.2.I7

Vid försäljning av oförpackade produkter som certifierats enligt andra regelverk för ekologisk produktion ska följande anges på faktura och följesedel:

- ursprungsland (K)
- att produkten certifierats enligt KRAVs regler. (K)

Ingrediensförteckning

I.1.2.I8

Det ska klart framgå i ingrediensförteckningen vilka ingredienser som är av ekologiskt (EU) respektive både ekologiskt och KRAV-certifierat ursprung. (K) (IBS)

Använd gärna asterisker som i följande exempel för müsli.

Ingredienser: havregryn, vetekli*, solroskärnor*, torkad aprikos***

** KRAV-certifierad ekologisk ingrediens **ekologisk ingrediens*

I.1.2.I9

Livsmedelstillsatser ska deklarerars med namn i ingrediensförteckningen. (K) (IBS)

Livsmedelstillsatser ska anges med lämpligt funktionsnamn följt av namn eller vedertagen benämning. E-nummer kan anges som tillägg till namnet om så önskas. Exempel: Förtjockningsmedel: pektin (E440).

Geografiskt ursprung

1.1.2.20

Slutberedningsland ska alltid anges på förpackningen. Konsumenten/köparen ska ha möjlighet att av producenten få reda på ursprungsland för råvaror i en produkt. Detta kan ske genom hemsidor, telefonservice o dyl. Färsvaror ska alltid märkas med ursprungsland. (K)

Många konsumenter önskar ursprungsmärkning. KRAVs styrelse har därför beslutat att på sikt införa en skärpning av ovanstående regel enligt följande förslag till skrivning och förklarande text:

”Slutberedningsland ska alltid anges på förpackningen. Konsumenten/köparen ska ha möjlighet att av producenten få reda på ursprungsland för samtliga ingredienser i en produkt. Detta kan ske genom märkning av produkten eller genom webbsidor, telefonservice och dylikt. Följande färsvaror ska alltid märkas med ursprungsland: kött, mjölk, ägg, bär, frukt, grönsaker, potatis och rotfrukter. Övriga enkla produkter samt huvudingredienser och profilingredienser i sammansatta produkter ska märkas med ursprungsland eller världsdel.” Informationen är identitetshöjande och kan placeras på väl synlig plats på förpackningen och med fördel ges på gårdsnivå där så är möjligt.

Som huvudingrediens i till exempel köttbullar räknas köttfärsen och därmed såväl nötköttet som fläskköttet. Med profilingrediens menas exempelvis jordgubbarna i jordgubbsglass. Observera att innehållet i den enskilda förpackningen måste komma från det område som anges. Exempel på skrivingar är: ”Sverige” ”Europa” ”Europa och/eller Nordamerika”.

1.1.3 Marknadsföring

Vid all marknadsföring av KRAV-märkta produkter i Sverige ska svensk lagstiftning, bland annat Marknadsföringslagen, följas.

1.1.3.1

Marknadsföringen får inte på något sätt vara otillbörlig, vilseledande eller misskrediterande för KRAV eller ekologisk produktion. (K)

1.1.3.2

En KRAV-märkt produkt får marknadsföras av alla näringsidkare i produktens marknadsföringskedja. (K)

Exempelvis får en butik i sin marknadsföring tala om att de säljer KRAV-märkta produkter, trots att butiken inte är KRAV-certifierad. Förutsättningen är att produkterna säljs i originalemballage som är KRAV-märkt. I övrigt gäller att:

Förädlingsföretag och restauranger får exempelvis marknadsföra att de har KRAV-märkt smör i sina pannkakor endast om de har ett giltigt avtal med ett behörigt certifieringsorgan som tillåter detta.

KRAV-certifierat kött som styckas i butik får marknadsföras som KRAV-certifierat endast om butiken är KRAV-certifierad.

Endast i det fall en animalieprodukt är KRAV-certifierad är det tillåtet att ange att den kommer från djur som fått KRAV-certifierat foder.

1.1.3.3

Anslutna företag eller produktionsplatser med certifierad verksamhet får marknadsföra sig som KRAV-certifierad eller KRAV-anslutet. (EU) KRAVs A-märke får användas. (K)

I de fall storhushåll har en eller flera delar av verksamheten certifierade kan endast dessa delar marknadsföras som certifierade. (K)

Undantaget från denna regel är företag som endast registrerat KRAV-certifierade ingredienser. Se avsnitt 1.2.8.

1.1.3.4

Vid annonsering, skyltning eller dylikt ska det klart framgå vilka produkter som är KRAV-certifierade. Det krävs inget förhandsgodkännande från KRAV eller certifieringsorganet. (K)

1.1.3.5

Denna regel syftar till att göra det möjligt för en certifierad kaffeleverantör att marknadsföra KRAV-certifierat kaffe via vendingföretag, restauranger och storhushåll som serverar kaffet, även om dessa serveringar inte är KRAV-certifierade. För att säkerställa att konsumenternas förtroende för KRAV-märket inte äventyras ställs stora krav på att leverantören har ett tätt samarbete med serveringarna och att det går att visa att serveringarna bara säljer KRAV-certifierat kaffe när det märks som sådant.

En kaffeleverantör får marknadsföra kaffe som KRAV-certifierat med hjälp av serveringsföretag som inte är

KRAV-certifierade under de villkor som anges nedan.

Kaffeleverantören ska i sådana fall:

- a) tillhandahålla leverantörsriktlinjer till serveringen. Riktlinjerna ska utformas i enlighet med KRAVs mall för leverantörsriktlinjer (se bilaga 11),
- b) har en aktuell förteckning över alla serveringar som deltar i sådan marknadsföring,
- c) kontrollera att allt kaffe som serveringen marknadsför som KRAV-certifierat kaffe också är det,
- d) kontrollera att leverantörsriktlinjerna i övrigt följs,
- e) för certifieringsorganet visa upp statistik över kaffeförsäljningen för varje servering,
- f) ha medarbetare som minst en gång per år besöker berörda serveringar och att visa att serveringen är informerad och accepterar att följa leverantörsriktlinjerna,
- g) ha rutiner och metoder för att stävja felaktig användning av KRAVs namn och märke,
- h) använda KRAVs B-märke, utan procentangivelse, i marknadsföringen.

1.2 OMRÅDESSPECIFIKA REGLER FÖR MÄRKNING OCH MARKNADSFÖRING

1.2.1 Foder till KRAV-certifierad djurhållning

1.2.1.1

Foder får endast märkas med KRAVs märke på säckar och produktblad om alla foderråvaror är KRAV-certifierade och fodertillsatser med mera, överensstämmer med KRAVs regler. (K)

Foderblandningar som även innehåller ej KRAV-certifierade råvaror, men endast tillåtna fodertillsatser, får marknadsföras med angivande av KRAVs namn direkt följt av ett lika tydligt angivande av andelen KRAV-certifierade råvaror uttryckt i viktprocent. Beräkningen ska göras på torrs substans av råvaror och totalvikt. (EU)

Enligt rådets förordning (EG) 223/2003 får fodret märkas och marknadsföras som "ekologisk jordbruksprodukt" där den ekologiska andelen av råvaror av jordbruksursprung överstiger 95 procent. Produkter/foder där den ekologiska andelen av råvaror från jordbruksursprung är lägre än 95 procent får märkas och marknadsföras med angivande att "produkten får användas i ekologiskt jordbruk enligt förordning (EEG) nr 2092/91".

1.2.1.2

Foder från karensårsodling som skördas tidigast 12 månader efter att karenstiden påbörjades på skiftet får säljas och marknadsföras med märkningen "karensårsfoder producerat under andra årets karensårsodling innan produktionen kan KRAV-certifieras". (EU)

Det får inte KRAV-märkas (se ovan.) (K)

Foderblandningar som även innehåller KRAV-certifierade och/eller konventionella råvaror men endast tillåtna fodertillsatser, får marknadsföras med angivande av KRAVs namn direkt följt av ett lika tydligt angivande av andelen KRAV-certifierade råvaror och andelen råvaror producerat under andra årets karensårsodling. Andelen råvaror ska uttryckas i viktprocent och beräkningen ska göras på torrs substans av råvaror och totalvikt. (EU)

Enligt rådets förordning (EG) 223/2003 får foder som innehåller råvaror från jordbruksprodukter under omställning till ekologisk produktion och/eller konventionella råvaror i varierande kvantiteter märkas och marknadsföras med angivande att "produkten får användas i ekologiskt jordbruk enligt förordning (EEG) nr 2092/91

(EEG) nr 2092/91 använder begreppet "producerat under omställning till ekologiskt jordbruk på produkter från "karensårsodling"

1.2.2 Djurhållning

1.2.2.1

Vid leverans från gården av KRAV-certifierade djur, ska djur vara märkta individuellt och åtföljas av dokumentation som bekräftar att djuren är KRAV-certifierade. Mindre djur, till exempel fjäderfä, som inte kan märkas individuellt ska levereras i märkta lådor. Märkningen ska vara sådan att förväxling mellan KRAV-certifierade och ej KRAV-certifierade djur inte kan ske. (EU)

Vid slakt får gris märkas med väl rengjord tatueringsshammare på bakdel eller bog. Se även 10.3.1 KRAVs målsättning är att den för djuret skonsammast möjliga tekniken för märkning ska användas.

1.2.3 Produktionshjälpmedel

1.2.3.1

På förpackningen för ett KRAV-certifierat produktionshjälpmedel ska nedanstående uppgifter deklareraras:

- Ingående råvaror. För lantbruksprodukter och restprodukter från livsmedelsindustri ska det framgå om råvarornas ursprung är från konventionell eller ekologisk produktion.

- Innehåll av kväve, fosfor och kalium (gäller produkter som marknadsförs som gödselmedel). Innehållet får anges som ett intervall.

- En rekommenderad giva eller den högsta tillåtna givan. Se även 4.2.5 samt bilaga 3. Den rekommenderade givan får inte överstiga den högsta tillåtna.

För produkter som levereras i bulk skall tillverkaren tillhandahålla motsvarande information i form av ett produktblad.

Produkter ska vara märkta på ett sådant sätt att det går att fastställa vid vilken tidpunkt och var produktionen (förädlingen, förpackningen osv) har skett. Producenten ska utifrån denna märkning kunna redovisa vilka råvaror som använts till den aktuella produkten. Märkningen får utformas av det anslutna företaget på lämpligt sätt.

1.2.4 Textilråvaror samt hudar, läder och skinn från KRAV-certifierad djurhållning

Från och med 1 januari 2007 omfattar KRAVs regler endast textilråvaror som till exempel bomull, ull, lin samt hudar, läder och skinn från KRAV-certifierad djurhållning, nedan kallade KRAV-certifierade råvaror.

1.2.4.1

Vid märkning eller marknadsföring av förädlad produkt ska något av följande uttryck användas: ”Innehåller KRAV-certifierad XX”, ”XX kommer från KRAV-certifierad djurhållning/produktion” eller motsvarande. Vidare ska det på produkten, förpackningen eller dylikt anges att den KRAV-certifierade råvaran är kontrollerad enligt KRAVs regler. Det ska också klart framgå vilken råvara som är KRAV-certifierad. Vid märkning eller marknadsföring ska det tydligt även framgå hur stor mängd i procent av totalvikt av förädlad produkt som är KRAV-certifierad.

1.2.4.2

Ordet KRAV ska skrivas i versaler men märkning eller marknadsföring i övrigt får inte på något sätt genom typsnitt eller färger förknippas med KRAV ekonomisk förenings logotyp eller märket för KRAV-certifierad produktion. Produkterna får inte märkas som KRAV-certifierade eller märkas med KRAVs märke. Märkning eller marknadsföring får inte på något vis vilseleda att uppfattas som om det rör sig om en KRAV-certifierad produkt.

1.2.4.3

De KRAV-certifierade råvarorna i förädlade produkter ska ursprungslandsmärkas. I aktuella fall ska det av märkningen framgå var de KRAV-certifierade djuren har fötts upp och var de har slaktats.

1.2.4.4

Märkning av förädlad produkt för konsumentmarknaden får ske med insydda etiketter, med hängetikett, med märkning av omslutande förpackning eller genom prägling.

1.2.5 Butik

1.2.5.1

En KRAV-certifierad butik äger rätt att märka och förpacka KRAV-certifierade produkter med KRAVs märke. Vid sådan märkning ska butikens namn finnas på produkten. Om skriftlig överenskommelse gjorts med leverantören (distributören eller producenten) kan butiken märka KRAV-certifierade varor med leverantörens namn.

Vid eventuell ompackning, till exempel vid putsning av grönsaker, får butiken märka produkten som den ursprungligen var märkt.

1.2.5.2

Vid skyltning ska det klart framgå vilka produkter som är KRAV-certifierade.

I diskar med enbart KRAV-certifierade produkter får skyltning göras för alla produkterna.

I diskar med lösviktsförsäljning av både KRAV-certifierade och konventionella produkter ska varje produkt som är KRAV-certifierad vara tydligt skyltad eller märkt. Skylten ska förutom KRAV-märke ge uppgift om ansvarig producent när detta är möjligt. Se även 1.1.2.16. Om särskilt packmaterial tagits fram för de KRAV-certifierade produkterna ska detta vara utlagt intill dessa, så att det inte går att misstolka för vilka produkter packmaterialet är avsett.

1.2.6 Restaurang och storhushåll

Certifiering

1.2.6.1

KRAVs B-märke ska användas för KRAV-certifierade rätter.

Livsmedel som inte blandats med andra livsmedel och är märkta med KRAVs grundmärke på originalförpackningen kan även fortsättningsvis märkas med grundmärket.

1.2.6.2

Det ska klart framgå vilka ingredienser som är av KRAV-certifierat ursprung. Om detta ej är möjligt ska personalen vid förfrågan kunna redogöra för vilka ingredienser i en rätt som är KRAV-certifierade.

1.2.6.3

I meny/matsedel ska det tydligt framgå vilken rätt som är KRAV-certifierad. Det KRAV-certifierade alternativet ska tydligt märkas ut på buffé, frukost och i caféer.

1.2.6.4

Certifikatet som talar om att storhushållet är KRAV-certifierat ska finnas uppsatt på en för gästen väl synlig plats. Certifikatet talar om vad storhushållet är certifierat för och vem som har utfört certifieringen.

Registrering av KRAV-certifierade livsmedel

1.2.6.5

KRAVs B-märke ska användas för KRAV-certifierat livsmedel.

Livsmedel som inte blandats med andra livsmedel på storhushållet och som är märkta med KRAVs A-märke på originalförpackningen kan även fortsättningsvis märkas med A-märket.

1.2.6.6

Certifikatet som talar om vilka livsmedel storhushållet har registrerat ska finnas uppsatt på en för gästen väl synlig plats.

Tillfälligt godkännande

1.2.6.7

För enstaka tillfällen kan tillstånd beviljas för att använda KRAVs namn och märke vid servering av KRAV-certifierade rätter eller livsmedel.

Exempel på sådana tillfällen är mässor, festivaler och "KRAV-dag" i skolan.

1.2.7 Fiske

1.2.7.1

En certifiering enligt reglerna för KRAV-certifierat fiske får kallas "KRAV-certifiering", "KRAV-godkänd enligt regler för KRAV-certifierat fiske".

En produkt som kommer från en certifierad verksamhet och uppfyller alla delar av reglerna i kapitel 17 får marknadsföras som "från ett KRAV-certifierat fiske". KRAVs B-märke ska användas.

1.2.8 KRAV-certifierade ingredienser

För närvarande undersöker vi de juridiska förutsättningarna att åter kunna tillämpa dessa regler, även på andra produkter än de som uppfyller (EEG) nr 2092/91.

Företag som registrerat KRAV-certifierade ingredienser enligt kapitel 18 kan på förpackning och i marknadsföring tala om att en produkt innehåller KRAV-certifierade ingredienser även om produkten inte kan KRAV-märkas.

1.2.8.1

Ansluten som registrerat KRAV-certifierad ingrediens får skriva ut det på förpackningen och tala om det i sin marknadsföring. Det ska klart framgå vilka ingredienser som är KRAV-certifierade. I ingrediensförteckningen ska det framgå vilken viktprocent de KRAV-certifierade ingredienserna har.

1.2.8.2

Produkt registrerad för KRAV-certifierad ingrediens får inte märkas som KRAV-certifierad eller märkas med KRAVs märke.

Märkning eller marknadsföring av produkter med KRAV-certifierad ingrediens får inte på något vis vilsledda att uppfattas som om det rör sig om en KRAV-certifierad produkt.

1.2.8.3

Vid märkning eller marknadsföring ska något av följande uttryck användas:

”Innehåller KRAV-certifierad XX”, ”XX kommer från KRAV-certifierad produktion” eller motsvarande.

Ordet KRAV ska skrivas i versaler, men märkning eller marknadsföring i övrigt får inte på något sätt genom typsnitt eller färger förknippas med KRAV ekonomisk förenings logotyp eller märket för KRAV-certifierad produktion.

På förpackningen ska det också anges av vilket certifieringsorgan den KRAV-certifierade ingrediensen är kontrollerad.

1.3. REGLER FÖR URSPRUNGSMÄRKNING

Syftet med detta kapitel är att ge möjlighet för de KRAV-anslutna som så önskar att komplettera KRAV-märket med en ursprungsmärkning. Märkningen är ett sätt att visa upp de mervärden som KRAV-certifieringens spårbarhet möjliggör. Detta kan förstärka både den anslutnes eget varumärke och KRAV-märket och därmed bidra till att öka volymen av ekologiska produkter på marknaden.

1.3.1 Geografisk avgränsning av ursprungsmärkningen

KRAV-ansluten eller grupp av KRAV-anslutna som vill använda KRAVs ursprungsmärkning ska tydligt definiera den geografiska avgränsningen för sin valda ursprungsbeteckning. Denna bör så långt möjligt följa vedertagna benämningar som t ex en viss gård, en ort, en kommun, en region, en sjö, eller ett visst län, ett hav etc. De anslutna ska vid revision tillhandahålla karta där avgränsningen är tydligt utmärkt.

1.3.2 Produkter bestående av en råvara

Råvaran ska komma från KRAV-certifierad produktion inom det angivna ursprungsområdet.

1.3.3 Produkter bestående av flera råvaror

Hela innehållet av huvudråvaran och karaktärsråvaran (se definitioner) ska komma från KRAV-certifierad produktion i det angivna ursprungsområdet. Minst 80 % av produktens innehåll mätt som vikt ska komma från KRAV-certifierad produktion i det angivna ursprungsområdet. Övriga ingredienser ska uppfylla reglerna i kapitel 9, Livsmedelsförädling.

1.3.4 Förädlade produkter

Förädling ska om möjligt ske i KRAV-certifierad anläggning inom det angivna ursprungsområdet. Om lämplig KRAV-certifierad anläggning saknas inom ursprungsområdet får förädling ske i KRAV-certifierad anläggning utanför området. Det åligger då den KRAV-anslutne att aktivt söka förädlingsanläggning så nära det angivna ursprungsområdet som möjligt.

1.3.5 Utformning av märkningen

Produkt som uppfyller reglerna 1.3.1 – 1.3.4 får ursprungsmärkas. Märkningen utformas som en text direkt under KRAV-märket som anger det geografiska ursprunget som definieras i regel 1.3.1 där den geografiska avgränsningen bestäms av producenten själv i enlighet med regelförslaget. Exempel på märkning:

Produkt från Jämtland

Korv från Storgård

Torsk från Nordnorge

2. ALLMÄNNA REGLER

2.1 ANSLUTNING

I det här avsnittet beskrivs vad som krävs för KRAV-anslutning samt allmänt om regler för KRAV-certifierad produktion.

2.1.1

Den som producerar, förädlar, marknadsför eller i övrigt hanterar produkter för vilka KRAVs regler gäller, kan ansöka om att KRAV-ansluta sig hos ett behörigt certifieringsorgan.

Den som ansöker om KRAV-anslutning förbinder sig att:

- följa KRAVs regler (EU)
- lämna kompletta ansökningshandlingar till certifieringsorganet (EU)
- betala ansökningsavgift för den aktuella produktionen till certifieringsorganet. (EU)

För ansökan om KRAV-anslutning för vildväxande produktion gäller ett senaste ansökningsdatum. (K)
Certifieringsorganet tillhandahåller ansökningshandlingar och information om gällande regler och priser.

För vildväxande produktion krävs ett senaste ansökningsdatum på våren för att certifieringsorganet ska kunna planera och utföra kontroller i tid. Detta meddelas i ansökningshandlingarna för varje år.

2.1.2

Producenten/företaget anses ansluten när komplett ansökan har behandlats samt anslutningsavtal har skrivits på. Den anslutne är dessutom bunden av den information som lämnats i ansökningshandlingarna och/eller i senare information. (EU)

2.1.3

Att vara KRAV-ansluten är ett frivilligt åtagande som står öppet för alla som följer KRAVs regler och certifieringsorganets avtal. (EU)

2.1.4

I syfte att bevara värdet av KRAV-märkningen för alla anslutna producenter har KRAV rätt att ensidigt ändra dessa regler. Detta kan i undantagsfall innebära att produkter med giltiga certifikat underkänns. (K)

2.1.5

Marknadsföring av flertalet KRAV-certifierade produkter omfattas av ”Rådets förordning (EEG) nr 2092/91 om ekologisk produktion av jordbruksprodukter och uppgifter därom på jordbruksprodukter och livsmedel” och därtill hörande förordningar och föreskrifter. KRAVs regler är skrivna så att marknadsföring av KRAV-certifierade produkter ska uppfylla lagens krav eller gällande föreskrifter. (K)

2.2 CERTIFIERING

2.2.1

Verksamheten är KRAV-certifierad när certifieringsorganet fått det underskrivna anslutningsavtalet och utfärdat certifikat för produktionen. Innan certifikat kan utfärdas krävs revision (se avsnitt 2.4). (EU)

2.2.2

Det krävs särskilt/nytt certifieringsbeslut för:

- ny brukningsenhet /ladugård /växthus (EU)
- nya skiften (EU)
- nytt djurslag (EU)
- ny produktionsplats (EU)
- ny produktionslinje (EU)
- nya processer måste anmälas till och certifieras av certifieringsorganet före eventuell användning (K)

2.3 ÅTAGANDEN

2.3.1

Den anslutne som använder KRAVs namn eller märke i marknadsföringen av en produkt har gentemot köparen det fulla ansvaret för att KRAVs regler följs i den KRAV-certifierade produktionen och får ta eventuella ekonomiska konsekvenser om ej godkända produkter levereras som KRAV-certifierade. (K) (IAC)

2.3.2

Den anslutne ska följa KRAVs regler och informera om dessa till alla berörda inom verksamheten. All personal som hanterar KRAV-certifierade produkter ska ha så god kunskap om kraven på produktionen att reglerna följs. (EU)

2.3.3

Den anslutne ansvarar för att följa gällande version av KRAVs regler. (Se även 2.1.4). (EU)

KRAV strävar efter att ändringar i Regler för KRAV-certifierad produktion ska meddelas den anslutne i god tid, senast 3 månader innan de träder i kraft. Gällande regler finns på KRAVs webbplats - www.krav.se - och kan också beställas från KRAVs kontor i Uppsala.

2.3.4

Det ska finnas en kontaktperson per produktionsplats som omfattas av avtalet. Kontaktpersonen ska vara väl insatt både i KRAVs regler och den verksamhet som bedrivs på produktionsplatsen. Kontaktpersonens namn ska meddelas till certifieringsorganet. (K)

2.3.5

Den anslutne ska ha dokumentation som visar att KRAVs regler uppfylls och ha denna tillgänglig för certifieringsorganet. Certifieringsorganet äger rätt att av den anslutne kräva den dokumentation som certifieringsorganet anser sig behöva. Den anslutne ska löpande dokumentera produkter och råvaror som köps in till den KRAV-certifierade produktionen. Denna ska innehålla uppgifter om kvantiteter, ursprung och innehåll. Den anslutne ska också dokumentera kvantitet, innehåll och mottagare av sålda KRAV-certifierade varor. (EU)

För att inköpta råvaror och produkter ska kunna räknas som KRAV-certifierade måste det tydligt framgå att de är det på fakturor eller följesedlar som den anslutne har tillgängliga. (EU)

Dokumentationen ska sparas i två år så att certifieringsorganet kan kontrollera den. (K) (IAC)

Dokumentationen kan göras på papper eller elektroniskt.

2.3.6

Den anslutne åtar sig att informera certifieringsorganet om alla väsentliga ändringar av verksamheten. (EU)

Om det behövs en ny kontroll före godkännandet görs den på den anslutnes bekostnad. (K) (IAC)

Ändringar som kräver nytt skriftligt godkännande framgår av regel 2.2.2.

Den som är KRAV-ansluten ska meddela sitt certifieringsorgan vilka KRAV-certifierade produkter hon/han tänker sälja innan marknadsföringen av dem påbörjas. (K)

Väsentlig ändring är till exempel att verksamheten flyttar eller att ägarförhållandena ändras.

2.3.7

Den anslutne ska omedelbart anmäla alla överträdelse av regler för KRAV-certifierad produktion inom sin verksamhet till certifieringsorganet. Det ska göras oavsett vem som överträtt reglerna och oavsett om det gjorts av misstag eller inte. (EU)

2.3.8

Gällande lagar och förordningar ska följas och är överordnade regler för KRAV-certifierad produktion. (EU)

2.3.9

KRAV-anslutna ska ha en skriftlig policy om social rättvisa. Undantagna från det dokumentationskravet är producenter med färre än 10 anställda samt de som verkar i länder där policy om social rättvisa regleras i gällande lagstiftning. Produkter kan inte KRAV-certifieras om brott mot mänskliga rättigheter eller tydliga fall av social orättvisa förekommer i samband med produktionen.

KRAV-anslutna får inte använda tvingad eller ofrivillig arbetskraft. De ska vidare behandla sina arbetstagare lika, ge dem samma möjligheter och inte agera diskriminerande. KRAV-anslutna ska dessutom möjliggöra för anställda minderåriga att delta i grundläggande utbildning. Arbetstagare inom ekologisk produktion ska ges möjlighet att organisera sig och har rätt att förhandla kollektivt. (K) (IBS)
För ytterligare vägledning om sociala förhållanden, se relevanta konventioner hos ILO, www.ilo.org.

2.4 KONTROLL AV KRAV-CERTIFIERAD PRODUKTION

2.4.1

När certifieringsorganet fått ansökan - eller anmälan om väsentlig förändring - kontrollerar certifieringsorganet den del av verksamheten som ansökan gäller. Därefter har certifieringsorganet rätt att genomföra kontroller när som helst under avtalstiden. Om certifieringsorganet anser att det behövs för att kunna certifiera den anmälda produktionen, har certifieringsorganet rätt att få inspektera och få dokumentation om även annan verksamhet som den anslutne bedriver. Certifieringsorganet har också rätt att ta stickprov vid produktion och av produkter. (EU)

2.4.2

KRAV vill underlätta för anslutna att visa hur och att man följer KRAVs regler. Vidare ser KRAV ett behov av att effektivisera kontrollen av KRAVs regler. Ett implementerat kvalitetsledningssystem eller motsvarande gör kontrollen och bedömningen enklare.

För att underlätta kontrollen och bedömningen av att KRAVs regler följs åtar sig den anslutne att:

- implementera befintligt kvalitetsledningssystem eller motsvarande för hela sin verksamhet (K)
- lämna all information om verksamheten som certifieringsorganet begär, till exempel olika handlingar, certifikat och bokföring (EU)
- lämna certifieringsorganet tillträde till marker, växthus, stallar, lager, tillverknings- och produktionslokaler, försäljningsställen, serveringsställen och andra platser som ingår i verksamheten (EU)
- på uppmaning genomföra analys av mark, råvaror, produkter eller annat av intresse som ingår i den aktuella produktionen. (EU)

Med att implementera ett befintligt kvalitetsledningssystem åtar sig den anslutne att arbeta efter det kvalitetsledningssystem som den anslutne har bestämt sig för att använda i sin verksamhet. Att implementera ett befintligt kvalitetsledningssystem innebär inte att samtliga anslutna måste ha ett kvalitetsledningssystem för sin verksamhet. Kravet på implementering gäller endast de anslutna som har beslutat sig för ett visst kvalitetsledningssystem.

2.4.3

Om certifieringsorganet bedömer att reglerna inte uppfylls kan certifieringsorganet ge den anslutne en sanktion enligt avsnittet för sanktioner. (Se 2.9.1 - 2.9.2.)

2.4.4

Även om certifieringsorganet inte upptäckt eller påpekat en brist i produktionen vid kontroll ansvarar den anslutne för att KRAVs regler uppfylls. Certifieringsorganet kan när som helst retroaktivt påtala en dokumenterad brist. (EU)

2.4.5

Den anslutne har rätt att anföra besvär över certifieringsorganets beslut. (EU)

Besväret ska vara skriftligt till certifieringsorganets certifieringskommitté som beslutar om överklagandet. (Se även 2.10.1 om överklagande och omprövning.) (EU)

2.5 AVTAL MED TREDJE PART

2.5.1

I vissa fall kan en tredje part, som inte är KRAV-ansluten, anlitas av den verksamhet som är KRAV-ansluten. Då ska ett följdavtal tecknas mellan den anslutne och tredje parten. Det ska göras innan den tredje parten hanterar KRAV-certifierade produkter.

Avtal med tredje part ska tecknas i följande fall: (EU)

- Tredje part marknadsför produkter under sitt eget varumärke och produkterna tillverkas av KRAV-ansluten. Avtalet ska tecknas mellan den anslutne och marknadsföraren. (EU)
- Producenten överlåter förädling (av enbart egenproducerade råvaror), så kallad lönproduktion, till tredje part. Avtal ska tecknas mellan den anslutne, och tredje part/lönproducenten. (EU)
- Producenten överlåter lagring/torkning av spannmål eller jämförbar råvara till tredje part. Avtal ska tecknas mellan den anslutne och den som ansvarar för torkningsanläggningen/lagret. (EU)
- Producenten överlåter packning och KRAV-märkning till ej KRAV-ansluten leverantör. Avtal ska tecknas mellan den anslutne och leverantören. Leverantören ska vara godkänd av annat certifieringsorgan som utför ekologisk certifiering. (EU)

Avtalet mellan den anslutne och tredje parten ska åtminstone innehålla följande moment:

Tredje part ska ge certifieringsorganet rätt att göra kontroll hos tredje part, enligt de villkor som framgår av dessa regler (se vidare bl a avsnitt 2.4).

Tredje part ska åta sig att tillämpa relevanta delar av KRAVs regler.

Eventuella avvikelser som certifieringsorganet konstaterar hos tredje part ska vara den KRAV-anslutnes ansvar.

Tredje part har inte rätt att använda KRAVs namn och märke, förutom vid marknadsföringsavtal. (EU)

Den anslutne ska ha en lättöverskådlig förteckning över ingångna tredje-parts-avtal.

För närmare beskrivning av vad som menas med lönproduktion, se definitionsavsnittet.

Certifieringsorganet bör tillhandahålla en mall för tredje-parts-avtal.

2.5.2

Lönproduktionsavtal gäller endast för hantering/förädling av produkter där enbart egenproducerade råvaror ingår. Avtal om lönproduktion krävs i varje enskilt fall oberoende av omfattning mellan KRAV-ansluten producent och ej KRAV-ansluten lönproducent. Om både producent och lönproducent är KRAV-anslutna behövs inget avtal. Lönproduktion ska alltid anmälas till certifieringsorganet. (EU)

2.6 AVTALSFRÅGOR

Hittills har priset för en KRAV-certifiering dels bestått av själva certifieringskostnaden, dels av kostnader för regelutveckling, främjandet av KRAV-märket och ekologisk produktion. Från och med 2007 tydliggörs vad man betalar till certifieringsorganet för själva certifieringen och till KRAV ekonomisk förening för övrigt arbete (licensavgift).

2.6.1

Licensavgiften för rätten att använda KRAVs regler och KRAV-märket finns i en årligt fastställd prislista. KRAV-anslutna kommer att faktureras via det certifieringsorgan som utför KRAV-certifieringen. Undantag görs för de KRAV-anslutna som har en försäljningsomsättning från ekologiska produkter på mer än tio miljoner kronor, där prislistan anger försäljningsomsättning som bas för prissättningen. Dessa kunder har avtal och faktureras från KRAV. (K)

Utöver licensavgift tillkommer de priser för certifieringstjänster som certifieringsorganet fastställer. (K)

2.6.2

I avtal med certifieringsorgan regleras bland annat: (K) (IAC)

- Den anslutnes redovisning till certifieringsorganet
- Uppsägningstider
- Övriga villkor kring uppsägning av avtal

2.6.3

När avtalet upphör ska alla giltiga certifikat, diplom och liknande omedelbart dras tillbaka till certifieringsorganet. Ingen produkt får märkas med KRAVs märke eller i någon märkning hänvisa till KRAVs namn. Annat material som indikerar att verksamheten är certifierad enligt KRAVs regler ska förstöras eller skickas in till certifieringsorganet. Produkter får inte längre marknadsföras som KRAV-certifierade. (K) (IAC)

Certifieringsorganet har rätt att under sex månader efter avtalets upphörande kontrollera att KRAVs namn och märke inte används otillbörligt. Denna rätt inkluderar tillträde till bokföring, lagerutrymmen och förpackningsutrymmen etc. (K)

Om man slutar tillverka KRAV-certifierade produkter, men vill fortsätta sälja de man har kvar i lager, måste man också fortsätta att vara KRAV-ansluten och ha ett giltigt avtal med certifieringsorganet om certifiering enligt ”Regler för KRAV-certifierad produktion”.

Byte av certifieringsorgan

Syftet med reglerna är att beskriva vad som gäller då ett certifieringsorgan som är ackrediterat för KRAV-certifiering tar över en KRAV-ansluten verksamhet från ett annat ackrediterat certifieringsorgan.

2.6.4 Ansökan om byte av certifieringsorgan

Den KRAV-anslutna kunden ansöker till det nya certifieringsorganet om förflyttning av certifieringen. Certifieringsorganet ska vid kontraktsgenomgång med sökande säkerställa att den sökande inte är underkänd av annat ackrediterat certifieringsorgan med avseende på KRAV-reglerna. (EU)

2.6.5 Byte av certifikat

Det övertagande certifieringsorganet begär in följande dokumentation: (EU)

- Besöks/revisionsrapport från senaste revisionen
- Samtliga avvikelser och uppgifter om korrigerande åtgärder från de fyra senaste revisionerna
- Kopia på gällande KRAV-certifikat

Det övertagande certifieringsorganet granskar underlagen enligt ordinarie process för certifiering. Vid granskningen bedömer det övertagande certifieringsorganet vilken omfattning som ett platsbesök kräver innan nytt certifikat kan ställas ut. Samtliga utstående avvikelser ska vara åtgärdade innan nytt certifikat ställs ut. (K) (IAC)

2.6.6 Rapportering till KRAV

I samband med att nytt certifikat ställs ut rapporterar det utställande certifieringsorganet övertagandet av certifikatet till KRAV enligt punkten 19.2.3 under ”Regler för certifieringsorgan”. (K)

2.7 SEKRETESS

2.7.1

Certifieringsorganet och KRAV ska se till att den information som certifieringsorganet och KRAV fått från den anslutne om dennes affärsverksamhet och produktionsmetoder inte lämnas ut till tredje part - om inte den anslutne lämnat sitt tillstånd till det. Det finns undantag som framgår av reglerna nedan. (EU)

2.7.2

Sekretessen gäller inte information som certifieringsorganet och KRAV kan visa var allmänt känd på annat sätt än genom brott mot anslutningsavtalet. (K)

2.7.3

Certifieringsorganet och KRAV har rätt att offentliggöra information som krävs av domstol eller myndighet. Certifieringsorganet och KRAV ska snarast underrätta den anslutne om sådant offentliggörande. (EU)

2.7.4

KRAV får använda uppgifter om och från den anslutne för att utveckla den ekologiska marknaden genom att till exempel publicera statistik. KRAV har rätt att göra det även om uppgifterna annars skulle vara sekretessbelagda. KRAV får bara använda rätten så att den anslutne inte kan identifieras. (K)

2.7.5

Certifieringsorganet och KRAV har rätt att lämna ut uppgifter om och hur den anslutne bryter mot KRAVs regler. (EU)

2.8 HANTERING AV PERSONUPPGIFTER

2.8.1

Certifieringsorganet och KRAV har ett register över samtliga anslutna med uppgifter om namn, adress, kontaktperson(er) och verksamhetens art. Registret är till för att certifieringsorganet och KRAV ska kunna arbeta rationellt. (EU)

Informationen kan även komma att läggas ut på KRAVs webbplats, www.krav.se, och/eller certifieringsorganets webbplats. Publiceringen på webbplatserna sker för att köpare av KRAV-certifierade produkter ska hitta KRAV-certifierade produkter och producenter. (K) (IAC)

Genom att skriva under anslutningsavtalet samtycker den anslutne till certifieringsorganets och KRAVs hantering av personuppgifter. (K)

2.8.2

Om den anslutne vill återkalla sitt samtycke eller önskar rätta felaktiga uppgifter i certifieringsorganets och KRAVs register ska den anslutne omedelbart kontakta certifieringsorganet och KRAV. (K) (IAC)

2.8.3

Certifieringsorganet och KRAV lämnar på begäran av den anslutne en redogörelse för hur personuppgifter behandlas, för vilket ändamål behandlingen sker, vilka uppgifter som finns registrerade, varifrån dessa uppgifter har inhämtats samt till vilka uppgifterna lämnas ut. (K) (IAC)

2.9 AVVIKELSER OCH SANKTIONER

Syftet med avvikelserapportering och sanktioner är att få förbättringar till stånd, att tydligt visa när KRAVs regler inte uppfylls, att förhindra att produkter som inte uppfyller kraven kommer ut på marknaden samt att förhindra att KRAV-märkets trovärdighet skadas. (IAC)

2.9.1 Definition av avvikelse

Mindre avvikelse

- Avsteg mot ett enskilt krav inom en KRAV-regel

Större avvikelse

- Avvikelse som innebär allvarlig avvikelse mot en mer omfattande regel eller en grupp regler som reglerar närstående frågor.
- Den anslutne har vid en revision fått minst 6 mindre avvikelser mot krav i samma kapitel eller totalt minst 10 mindre avvikelser.
- Den anslutne bedriver produktion eller verksamhet som strider mot gällande lagar och föreskrifter inom aktuellt område (se regel 2.3.8).
- Arbetsvillkor och/eller sociala villkor är undermåliga. (se regel 2.3.9).
- Mindre avvikelse som inte åtgärdats.

Avstängningsgrundande avvikelse

- Produktionen strider allvarligt mot ”Den ekologiska produktionens målsättning” som presenteras först i dessa regler. Exempel på detta är
 - Avsiktlig användning av otillåtna kemiska produkter i växtodling
 - Allvarliga avsteg från djuromsorgsregler
 - Avsiktlig användning av GMO eller produkter därav
 - Avsiktlig inblandning av otillåtna tillsatsmedel i livsmedelsberedningar
- Den anslutne förtalar eller sprider felaktig information om KRAV eller agerar på annat sätt som riskerar att skada KRAV som organisation eller KRAV-märkningens värde.
- Felaktigt uppgivande av att icke KRAV-certifierad råvara eller produkt är KRAV-certifierad.
- Större avvikelse som upprepas för tredje gången inom fem år.

2.9.2 Sanktioner

Mindre avvikelse

Ett skriftligt svar på avvikelsen begärs in av den anslutne. Det skriftliga svaret ska lämnas inom 28 dagar och innehålla en beskrivning av vidtagen avhjälpande åtgärd, beskrivning av orsak till avvikelsen och förebyggande åtgärd för att förhindra att avvikelsen upprepas. I tillämpliga fall kan korrigerande åtgärd vidtas omedelbart och godkännas av revisor under pågående revision. Certifieringsorganet ska inom 5 arbetsdagar meddela om svaret accepteras eller inte (certifieringsbeslut). Om svaret inte accepteras övergår icke åtgärdad avvikelse till att klassas som större avvikelse och hanteras enligt denna rutin. Certifieringsorganet har möjlighet att begära in kompletterande svar om man bedömer att den anslutne är nära en tillfredsställande lösning. Svarstid fastställs av certifieringsorganet. Avhjälpande och förebyggande åtgärd granskas av certifieringsorganet vid nästa revision. Mindre avvikelse som inte åtgärdats och förebyggts vid nästkommande revision klassas automatiskt om till en större avvikelse.

Större avvikelse

1 Avvikelse som kan åtgärdas.

- Certifieringsorganet begär en skriftlig åtgärdsplan med avhjälpande åtgärd, orsak till avvikelse och förebyggande åtgärd inom 7 dagar. I tillämpliga fall kan korrigerande åtgärd vidtas omedelbart och godkännas av revisor under pågående revision. Produkt och produktion kan underkännas temporärt. Certifieringsorganet ska inom 5 arbetsdagar meddela om svaret accepteras eller inte (certifieringsbeslut). Om svaret inte kan accepteras underkänns produkt eller produktion. Åtgärdsplan avseende orsak till avvikelse och förebyggande åtgärd ska dock levereras även i dessa fall.
- Om planen godkänns följs den upp genom en extra kontroll inom 28 dagar från revision. Kontrollen genomförs på den anslutnes bekostnad.

2 Avvikelse som inte kan åtgärdas.

- Produkt eller produktion underkänns. (EU)
- Om mark eller djur i kontinuerlig produktion påverkats på ett varaktigt sätt införs en ny karenstid i enlighet med reglerna. (EU)

Avstängningsgrundande avvikelse

Den anslutne kan stängas av för en tid om 1-3 år och kan därefter begära anslutning på samma villkor som en nyansluten. (K)

Under avstängningstiden är det givetvis inte möjligt att ansöka om anslutning hos annat certifieringsorgan

Ekonomiska sanktioner

Producent som agerar så att KRAV i betydande omfattning måste gå in och agera för att skydda sitt varumärke kan bli ersättningsskyldig för de merkostnader som detta orsakar KRAV. (K)

2.10 ÖVERKLAGANDE

2.10.1

Certifieringsorganets beslut kan överklagas till certifieringsorganets certifieringskommitté. Ett beslut i ett enskilt certifieringsärende kan bara överklagas av den anslutne. Överklagandet ska ha kommit till certifieringsorganet senast tre veckor efter att beslutet mottagits. (EU)

Om det kommer fram ny information har certifieringsorganet rätt att ompröva beslut utan att det överklagas.

2.11 MILJÖ-, NATUR- OCH KULTURSKYDD

Livsmedelsproduktionen ska vara en berikande del av natur- och kulturmiljön. Det kräver medvetna beslut och engagemang i livsmedelskedjans alla led, bland annat vid val av resurser. För att uppnå den ekologiska produktionens målsättning att långsiktigt bevara och stärka ekosystemen samt skydda och utveckla odlingslandskapets natur- och kulturvärden krävs:

1. att hänsyn tas till produktionsplatsens omgivande miljö
2. ett väl utvecklat skydd och vård av natur- och kulturmiljöer
3. att generell hänsyn till biologisk mångfald integreras i hela verksamheten
4. att tillse så att förädlade produkter är framställda med minsta möjliga belastning för omgivande miljö och minimerad påverkan på slutprodukten.

2.11.1

KRAV-anslutna ska visa omsorg om natur- och kulturmiljön. Särskild hänsyn ska tas till skyddsvärda natur- och kulturmiljöer. (K) (IBS)

KRAV-anslutna ska iaktta KRAVs rekommendationer som återfinns i bilaga 1. (K)

2.11.2

Farligt avfall ska minimeras. Se under avsnittet definitioner med vad som menas med farligt avfall.

Farligt avfall ska förvaras och hanteras på ett sådant sätt att varken mark, luft eller vatten riskerar att förorenas. Olika slag av farligt avfall får inte blandas med varandra. Farligt avfall får heller inte blandas med andra slag av avfall eller andra ämnen eller material. (K)

Farligt avfall får endast transporteras av företag som har särskilt tillstånd. KRAV-anslutna får dock själv utan tillstånd, och endast om avfallet uppgår till en mindre mängd, transportera visst farligt avfall uppkommet från den egna verksamheten. (K) (SL)

Se även Avfallsförordningen (SFS 2001:1063).

2.11.3

KRAV-anslutna ska ha en miljöpolicy och bedriva ett systematiskt miljöarbete. Verksamheten ska dokumenteras genom ett så kallat miljöledningssystem eller liknande, till exempel Miljöhousesyn. Dokumentationen ska innehålla definierade mål som följs upp i samband med certifieringsorganets kontroller. (K)

2.12 HANTERING AV KRAV-CERTIFIERADE PRODUKTER

2.12.1

KRAV-anslutnen som använder KRAVs märke på produkt som säljs till slutkonsument ska kunna visa att samtliga tidigare led i produktion och hantering är KRAV-certifierade. (EU)

KRAV-anslutna vars verksamhet inkluderar förädling och hantering av produkter ska ha ett särskilt avtal med certifieringsorganet, ett så kallat förädlingsavtal. (EU)

Undantagna från kravet på förädlingsavtal är

1. företag som enbart hanterar obrutna förpackningar med KRAV-certifierade produkter,
2. producent ansluten till lantbrukskontrollen och som enbart hanterar egna råvaror,
3. producent ansluten till lantbrukskontrollen och som i begränsad omfattning förädlar egna råvaror,
4. producent ansluten till lantbrukskontrollen som utför lönproduktion enligt 2.5.1 eller 2.5.2,
5. förädlingsföretag som utför lönproduktion enligt 2.5.1 och 2.5.2 eller
6. företag som för in/importerar produkter och endast packar/packar om.

Med begränsad omfattning två punkt 3 menas att försäljningsvärdet av de förädlade produkterna understiger tre prisbasbelopp årligen. De egna råvarorna skall utgöra minst 50 procent av den färdiga produkten och den ska uppfylla kraven för en A-produkt.

Förädling enligt punkt 3 ska alltid anmälas till certifieringsorganet.

Företag enligt punkt 6 skall vara KRAV-certifierade för hantering av produkter och råvaror som certifierats enligt andra regelverk för ekologisk produktion, se kapitel 16. (EU)

2.12.2

Undantagna från kravet på förädlingsavtal enligt 2.12.1 punkt 4 och 5 ska ha ett lönproduktionsavtal med certifieringsorganet enligt 2.5.1 och 2.5.2. (K)

Åtskillnad

2.12.3

All hantering av KRAV-certifierade produkter skall ske på ett sådant sätt att det inte föreligger någon risk för sammanblandning med ej KRAV-certifierade produkter. KRAV-certifierade produkter ska förvaras och hanteras så att särhållning säkerställs och att ingen kontaminering av produkterna kan ske. Produkterna får inte förorenas av behållare, emballage eller omgivningen i övrigt. (EU)

2.12.4

När lokaler, maskiner etcetera används för både KRAV-certifierad och ej KRAV-certifierad produktion ska riskerna för sammanblandning minimeras genom en tydlig åtskillnad i produktionsprocessen. Behållare, transportutrustningar och maskiner etcetera ska rengöras noggrant innan KRAV-certifierad produktion påbörjas. Skriftliga rutiner som säkerställer hanteringen ska finnas. (EU)

Transport

2.12.5

Transporter av KRAV-certifierade produkter får utföras av åkerier utan särskilt avtal. Leverantören ska se till att märkning av produkter, följesedlar och fakturor är utformade enligt kapitel 1, Märkning och marknadsföring. Köparen ska vid mottagandet kontrollera att produkten är ordentligt märkt och emballerad på ett sådant sätt att förväxling/sammanblandning inte kan ske.

KRAV-certifierade produkter ska transporteras och hanteras så att särhållning säkerställs och att ingen kontaminering av produkterna kan ske. Produkterna får inte förorenas av behållare, emballage eller omgivningen i övrigt. (EU)

Lagring

2.12.6

Vid lagring ska KRAV-certifierade produkter alltid vara väl märkta med KRAVs namn eller märke i sin respektive enhet. Undantag från detta kan endast göras om alla produkter i ett lagerutrymme är KRAV-certifierade. (EU)

2.12.7

KRAV-certifierade produkter ska förvaras och hanteras så att särhållning säkerställs och att ingen kontaminering av produkterna kan ske. Produkterna får inte förorenas av behållare, emballage eller omgivningen i övrigt. Om det finns risk för kontaminering får KRAV-certifierade produkter inte lagras i samma lager som produkter vilka behandlats kemiskt efter skörd. (EU)

Lufttät lagring samt lagring i kontrollerad atmosfär (i koldioxid, kvävgas, argon eller syre) är tillåten. (EU)

2.12.8

KRAV-certifierade produkter får inte lagras i förpackningar eller emballage (t ex returemballage eller storlådor) i vilka tidigare lagrats icke KRAV-certifierade produkter, om inte förpackningar och emballage är väl rengjorda. (EU)

Lagring av KRAV-certifierade produkter och råvaror i enskilda enheter, lådor och containrar eller liknande får ske hos icke KRAV-ansluten utan att lönproduktionsavtal tecknas med KRAV. (EU)

Rengöring, desinfektion och bekämpning

Förebyggande åtgärder

2.12.9

Den KRAV-an slutne ska arbeta med förebyggande insatser som riskbedömning, hygieniska och byggnadstekniska åtgärder, övervakning och rengöring. (EU)

Den KRAV-an slutne ska i sitt arbete iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Den KRAV-an slutne ska även undvika att använda sådana kemiska produkter eller biotekniska organismer som kan befaras medföra risker för människors hälsa eller miljön, om de kan ersättas med sådana produkter eller organismer som kan antas vara mindre farliga. Se även kapitel 2 §§ 3 och 6 Miljöbalken (SFS 1998:808). (K /SL)

2.12.10

Den KRAV-an slutne ska i sin riskbedömning granska risken för potentiella problem i verksamheten. Utifrån riskbedömningen ska förebyggande åtgärder vidtas som minimerar potentiella problem.

Den KRAV-an slutne ska vidare utföra hygieniska och byggnadstekniska åtgärder som exempelvis korrekt avfallshantering. Brister ska ses över och åtgärdas. Vidare ska den an slutne upprätta ett dokumenterat system för regelbunden övervakning av verksamheten. (K)

Den an slutne ska även utföra kontinuerlig och lämplig rengöring. Rengöringsmedel ska vara miljömärkta. (K)

Finns inte miljömärkta rengöringsmedel ska försiktighetsprincipen som uttrycks i 2.12.9 styra valet av produkt. (K)

Åtgärder

2.12.11

KRAV-certifierade produkter ska lagras och hanteras så att särskilt säkerställs och att ingen kontaminering av produkterna kan ske. Produkterna får inte förorenas av behållare, emballage eller omgivningen i övrigt. (EU)

Desinfektion och bekämpning ska alltid dokumenteras. Följande medel och metoder är tillåtna vid bekämpning och desinfektion i produktionslokaler och lagerutrymmen där KRAV-certifierade produkter lagras eller hanteras:

1. mekaniska metoder,
2. fysikaliska metoder,
3. biotekniska metoder eller
4. kemiska metoder

Med mekaniska metoder menas vidare användning av (K)

- fällor och fångstanordningar,
- insektsfällor med födoattrahenter eller feromoner,
- rått- och musfällor eller
- insektsbeten med borsyra (Kemikalieinspektionen har under omprövning användning av borsyra i specifik användningssituation)

Med fysikaliska metoder menas (K)

- frysning,
- ljusfällor för fångst av flygande insekter,
- ultraljud mot råttor och möss,
- UV-ljus,
- värme eller
- ånga

Med biotekniska metoder menas (K)

- diatomépuder,
- etanol,
- svavel,
- syrereduktion med kvävgas,
- såpor och vegetabiliska oljor eller
- ättiksyra (ättiksprit)

Med kemiska metoder menas användning av produkter/ämnen med naturursprung som inte är syntetiska samt kemikalier med miljömärkning. Kemiska metoder får användas när övriga metoder anses uteslutna samt efter prövning. Vid användning av kemiska metoder ska principen om bästa möjliga teknik eftersträvas, se kapitel 2 §3 Miljöbalken (SFS 1998:808).(K/SL) (Miljöbalken)

Organismer/medel som används vid biotekniska metoder nämnda i stycke fyra får inte vara framställda med hjälp av genteknik eller GMO. (K)

För att få säljas och användas måste bekämpningsmedel vara godkända av Kemikalieinspektionen (undantag finns). Se även regler om försiktighetsmått som innebär begränsningar att använda kemiska produkter (eller biotekniska organismer) i bekämpningssyfte, kapitel 14 §17 Miljöbalken (SFS 1998:808).

2.12.12

Vid bekämpning och desinfektion i lokaler, där inga KRAV-certifierade produkter hanteras eller lagras för tillfället, med andra medel än de som anges i 2.12.11, ska åtgärder vidtas för att säkerställa att inga rester av de använda medlen kan komma i kontakt med KRAV-certifierad produktion. Journal ska föras över utförda desinfektioner och bekämpningar. Efter prövning kan bekämpning tillåtas i butik även då det finns KRAV-certifierade produkter kvar i lokalen. (EU)

Förpackningsmaterial

2.12.13

Miljöanpassat förpackningsmaterial ska väljas i första hand. (K)

Minimering av förpackningsmaterial bör eftersträvas. KRAVs målsättning är att all användning av PVC och andra klorbaserade plaster vid packning av KRAV-certifierade produkter upphör.

2.12.14

Förpackningsmaterial får inte vara behandlat med konserveringsmedel eller kemikalier som kan vara miljö- eller hälsofarliga. Se Kemikalieinspektionens Begränsningsdatabas och OBS-lista för mer information om kemikaliers miljö- och hälsofarlighet. (K)

2.12.15

För förädling av utsäde och foder gäller att endast de processer som räknas upp i 9.2.4 är tillåtna. (EU/K)

2.13 UTLÄNDSK PRODUKTION DIREKTCERTIFIERAD ENLIGT KRAVS REGLER

KRAVs regler är utvecklade för nordiska förhållanden.

2.13.1

KRAVs regler gäller i alla tillämpliga delar. I de fall dessa inte är tillämpliga på grund av annorlunda förhållanden kan undantag för reglerna göras om sådana undantag uppfyller IFOAM Basic Standards och EU:s regler för ekologisk produktion. (K)

3. LANTBRUK

Grunden för den ekologiska produktionen på lantbruksföretag är en omsorg om naturens grundläggande funktioner. Strävan är att i alla led av produktionen visa omsorg om naturliga förlopp och beteenden. Syftet med reglerna i detta kapitel är att extra stor hänsyn ska tas till miljö-, natur- och kulturskydd på gårdar där det bedrivs ekologisk produktion. Avfall ska återvinnas och miljöfarliga ämnen ska inte belasta produktionen eller den omgivande miljön. Odling och lagring ska utföras så att de ekologiska produkternas värde som livsmedel och/eller foder inte äventyras. I de fall där inte hela gårdens produktion är ekologisk krävs extra noggrannhet så att den ekologiska delen av produktionen skyddas från kontaminering av oönskade ämnen.

3.1 OMFATTNING

3.1.1

Kontrollen omfattar hela brukningsenheten. Skyldighet att följa KRAVs regler omfattar den produktion som är KRAV-ansluten. (EU)

3.1.2

I de fall inte all produktion på brukningsenheten är KRAV-certifierad eller är i karens ska det finnas tydliga skiljelinjer till ej KRAV-ansluten odling. KRAV-ansluten djurhållning ska bedrivas skild från ej KRAV-ansluten djurhållning. (EU)

3.1.3

När en producent har två eller flera KRAV-an slutna gårdar på ett avstånd så att de inte kan kontrolleras inom samma kontrollbesök, eller producenten har skild bokföring för enheterna, ska gårdarna behandlas som separata företag anslutna till certifieringsorganet. (K)

3.1.4

Om en producent har flera brukningsenheter, om det finns ett omfattande samarbete mellan två lantbruksföretag eller då en brukningsenhet delas upp i flera enheter och det i något av dessa fall föreligger risk för sammanblandning mellan KRAV-certifierad och konventionell produktion, kan certifieringsorganet kräva in uppgifter från hela den ursprungliga brukningsenheten, eller andra brukningsenheter i nära samarbete, och också utföra extra kontroll. (EU)

3.1.5

I följande avseenden omfattas hela brukningsenheten av KRAVs regler:

- Kemiska bekämpningsmedel får inte användas på grusgångar, vägar och gårdsplaner, med undantag för ogräsättika. (K)
- Det är inte tillåtet att på brukningsenheten odla genetiskt modifierade grödor eller att i produktionen använda och hantera genetiskt modifierade organismer eller produkter som är märkta att de är framställda från genetiskt modifierade organismer. Om samarbete eller risk för sammanblandning enligt 3.1.4 föreligger omfattas även dessa brukningsenheter/lantbruksföretag. (K)
- I lokaler med avlopp kopplade till gödselbrunn eller till annat avlopp, eller verksamhet, från vilken slutprodukten kan användas till odlingsändamål ska i första hand miljömärkta produkter användas. När sådana inte finns tillgängliga får andra miljöanpassade produkter användas, dessa får inte vara märkta med någon av riskfraserna i Bilaga 9. (K)
- Företaget som driver brukningsenheten ska tillämpa ett system för egenkontroll, till exempel LRFs Miljöhousesyn eller motsvarande. Se också 2.11.3 (K)
- Företaget ska årligen dokumentera sin produktion i enlighet med 2.3.5.

Hanteringsregler för lantbruk

3.1.6

KRAV-certifierade produkter, produktionshjälpmedel, foder etcetera ska hanteras väl åtskilda från ej KRAV-certifierade produkter. Se även avsnitt 2.12. (EU)

3.1.7

De allmänna reglerna för lagring och hantering ska följas även av den som endast lagrar och hanterar sina egna produkter. De allmänna reglerna för lagring och hantering gäller även för till exempel mjölkhantering, skördemaskiner och gårdslager. Se avsnitt 2.12. (EU)

3.1.8

Tillfällig lagring eller hantering av produkter utanför den egna brukningsenheten omfattas av reglerna för hantering och förädling, se avsnitt 2.5 och 2.12. Sådan hantering ska vara ansluten genom förädlingsavtal eller lönproduktionsavtal. Gårdsbutiker omfattas av kapitel 14 Butik. (EU)

Lagring och hantering av andras produkter på den egna brukningsenheten ska dokumenteras och rutiner ska finnas för särskilt skötsel.

3.2 NATUR- OCH KULTURSKYDD

3.2.1

Stor hänsyn ska tas till natur och kulturmiljöer inklusive biologisk mångfald. Skötselplan för natur- och kulturvärden (inklusive biologisk mångfald) bör finnas och ska i de fall den finns upprättad tillämpas och följas. I de fall skötselplan ännu inte är gjord för gården ska miljöhusesynens checklista om biotopskydd samt fornminnen genomföras och följas. (K) (IBS)

- Betesdrift måste bedrivas på ett sådant sätt att negativ påverkan på mark och vatten minimeras. (K) (IBS)
- Åkerholmar och andra värdefulla landskapselement samt naturbetesmarker ska skyddas från bökande tamdjur. (K)
- Skyddsvärda ängs- och hagmarker ska hävdas väl. (K)
- Tillskottsutfodring på naturbetesmarker ska undvikas. (K)
- Bärande träd och buskar (vilda fruktträd, nötträd och liknande) samt hamlade träd och alléer ska bevaras eller när detta inte är möjligt ersättas med nya träd. (K)
- Preparat med svårnedbrytbara substanser som till exempel avermectiner ska undvikas för parasitbekämpning när djuren går på naturbetesmarker. (K)
- Uppodling, eller annan varaktig förändring, av primära ekosystem bör undvikas. (K) (IBS)

Exempel på preparat som innehåller avermectin är Ivomec.

3.2.2

Förebyggande odlingstekniska metoder mot ogräs och skadegörare ska användas i största möjliga utsträckning. Odlingen ska hållas i god hävd och bedrivas så att uppförökning av ogräs och skadegörare undviks. (EU)

3.3 MILJÖSKYDD

3.3.1

Skrot, fordonsvrak, plast, papper, oljor, batterier och andra restprodukter eller avfall vilka rimligen inte kan behövas för reparationsändamål, ska sorteras och lämnas för återanvändning, återvinning, energiutvinning eller deponi. (K / SL)

Material för reparationsändamål ska vara samlat och prydligt uppställt. Uppställningsplatsen ska hållas efter så att materialet inte är övervuxet av vegetation. Trådstängsel som inte används ska tas bort. (K)

Se även 2.11.2 samt LRFs Miljöhusesyn, Allmänna gårdskrav: checklista för miljöpåverkan, förvaring, cisterner för diesel, kyll/värmeanläggningar, farligt avfall och övrigt avfall.

3.3.2

Fiberduk och plast för mark och kulturtäckning, insektsnät och ensilageplast får inte vara baserade på klorerade plaster (till exempel polyvinylklorid). Produkterna ska avlägsnas från jorden/marken efter användning och får inte brännas på platsen där de använts. (K) (IBS)

Nedbrytbara material behöver inte tas bort från odlingsplatsen.

Fribelägenhet, föroreningar

3.3.3

Åkermark som är belägen inom 25 meter från kanten av väg, där trafikintensiteten överstiger i genomsnitt 3.000 fordon per dygn räknat på årsbasis, får inte användas för grödor avsedda till humankonsumtion. (K) (IBS)

3.3.4

En odlingsplats kan underkännas på grund av kända resthalter av oönskade ämnen eller om resthalter från föroreningskällor återfinns i de ekologiska produkterna i sådana koncentrationer att det påverkar produkternas värde som livsmedel eller foder. (K)

Enligt miljöbalken ska kända markföroreningar dokumenteras av producenten.

3.3.5

I sådana fall där inte hela brukningsenheten brukas enligt KRAVs regler får kemisk bekämpning inte utföras närmare än 25 meter från KRAV-ansluten mark. Spridning av konstgödsel får inte ske närmare än 10 meter från KRAV-ansluten mark. Vid radmyllning av gödsel eller sådd med betat utsäde reduceras skyddsavståndet till KRAV-ansluten mark till 1 meter. Om samma person/företag bedriver konventionell odling i annat företag/på annan brukningsenhet där odlingen gränsar mot egen ekologisk odling ska skyddsavstånd enligt ovan tillämpas. (K)

3.3.6

Om det på annan producents angränsande odlingar används kemiska bekämpningsmedel och konstgödsel ska åtgärder vidtas för att minimera riskerna för att KRAV-ansluten mark eller gröda förorenas. Sådan åtgärd kan vara överenskommelse med grannen om hänsyn och försiktighetsåtgärder som vindanpassat skyddsavstånd, skyddszon, upprättande av egen skyddszon eller skyddsplantering. (K) (IBS)

3.3.7

Såmaskiner, gödselspridare, lantbrukssprutor och liknande ska vara väl rengjorda om dessa även använts för produktionshjälpmedel eller utsäden som inte är tillåtna enligt KRAVs regler. (K)

3.3.8

Nettotillförseln av tungmetaller till åkermark ska begränsas. Den högsta tillåtna genomsnittliga totala tillförseln (under ett femårsomlopp) av tungmetaller finns redovisade i bilaga 3. (K)

Tillförsel av tungmetaller kan ske med till exempel införda gödselmedel, kalkar, jordförbättringsmedel, växtskyddsmedel samt foder och fodermineraller. När det finns anledning att anta att tungmetallinnehållet kan vara högt ska produkten analyseras före användning, se 4.3.2.

4. VÄXTODLING

Målsättningen är att bedriva en långsiktigt hållbar och ur konsumentens synvinkel förtroendeingivande växtodling som ger produkter av hög kvalitet. Den ekologiska växtodlingen ska utformas så att:

- markens och det övriga ekosystemets långsiktiga produktionsförmåga bevaras
- den biologiska och genetiska mångfalden i kulturlandskapet och i produktionen skyddas och utvecklas
- användningen av fossila bränslen och andra icke förnyelsebara resurser minimeras
- användningen av naturfrämmande ämnen undviks och utsläpp av föroreningar till den omgivande miljön minimeras.
- markberedning genom bränning av vegetation endast förekommer i undantagsfall
- vattenresurserna inte överutnyttjas och vattenkvaliteten bevaras – vid risk för försaltning av mark, ska åtgärder vidtas för att motverka detta

4.1 ALLMÄNT

Karenstid

4.1.1

Odlingen ska vara KRAV-ansluten och kontrollerad under karenstiden. Marken ska ha genomgått en karenstid på två år innan sådd av ettårig gröda som ska bli KRAV-certifierad. För vallar och beten gäller att marken ska ha genomgått två års karenstid innan skörd av KRAV-certifierad gröda. För övriga etablerade perenna grödor (fruktträd, bärbuskar, etcetera) gäller att marken ska ha genomgått en karenstid på tre år innan skörd av KRAV-certifierad vara. För mark som varit utsatt för intensiv kemisk bekämpning kan karenstiden förlängas ytterligare. (EU)

Odling i avskild markbädd i jord som endast består av ingredienser som tillåts enligt dessa regler, se 4.7.1, kan godkännas utan karenstid. (K)

Foder från karensårsodling som skördas tidigast 12 månader efter att karenstiden påbörjades på skiftet får säljas och marknadsföras med särskild märkning, se regel 1.2.1.2. (EU)

All mark som ansluts ska anmälas till certifieringsorganet, karensen påbörjas det datum som marken anmäls.

Den tvååriga karensen för ettåriga grödor ska ses ur ett säsongsperspektiv. Det vill säga att ett skifte som anmälts i karens under våren kan gå ur karens under våren två år senare utan att på dagen följa anmälningsdatum och 24 månader framåt. Avskild markbädd i stycke två innebär att det finns en barriär så att växten inte kan komma i kontakt med den ursprungliga jorden. En sådan barriär kan vara av plast, plåt, betong, trä eller annat material som växtrötter normalt inte kan penetrera.

4.1.2 Retroaktivt godkännande av karenstiden

Den som under en tid haft sin produktion i ett system för ekologisk produktion kan under vissa förhållanden räkna in den tiden i karenstiden för att få produktionen KRAV-certifierad snabbare. (EU)

För den som haft sin ekologiska produktion certifierad enligt (EEG) nr 2092/91 tillkommer inga ytterligare krav. (K)

För den som haft mark med EU-stöd för ekologisk odling motsvarande karenstiden, eller mark som legat som obruten vall, betesmark eller uttagen areal under tre sammanhängande år före anmälan och där KRAVs regler följts gäller att karenstiden kan godkännas retroaktivt. (EU)

Skriftlig ansökan om retroaktivt godkännande av karenstiden ska ske till certifieringsorganet. Kontroll av marken ska ske innan KRAV-godkänd vara skördas. Certifieringsorganet fastställer sista datum för ansökan och avgift för handläggning. Till ansökan ska bifogas dokumentation som visar att marken haft skiftesbundna miljöstöd för de aktuella åren. Om marken legat som obruten vall, bete eller träda krävs intyg att KRAVs regler följts under tre år. Intygande person ska vara väl insatt i hur driften sker på gården. Personen ska vara rådgivare eller motsvarande, med kännedom om ekologisk odling och KRAVs regler eller lantbrukare med KRAV-certifierad växtodling. Lagrad skörd från mark som först efter skörd beviljats retroaktivt godkännande av karenstiden räknas som konventionell vara.

I de fall då retroaktivt godkännande endast kan göras för ett år, kan årets gröda godkännas som foder från karensårsodling. Den får då säljas med den särskilda märkning som anges i regel 1.2.1.2. Den senaste konventionella åtgärd som gjorts får inte vara genomförd senare än 12 månader före skörd.*

** som årets gröda räknas i detta fall den gröda som skördas efter beslutet om det retroaktiva godkännandet av 1 års karens .*

Nya arealer

4.1.3

KRAV-certifierad mark får inte tas ur KRAV-certifieringen för att sedan tas in igen. Det är inte tillåtet att flytta runt den KRAV-certifierade odlingen. Därför kan inte ny mark KRAV-certifieras om inte all tidigare KRAV-certifierad mark är fortsatt certifierad. Om ny mark anmäls får inte KRAV-certifierad mark tas ur certifieringen senare under samma säsong.

Undantag från detta kan göras när producenten har förlorat mark som tidigare varit KRAV-certifierad. Undantag kan också göras om den KRAV-anslutna delen av en brukningsenhet därigenom blir bättre sammanhållen, eller om det finns andra starka skäl för att upphöra med KRAV-certifierad odling på den aktuella arealen. Grannsamverkan för att utnyttja annans mark för foderändamål under karenstiden är tillåtet. (K) (IBS)

Producenten ska dokumentera vilka åtgärder som gjorts, vilken mark som berörs och motivera varför undantag bör tillämpas.

Regeln gäller även växthus och växthusavdelningar.

Parallellodling

4.1.4

En gröda som är avsedd att säljas som KRAV-certifierad får inte samtidigt odlas konventionellt eller på karensårsmark (så kallad parallellodling), annat än om det är olika sorter vilka avviker på ett sådant sätt att såväl producenten som certifieringsorganet och köparen klart kan skilja dem åt vid och efter skörd.

Undantag från detta kan endast göras efter skriftlig ansökan om parallellodling till certifieringsorganet där följande villkor ska uppfyllas:

- I normalfallet ska den KRAV-certifierade och den ej KRAV-certifierade grödan skördas vid skilda tidsperioder/tidpunkter på ett sådant sätt att det är möjligt att kontrollera och säkerställa att grödorna hålls isär.
- Vid samtidig skörd av KRAV-certifierad och ej KRAV-certifierad gröda ska skördejournal föras där uppgifter om varje skördetillfälle samt skördad mängd per tillfälle redovisas. Skördejournalen ska finnas tillgänglig vid kontroll.
- Den KRAV-certifierade och den ej KRAV-certifierade grödan hanteras på ett sådant sätt efter skörd att det går att säkerställa att ingen sammanblandning sker. Rutiner för särhållning ska finnas tillgängliga vid kontroll.
- Skördad mängd av KRAV-certifierad och ej KRAV-certifierad gröda ska dokumenteras och finnas tillgänglig för kontroll. (EU)
- Parallellodlingskontroll enligt ovan krävs också om man odlar samma gröda avsedd att säljas som foder från andra årets karensårsodling och som KRAV-certifierad eller konventionell. (EU)

Certifieringsorganet har rätt att utfärda särskilda instruktioner vid beviljande av ansökan samt ange sista datum för ansökan och pris för hantering av parallellodling.

I följande fall krävs inte ansökan om parallellodling:

- Den KRAV-certifierade grödan säljs som konventionell, används som foder till gårdens egna djur eller används som eget utsäde.
- Det är höst- och vårformer av samma gröda.
- Blandsäd med minst 10 procent av utsädet av annan gröda kontra renbestånd. (Insädd av del av fältet vid utvintring innebär inte "blandsäd")
- Vallfröblandningar av helt olika arter.
- Potatis med olika skalfärg eller mycket karakteristisk form, till exempel mandelpotatis och sparrispotatis jämfört med andra sorter.
- Konventionell chipsstärkelsepotatis och KRAV-certifierad matpotatis.
- Odling av tidiga KRAV-certifierade grödor och sena konventionella, där det är minst sex veckor mellan skördetidpunkterna för den KRAV-certifierade grödan och den konventionella och där den KRAV-certifierade grödan inte har lagringsegenskaper utan går till direkt färskvaruförsäljning. Observera att den

KRAV-certifierade grödan ska skördas först - det omvända gäller ej. Exempel: KRAV-certifierade tidiga knipprötter och sena konventionella för lagring, KRAV-certifierad färskpotatis och konventionell vinterpotatis eller KRAV-certifierade konserverter och konventionella matärter.

Bedömning av produktionshjälpmedel

4.1.5

För att avgöra om ett produktionshjälpmedel inom växtodling eller växthus, är tillåtet att använda i KRAV-certifierad produktion, kan certifieringsorganet göra en särskild bedömning av produkten. Om produkten uppfyller samtliga regler rörande produktionsprocess och råvarors ursprung enligt kapitel 4, får den efter bedömning publiceras på www.krav.se. I produktinformation (dock ej på förpackning) får anges att produkten är tillåten inom KRAV-certifierad produktion. Dessa produkter får inte märkas med KRAVs märke för produktionshjälpmedel som bara får användas för produktionshjälpmedel som certifierats enligt Kapitel 12. KRAVs märke får heller inte användas i marknadsföring av produkten. *Bedömningen ska ske enligt IFOAM Ackrediteringskriterier "Approval Systems for Brand Name Inputs".*

4.2 VÄXTNÄRING

4.2.1

Hushållning med näringsämnen, en växtföljd där vall eller grüngödsling med baljväxter ingår samt en strävan att minimera växtnäringsförluster är en förutsättning för godkännande. (EU)

Fånggröda räknas inte som vall i växtföljden. Undantagna från kraven på växtföljd är odling av perenner med omloppstid över 5 år, buskar och träd, permanenta beten och växthusodlingar. (K)

4.2.2

Åtgärder för att minska risken för erosion ska vidtas. Bevuxen mark vintertid ska eftersträvas. Odling av fånggrödor rekommenderas där så är möjligt. Stallgödsel ska hanteras så att näringsförluster minimeras. Baljväxtrika vallar ska brytas vid en tidpunkt så att risken för växtnäringsläckage minimeras. (K)

Gällande lagstiftning och föreskrifter ska följas vad gäller krav på bevuxen mark vintertid och tidpunkt för spridning av stallgödsel i vissa områden. Se också LRFs Miljöhusesyn, Växtodling: checklista för höst-/vinterbevuxen mark, lagring av stallgödsel, spridning av organiska gödselmedel, djurtäthet och spridningsareal.

4.2.3

Grundläggande målsättningar i ekologisk odling är att minimera negativ påverkan på mark och omgivande ekosystem samt minimera användningen av icke förnybara resurser. Det är därför viktigt att minimera växtnäringsförluster från ekologisk odling. För att hjälpa KRAV-anslutna producenter att ha god kontroll på sin växtnäring och minimera risken för förluster införs nedanstående redovisningssystem för växtnäring. Systemet baseras på balansberäkningar av fosfor dels därför att fosfor är en ändlig resurs och dels därför att överskottstillförsel i fosforklass III-V innebär, på de flesta jordar, en successiv ökning av lättillgängligt fosfor med ökad risk för växtnäringsläckage som följd. Balansberäkning av fosfor är dessutom lätt att utföra och tolka, KRAV-anslutna producenter ska enkelt kunna göra sin egen balansberäkning samt kunna jämföra sina resultat med andra KRAV-anslutna producenter.

Redovisningssystemet för växtnäring är frivilligt till och med 2009 för att därefter omfatta alla KRAV-anslutna producenter.

Alla KRAV-anslutna producenter ska ha ett redovisningssystem för växtnäring efter 2009.

Redovisningssystemet ska innehålla:

1. En årlig balansberäkning av fosfor på gårdsnivå.
Fosforbalansen baseras på gårdens årliga produktionsuppgifter och beräknas som differens mellan införd och bortförd växtnäring på gårdsnivå för den ekologiska arealen. I fosforbalansen räknas betesmark utanför åker in i arealunderlaget men med en reduktionsfaktor på 0,5. Fosforbalansen ska uppdateras varje år efter säsong och redovisas till certifieringsorganet. (K)
2. En aktuell redovisning av åtgärder som gjorts och görs för att minska växtnäringsförluster, till exempel gödslingsstrategi, spridningstidpunkt och spridningsteknik för stallgödsel, fånggrödor, tidpunkt för brytning av klöverrik vall samt hantering av näringslösning och överskott av bevattningsvatten (växthus). (K)
3. En fördjupad växtnäringsöversyn ska genomföras vart 5:e år på gårdar med:

- över 50 ha åker (K)
- eller mer än 25 djurenheter (K)
- eller mer än sammanlagt 5 ha odling av frilandsgrönsaker, potatis, sockerbetor, frukt och bärödlingsar. (K)

Den fördjupade växtnäringsoversynen innebär en växtnärbalans utförd i STANK in MIND eller motsvarande som inkluderar kvävefixering samt dokumenterad genomgång av kvävestrategi inklusive åtgärdsförslag. Arbetet ska vara utfört alternativt granskat och godkänt av rådgivare med kvalifikation inom området. (K)

Arbetet ska finnas dokumenterat och innefatta:

- kvävebalans på gårdsnivå baserad på produktionen under ett normalår. Beräkningen ska inkludera kvävefixering och nedfall. (K)
- gödslingsplan inklusive utlakningsberäkningar för gårdens olika typ-växtföljder – i förekommande fall inklusive bete utanför åker. (K)
- åtgärdsförslag. (K)

4. På gårdar med fosforöverskott (högre tillförsel än bortförsel, över 1kg) skall markkarta finnas tillgänglig som motsvarar standardkartering enligt god markkarteringssed. Detta innebär att markkartan skall vara högst 10 år gammal. Äldre markkarta kan godtas om till exempel uppföljningskartering genomförs. (K)

Med utgångspunkt i redovisningssystemet för växtnäring och eventuell markkarta ska växtnäringstillförseln begränsas för att minska risken för läckage till omgivande miljö. (K)

- För fosfor ska man sträva efter balans mellan införd och bortförd mängd i P-AL klass III. Beroende på fosforklass kan överskott tillåtas. Se bilaga 10 (K)
- För kväve gäller att överskott ska minimeras. Vid stora överskott måste åtgärder vidtas för att minska risken för kväveläckage till omgivningen. Se vidare bilaga 10 (K)
- För övriga näringsämnen ska stora överskott och långvariga underskott undvikas. (K)

Växthus

För växthusodling gäller inte punkt 1, 3 och 4 ovan, istället ska en årlig växtnärbalans för kväve, fosfor och kalium upprättas för varje hus/avdelning. Vid odling i avgränsat substrat ska en redovisning upprättas per kultur. Växtnärbalansen ska uppdateras varje år efter säsong och redovisas till certifieringsorganet. (K)

Vid odling i avgränsat substrat (till exempel kruka) ska jordvolmen överstiga 30 liter/planta för ettåriga grönsakskulturer med lång kulturtid och 0,2 liter/kruka för övriga kulturer. Odlingssubstrat får inte bestå av enbart biologiskt inaktiva material. (K)

Reduktionsfaktor för betesmark utanför åker enligt punkt 1 innebär att när man delar resultatet från balansberäkningen med gårdens totala ekologiska areal för att få fram ett värde per hektar ska bara hälften av betesmark utanför åker tas med i arealen.

Djurenhet enligt punkt 3 definieras enligt SFS 1998:899, se LRFs Miljöbusesyn.

För definition av god markkarteringssed enligt punkt 4 se Riktlinjer för gödsling och kalkning: www.sju.se

Sista stycket: exempel på grönsakskulturer med lång kulturtid är tomat, gurka, paprika och aubergine. Med övriga kulturer avses främst örtekryddor och sallat men även bärkulturer som jordgubbar kan ingå i denna grupp.

4.2.4

En permanent bevuxen, ogödslad skyddszon på minst 3 meter (räknat horisontellt från vattenlinjen) ska lämnas mot vattendrag, våtmarker och sjöar som normalt är vattenförande året om. (K)

Vid spridning av stallgödsel mot vattendrag bör en bredare ogödslad skyddszon tillämpas som sträcker sig en bit in på åkermarken. KRAV rekommenderar att skyddszoner mot vattendrag anläggs inom miljöstödsprogrammet och enligt de regler som detta omfattar.

4.3 GÖDSELMEDEL, JORDFÖRBÄTTRINGSMEDEL

4.3.1

Gödselmedel i form av rester från växtproduktion och djurhållning ska utgöra basen i gödslingsplanen. Införsel av organiska eller oorganiska gödselmedel enligt 4.3.3– 4.3.7 är acceptabelt endast när behov

finns och efter att andra odlingstekniska åtgärder och gödsel från gårdens egen ekologiska produktion inte fyller behovet. (EU)

Vid val av gödselmedel ska kretsloppsprincipen väga tungt liksom överväganden om förbrukning av ändliga resurser. Vid införsel av konventionell stallgödsel ska även uppfödningssystemets möjlighet att tillgodose djurens naturliga beteende och andra djuretiska aspekter beaktas. (K)

Gödselmedel får inte bestå av, vara framtagna ur eller innehålla rester av genetiskt modifierade organismer (GMO), se 4.3.2. (EU)

Införsel av gödselmedel får inte leda till en anrikning av tungmetaller eller andra miljöfarliga ämnen eller smittoämnen i marken, se 4.3.2 och bilaga 3. (K)

I Rådets förordning (EEG) nr 2092/91 om ekologisk produktion, Bilaga II finns reglerat vilka gödsel- och jordförbättringsmedel som får användas i ekologisk produktion. (Detta innebär inte automatiskt att produkterna får användas i KRAV-certifierad produktion.)

För medel som inte är upptagna under 4.3.3 eller 4.3.6 kan en KRAV-ansluten producent kontakta certifieringsorganet för begäran om akut regeländring hos regelägaren (KRAV). Om särskilda skäl föreligger för att medlet borde vara tillåtet i KRAV-godkänd odling överväger certifieringsorganet om en akut regeländring ska begäras hos regelägaren.

4.3.2

Införda gödsel- och jordförbättringsmedel ska före spridning analyseras på sitt innehåll av tungmetaller, läkemedelsrester, radioaktiva ämnen, smittoämnen eller andra oönskade ämnen, när det finns anledning att anta att halterna kan vara höga. Analys krävs alltid vid användning av restprodukter från industri, undantaget livsmedelsklassad restprodukt, och storskalig förbränning som till exempel askor, slam och industrikalk. (K)

Om risk finns att gödselmedlet är framtaget ur, består av eller innehåller rester av genetiskt modifierade organismer (GMO) ska produkten åtföljas av GMO-frihetsintyg eller analyseras för innehåll av GMO före användning. (EU)

Gödselmedel kan underkännas om tillverkning och användning innebär en oacceptabel miljöpåverkan. (K)

Det är den KRAV-certifierade producenten/företagets ansvar att tillhandahålla aktuell analys eller GMO-frihetsintyg. Total tillförsel av tungmetaller begränsas av bilaga 3.

För bedömning av GMO-risk och riktlinjer för GMO-frihetsintyg se KRAVs risklista för GMO: www.krav.se

Organiska gödselmedel

4.3.3

Tillåtna gödselmedel:

Förändringarna i denna regel som anges i fet stil nedan ska tillämpas senast 1 april 2008.

- Stallgödsel, med de undantag som framgår av 4.3.5, halm, växtrester, avslagna gröngrödslingväxter, vall och liknande lantbruksprodukter från såväl KRAV-certifierad som konventionell produktion. (EU/ K)
- Torv till: plantor, komposter, strö, växthusodling och trädgårdsanläggning. (EU)
- Alger och tång. (EU)
- Organiskt avfall från parker och trädgårdsanläggningar, livsmedelsbutiker, restauranger, livsmedels-, textil- eller skogsindustrier, om inte framställningsprocessen gjort avfallet olämpligt för spridning. (EU)

Produkten får inte innehålla ämnen som uttryckligen ej tillåts enligt 4.3.3, 4.3.5 och 4.3.6 eller halter av oönskade ämnen enligt 4.3.2. (EU / K). Avfallet måste hanteras och behandlas i enlighet med gällande lagstiftning och föreskrifter om avfall. Se framförallt Europaparlamentets och Rådets förordning (EG) nr 1774/2002 om Animaliska biprodukter och Avfallsförordningen (SFS 2001:1063). (K)

I Rådets förordning (EEG) nr 2092/91 om ekologisk produktion, Bilaga II finns reglerat vilka gödsel- och jordförbättringsmedel som får användas i ekologisk produktion. (Detta innebär inte automatiskt att produkterna får användas i KRAV-certifierad produktion). (K)

- Komposterat eller fermenterat hushållsavfall från ett slutet insamlingssystem uttryckligen godkänt av certifieringsorganet. (EU)

- Animaliska biprodukter enligt nedan som uppfyller kraven för kategori II eller kategori III-material enligt Europaparlamentets och Rådets förordning (EG) nr 1774/2002. (EU)
Nedanstående produkter ska vara godkända enligt KRAVs regler för produktionshjälpmedel för att få användas. De får inte spridas på slätter- och betesvall eller grönfoder. Nedbrukning i samband med sådd/insådd av dessa grödor är dock tillåtet. (K)
- Benmjöl eller benmjöl fritt från limämnena. (EU)
- Benkol. (EU)
- Köttmjöl. (EU)
- Blodmjöl. (EU)
- Fiskmjöl. (EU)
- Hornmjöl. (EU)
- Hovmjöl. (EU)
- Hårmjöl. (EU)
- Ull, päls och hår. (EU)
- Fjädermjöl och chiquettemjöl. (EU)
- Mjolkprodukter. (EU)

Ovanstående organiska gödselmedel får också användas efter kompostering eller fermentering. **De kan genomgå andra biologiska eller fysikaliska processer i syfte att utvinna eller koncentrera näringsämnen från organiska restprodukter. Gödselmedel/produkter som renats fram så att näringsämnena huvudsakligen föreligger i oorganisk form kan bara godkännas om de nämns i regel 4.3.6 eller 4.7.4.**

Femte strecksatsen, komposterat eller fermenterat hushållsavfall: kontakt ska tas med certifieringsorganet för godkännande av systemet innan komposterat eller fermenterat avfall får användas. Insamlingssystemet ska beskrivas utförligt liksom risker för kontaminering. Följande aspekter ingår i bedömningen för anläggningar där komposterat eller fermenterat hushållsavfall ingår:

- Kretsloppsfrågan ska vägas mot livsmedelssäkerheten
- möjligheten att kontrollera materialets kvalitet på ett trovärdigt sätt
- insamlingssystemet ska bedrivas i mindre skala med ett begränsat antal hushåll.

Ej tillåtna gödselmedel:

- kategori I-material (riskmaterial) enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1774/2002
- guano (K)
- jordbakterier eller andra mikroorganismer som är genetiskt modifierade (EU)
- gödsel från genetiskt modifierade djur (K)
- övriga medel som inte angivits som tillåtna. (EU)

4.3.4

Källsorterad urin insamlad från ett slutet insamlingssystem av hushåll på brukningsenheten eller ett fåtal enskilda hushåll i nära samarbete med brukningsenheten, samt avloppsslam från egen trekammarbrunn eller liknande får spridas, om avloppet inte är kopplat till verksamheter där miljöfarliga ämnen hanteras. Följande villkor ställs för att användningen ska vara godkänd: (EU)

- Den senaste kunskapen inom området ska beaktas vid användningen av humanurin och fekalier.
- Användningen ska följa svenska och internationella riktlinjer med avseende på hygienisering och hantering av gödselmedlen, samt på vilka grödor som spridning får ske.
- Rengöringsmedel ska vara miljömärkta
- De hushåll som systemet gäller ska ha information om vilka ämnen som får användas och vilka som inte får användas.
- Gödselmedel som innehåller humanurin och fekalier får inte användas för övergödning.

Om insamlingssystemet omfattar fler hushåll än det egna hushållet på brukningsenheten, eller om gården har småskalig besöksverksamhet eller om systemet omfattar ett fåtal hushåll utanför brukningsenheten, vilket endast kan godkännas i undantagsfall som pilotprojekt, se villkor nedan, ska insamlingssystemet godkännas av certifieringsorganet före användning.

I de fall där särskilt godkännande krävs ska kontakt tas med certifieringsorganet för godkännande av systemet innan spridning. Insamlingssystemet ska beskrivas utförligt liksom risker för kontaminering och hur dessa ska

undvikas. Om systemet omfattar hushåll utanför brukningsenheten ska samarbetet mellan gården och hushållen beskrivas med motivering varför dessa ingår i systemet. Endast vid en ytterst nära anknytning mellan ett fåtal hushåll och brukningsenheten (till exempel ett fåtal hushåll som köper en betydande del av sin livsmedelskonsumtion från gården) får källsorterat urin användas. Följande aspekter ingår i bedömningen av insamlingssystem för källsorterad urin:

- kretsloppsfrågan ska vägas mot livsmedelssäkerheten
- möjligheten att kontrollera materialets kvalitet på ett trovärdigt sätt
- insamlingssystemet ska bedrivas i mindre skala med ett begränsat antal hushåll

Exempel på svenska och internationella riktlinjer med avseende på hygienisering och hantering av källsorterade avloppsfraktioner är: kommande svensk förordning om avloppsfraktioner; Rapport nr 5214 – Aktionsplan för återföring av fosfor ur avlopp, Ecosanres Report 2006-1 – Urine diversion: one step towards sustainable sanitation och Ecosanres Report 2004-2 - Guidelines on use of urine and faeces in crop production. Vid användning av avloppsslam ska Naturvårdsverkets föreskrift om slamspridning (SNFS 1994:2) följas. Observera att vissa branscher har särskilda regler för användning av humanurin och fekalier för att få sälja produkterna.

4.3.5

Det ekologiska lantbrukets målsättning är att värna om husdjurens hälsa och möjlighet till naturliga beteenden samt stor djuretisk hänsyn i produktionen. KRAV-ansluten odling kan därför inte vara beroende av produktionsformer som markant skiljer sig från målsättningen vad gäller djuretisk hänsyn, möjligheter för djuren att få utlopp för sina naturliga beteenden eller där produktionen är beroende av kontinuerlig förebyggande medicinering för att bevara djurens hälsa.

Stallgödsel från följande konventionella djurhållning är inte tillåten i KRAV-certifierad produktion:

- specialiserad produktion av nöt i spaltgolvsboxar (gäller ej gödsel från integrerad produktion av nöt där ungdjur till viss del går på spalt) (K)
- ej KRAV-certifierade slaktsvinsbesättningar med mer än 50 slaktsvin i årlig produktion (gäller ej besättningar med ströbädd i storboxsystem) (K)
- ej KRAV-certifierade slaktkycklingar (och andra slaktfåglar i intensiva uppfödningssystem) (K)
- burhöns eller pälsdjur i bur (EU)

För att stimulera omläggning till ekologisk produktion, kan producenter med ej KRAV-certifierade slaktsvin, specialiserad produktion av nöt i spaltgolvsboxar eller konventionell slaktkycklingproduktion som samtidigt har KRAV-ansluten djurhållning av samma djurslag, få använda gödsel från den konventionella djurhållningen. För detta krävs att omfattningen av den KRAV-anslutna produktionen uppgår till minst 10 procent av den konventionella under de 3 första åren, därefter krävs 20 procent KRAV-ansluten produktion. Ambitionen bör på sikt vara en fullständig omläggning av djurproduktionen. (K)

Förbudet mot användning av konventionell slaktkycklinggödsel träder i kraft 1 januari 2010. Blandning av ej tillåten och tillåten stallgödsel får inte användas.

Oorganiska gödselmedel

4.3.6

Förändringarna i denna regel som anges i fet stil nedan ska tillämpas senast 1 april 2008.

Följande oorganiska gödselmedel får tillföras i sina naturliga former:

- stenmjöl (till exempel kisel-, basalt- och granitmjöl) (EU)
- stensalt (NaCl) (EU)
- råfosfat (EU)
- apatit (EU)
- kalk från kalksten (EU)
- algkalk (EU)
- dolomit (EU)
- kaliumråsalt (till exempel kainit) (EU)
- kalimagnesia (EU)
- kieserit (EU)
- svavel (minimaliskt) (EU).

Produkterna får inte ha genomgått processer som syftat till att göra dem mer lösliga, undantaget malning. (EU)

Utöver dessa medel får följande restprodukter användas:

- silikat kalk (EU)
- ved- (EU) och torvaska samt aska från halm och spannmålseldning (K)
- gips (EU)
- industrikalker/basiskt slagg, om inte framställningsprocessen gjort avfallet olämpligt för spridning. (K) (IBS)
- **vinass** (EU)

Produkten får inte innehålla ämnen som uttryckligen ej tillåts enligt 4.3.3, 4.3.5 och 4.3.6 eller halter av oönskade ämnen enligt 4.3.2.

Ej tillåtet är:

- konstgödsel (syntetiska handelsgödselmedel) om de inte anges under 4.3.7 (EU)
- chilesalpeter (EU)
- övriga medel, som inte angivits som tillåtna. (EU)
- **kvävesalter eller lösningar av dem (IBS)**

4.3.7

Mikronäringsämnen får tillföras jorden om behovet av mikronäringsämnen inte kan täckas med rimliga givor av andra tillåtna gödselmedel och om uppenbar brist föreligger. Gödselmedel som förutom det aktuella mikronäringsämnet innehåller kväve eller andra makronäringsämnen, undantaget svavel, är inte tillåtna. Gödselmedel som innehåller flera mikronäringsämnen är inte tillåtna om inte brist kan påvisas för alla ingående mikronäringsämnen. (EU)

I växande gröda får mikronäringsämnen endast tillföras i undantagsfall och om följande kriterier är uppfyllda: (K)

- ett dokumenterat behov (analysresultat eller skriftligt uttalande från rådgivare),
- tidigare års dokumenterade problem,
- att producenten i övrigt vidtagit åtgärder för att undvika att problemet uppkommer och
- att användningen av det aktuella medlet inte medför några kända risker för miljö, markaktivitet eller hälsa hos människor eller djur.

Bladgödning är tillåten med de tillåtna gödselmedel som finns i 4.3.3 och 4.3.6

4.4 VÄXTSKYDD

4.4.1

Förebyggande odlingstekniska metoder mot ogräs och skadegörare ska användas i största möjliga utsträckning. Vid odling av fleråriga växter ska trycket från insekter, ogräs och sjukdomar minimeras genom en strävan efter hög diversitet. Endast vid ett direkt hot mot grödan får de växtskyddsmedel som finns i 4.4.2 användas. Preparat under 4.4.2 får inte bestå av eller vara framtagna från genetiskt modifierade organismer. Om risk finns att växtskyddsmedlet är framtaget ur, består av eller innehåller rester av genetiskt modifierade organismer (GMO) ska produkten åtföljas av GMO-frihetsintyg eller analyseras för innehåll av GMO före användning. (EU)

Ättiksyra får användas för blastdödning i potatis som en förebyggande växtskyddsåtgärd.

I fruktodlingar ska åtgärder vidtas för att öka diversiteten. Exempel på sådana åtgärder är marktäckande grödor mellan raderna eller inplantering av träd av andra arter. (K) (IBS)

Det är den KRAV-certifierade producenten/företagets ansvar att tillhandahålla aktuellt GMO-frihetsintyg eller analys. För bedömning av GMO-risk och riktlinjer för GMO-frihetsintyg se KRAVs risklista för GMO: www.krav.se

För medel som inte är upptagna under 4.4.2 kan en KRAV-ansluten producent kontakta certifieringsorganet för begäran om akut regeländring hos regelägaren (KRAV). Om särskilda skäl föreligger för att medlet borde vara tillåtet i KRAV-godkänd odling överväger certifieringsorganet om en akut regeländring ska begäras hos regelägaren. Kriterier för att certifieringsorganet ska föreslå en akut regeländring finns i Kapitel 19 Certifieringsorgan.

4.4.2

Tillåtet är:

- växtskyddsmedel som består av eller är framtagna direkt ur ej genetiskt modifierade växter, djur, mikroorganismer, insekter med mera under förutsättning att de finns med i Rådets förordning (EEG) nr 2092/91 om ekologisk produktion Bilaga II. (EU) Pyretrumextrakt med tillsats av piperonylbutoxid är inte tillåtet (K) (IBS)
- feromoner, feromonfällor (EU)
- fällor och fångstanordningar (EU)
- svavel, rent (EU)
- svavelkalkvätska (EU)
- kalciumhydroxid (släckt kalk) mot kräfta (*Nectria galligena*) på fruktträd (EU)
- järn (III)fosfat, mot sniglar. (EU)

Utöver ovanstående växtskyddsmedel får vissa produkter som har fysikalisk verkan och/eller är tillsats till växtskyddsmedel användas, exempel på sådana medel är:

- vattenglas (natriumsilikat) (EU)
- natriumbikarbonat (EU)
- sprit (etanol) (EU)
- gelatin (EU)
- förtvålade fettsyror (såpor) (EU)
- vegetabiliska oljor. (EU) Om dessa inte ger önskad verkan kan ren paraffinolja tillåtas som en engångsåtgärd (K).
- termisk och elektrisk ogräsbekämpning (EU), termisk sterilisering av jord är inte tillåten (K) (IBS)
- varmvatten och ånga (EU).

För att få säljas och användas måste växtskyddsmedel vara godkända av Kemikalieinspektionen. Det finns även regler om försiktighetsmått som innebär begränsningar att använda kemiska produkter (eller biotekniska organismer) i bekämpningssyfte, se Miljöbalken 14 kapitel. §17. Enligt KRAVs regler får inte användningen innebära en anrikning av tungmetaller eller andra miljöfarliga ämnen i marken, se bilaga 3.

4.4.3

Syntetiska tillsatser i form av bärare, vätnedel eller dylikt till produkter angivna under 4.4.2 finns redovisade i bilaga 4. (K) (IBS)

4.5 SVAMPODLING

4.5.1

Vid odling av svamp ska halm, spannmål eller andra jordbruksprodukter som ingår i substratet vara KRAV-certifierade. Andra tillsatser ska vara tillåtna enligt KRAVs regler för växtodling. Minst 75 procent av substratet ska vara av KRAV-certifierat ursprung, räknat på produkternas vikt före kompostering. (EU)

Enligt Rådets förordning (EEG) nr 2092/91 om ekologisk produktion krävs 75 procent ekologiska råvaror i substratet.

4.6 UTSÄDE OCH PLANTOR

4.6.1

Ekologiskt förökningsmaterial ska användas när så är möjligt. Vid brist på ekologiskt utsäde reglerar Jordbruksverket när dispens kan ges för användning av konventionellt obetat utsäde. Om särskilda skäl finns kan Jordbruksverket bevilja individuell dispens. Som ekologiskt utsäde räknas även utsäde från KRAV-ansluten karensårsodling. (EU). Nedklassad skörd från certifierad utsädesodling på karensmark får säljas som KRAV-certifierat foder. (K)

Kravet på ekologiskt förökningsmaterial i 4.6.1 - 4.6.4, innebär att utsäde, plantor och vegetativt förökningsmaterial ska vara certifierade som ekologiska produkter enligt KRAVs regler eller rådets förordning (EEG) nr 2092/91 om ekologisk produktion.

KRAV-anslutna producenter ska följa Jordbruksverkets krav på ekologiskt utsäde och vegetativt förökningsmaterial, eller ha beviljats individuell dispens. Utsäde till ekologisk utsädesproduktion får vara konventionellt obetat.

För att skörd från KRAV-ansluten karensårsodling ska få räknas som ekologiskt utsäde krävs att KRAVs regler har följts på skiftet 12 månader före skörd.

Anledningen till att även skörd från karensårsodling får räknas som KRAV-certifierat utsäde och att nedklassad skörd från certifierad utsädesodling får säljas som KRAV-certifierat foder är att stimulera produktionen av ekologiskt utsäde och ska ses som ett undantag. När den ekologiska utsädesproduktionen uppfyller marknadens efterfrågan kommer detta undantag att tas bort.

4.6.2

Plantor till ettåriga växter skall vara ekologiska. Plantor och annat förökningsmaterial av fleråriga växter ska, om skörden ska KRAV-certifieras samma kalenderår som plantering, vara ekologiska.

Konventionella sticklingar får utan begränsning användas till produktion av vegetativt förökningsmaterial till fleråriga växter. För att plantmaterialet skall få säljas som KRAV-certifierat måste odlingen bedrivas enligt KRAVs regler under minst två odlingssäsonger. (EU)

Ekologiskt förökningsmaterial ska användas när så är möjligt även när det gäller plantor och annat förökningsmaterial av fleråriga växter. KRAV-an slutna producenter ska följa Jordbruksverkets krav på ekologiskt utsäde och vegetativt förökningsmaterial, eller ha beviljats individuell dispens.

4.6.3

Utsäde får inte vara betat med kemiska bekämpningsmedel. Utsäde, plantor eller annat förökningsmaterial får inte härstamma från genetiskt modifierade organismer. (EU)

4.6.4

Vid odling av groddar ska utsädet vara ekologiskt. (K)

4.7 VÄXTHUS

4.7.1

Ingredienserna till så- och planteringsjord får endast vara jordförbättringsmedel och gödselmedel som tillåts enligt avsnitt 4.3 i detta kapitel. Vermikulit, sand, lera, lättklinker och perlit får ingå i så- och planteringsjord. (K)

4.7.2

Konstljus får inte användas som enda ljuskälla under hela växtens liv. Detta gäller inte svampodling. (K)

4.7.3

Hydrokulturer är endast tillåtna för vattenväxter och groddar. (K)

4.7.4

I växthus är det tillåtet att göra undantag från förbudet mot användning av kvävesalter i 4.3.6, under följande förutsättningar:

- användningen ska medföra väsentligt förbättrad jordstatus i kulturen
- lösningar av nitrat kan aldrig tillåtas
- saltlösningen ska vara en restprodukt från kompostering eller fermentering som uppfyller 4.3.3
- växthusets kulturer klassas som övriga kulturer i regel 4.2.3

5. DJURHÅLLNING

Ekologisk djurhållning baseras på lantbruk där marken brukas enligt KRAVs målsättning med ekologisk produktion definierad i KRAVs stadgar. Djurhållning enligt KRAVs regler ska kännetecknas av mycket god djurvälstånd och respekt för djurets artspecifika egenart och behov när det gäller fysiologi, beteende, foder och närmiljö. Reglerna ger ramar för miniminivån, det vill säga vad som är tillåtet respektive vad som krävs. Genom tillämpningen på den enskilda gården ska djuren ges förutsättningar till en god miljö såväl i stall som vid utevistelse. Bete är centralt i ekologisk produktion. Samspel mellan djurslag är oftast fördelaktigt, men alla djurslag på gården behöver inte vara anslutna till kontrollen.

5.1 ALLMÄNT

5.1.1

All KRAV-certifierad djurhållning ska baseras på god djurmiljö och god djuromsorg som garanterar det enskilda djuret god hälsa (EU) och välfärd samt en värdig tillvaro. (K)

Anmälan

5.1.2

Djurhållning ska ha anmälts till certifieringsorganet innan planerad karensstart. Kontrollbesök ska alltid genomföras under karenstiden dock helst innan karensstart kan påbörjas, behovet av att göra besök före karensstart bedöms av certifieringsorganet. Hänsyn ska tas till vilken produktionsinriktning anmälan avser. Certifieringsorganet fastställer tidpunkt för karensstart efter det första kontrollbesöket.

Inbesiktning görs även vid tillägg av nytt djurslag eller ändring av produktionsinriktning. Certifieringsorganet gör en bedömning om inbesiktning bör ske före karensstart, det är därför viktigt att djurhållningen anmäls i god tid före det man vill att karensstart ska ske.

Karenstider vid inträde

5.1.3

Mjölproduktion ska ha följt KRAVs regler under en karensperiod om 6 månader innan mjölken kan bli KRAV-certifierad. (EU)

Ovanstående karensstider gäller även konventionella djur inköpta enligt 5.1.13 och 5.1.14. Efter 2 månader kan mjölken användas som foder till egna KRAV-certifierade djur.

5.1.4

Fjäderfä för äggproduktion ska ha följt KRAVs regler under en karensperiod om minst 6 veckor innan äggen kan bli KRAV-certifierade. (EU)

5.1.5

Vid produktion av kött, ull och hudar gäller att djuren ska skötas enligt KRAVs regler i 12 månader från karensstart innan de kan bli KRAV-certifierade. Avkommor som föds under karensperioden blir KRAV-certifierade direkt om de föds tidigast följande tid efter karensstart:

- idisslare och hjortar 2 månader
- gris 1 månad. (K)
- Vid samtidig omläggning av mark och djur, och användning av huvudsakligen eget karensårsfoder (mer än 60 procent) kan djuren godkännas efter 24 månader. Därutöver får inköpt foder från andra årets karensårsodling användas som mest upp till 30%. (EU)

Ovanstående karensstider gäller även konventionella djur inköpta enligt 5.1.13 och 5.1.14. Värphöns godkänns för slakt 12 månader efter insättning i KRAV-certifierad äggproduktion.

5.1.6

Vid övergång från ekologisk produktion certifierad enligt (EEG) nr 2092/91 till KRAV-certifierad produktion kan tiden som man varit certifierad enligt (EEG) nr 2092/91 räknas in i karenstiden om certifieringsorganet kan verifiera att följande punkter uppfyllts under hela karenstiden (6 veckor) för äggproduktion, och halva karenstiden för mjölproduktion (3 månader) respektive köttproduktion (6

månader). Övergång av fjäderfä för slakt kan bara göras mellan omgångarna. De aktuella punkterna är desamma som i regel 16.3.3. (K)

Omfattning

5.1.7

Alla djur inom respektive djurslag ska skötas enligt KRAVs regler. (EU)

Uppfödningen bör vara integrerad, det vill säga att moderdjur och avkomma finns på samma driftsenhet. (K)

Även djur som inte kan KRAV-certifieras (inom anslutet djurslag), t ex inköpta, inhyrda eller medicinerade, ska följa KRAVs regler i övrigt.

5.1.8

Uppfödningen får inte bedrivas endast vintertid. (K)

Produktionen bedrivs normalt kontinuerligt över året och en drift med betesgång hör till den ekologiska produktionen. I samverkan med annan KRAV-certifierad gård vid uppfödning av lamm och kalvar kan den ena gården ha djur endast vintertid.

5.1.9

Äggproduktion ska ej begränsas till del av året så att en omgång höns varken kan vistas ute i början eller i slutet av sin värperiod. Varje omgång höns ska få del av minst en säsong med utevistelse och utevistelsen får ej förkortas genom tidig utslaktning av annat än hälsoskäl. (K)

Parallellproduktion

5.1.10

Parallellproduktion på separata verksamheter (skilda byggnader eller stallavdelningar) kan beviljas efter särskild ansökan. (EU)

Förutsättningarna för parallellproduktion är att:

- Djuren inte vistas tillsammans, eller att de KRAV-certifierade djuren är lätt åtskiljbara från de ej KRAV-certifierade djuren. Om djuren hålls tillsammans ska utvärtes behandlingar av de ej KRAV-certifierade djuren följa KRAVs regler. (EU)
- Utrymmen för förvaring av foder till de KRAV-certifierade och de ej KRAV-certifierade djuren är tydligt skilda åt. (EU)
- Gemensam utrustning för foderberedning ska rengöras och tömmas mellan blandningsomgångar. (EU)
- Det finns en noggrann dokumentation av djur och foderhantering samt specificerad kontoföring för respektive produktion. (EU)
- Djur från KRAV-certifierad produktion får ej regelmässigt föras över till egen konventionell produktion. (K)

Märkning, dokumentation

5.1.11

Alla djur som kan märkas individuellt ska märkas. Skonsammast möjliga märkning ska användas. (K)

Slaktsvin och fjäderfä som ej märks individuellt måste kunna särskiljas vid läkemedelbehandling. Klipp i öronen begränsas på utgångsdjur (temperaturen ska vara minst 5°C enligt SJVFS 2000:116)

5.1.12

Dokumentation ska föras över följande:

- födda, inköpta, sålda och döda djur, (EU)
- alla skador och sjukdomar, (EU)
- alla behandlingar, även egna, med uppgift om behandlingsresultat och KRAVs extra karenstid, (EU)
- kastrering och avhorning, (K)
- förebyggande behandlingar, injektioner med selen, fodertillskott eller andra preparat, (EU)
- när djurgrupper eller enstaka djur hålls inne under betes- eller utevistelseperiod, (EU)

- utevistelseperiodens början och slut, (EU)
- rastning vintertid, (EU)
- anmärkningar från slakt, levandebesiktning, mjölkbedömning eller motsvarande, (K)
- övrigt som anges för specifika fall i andra regler. (K)

I dokumentationen ska alla djur och djurgrupper kunna identifieras. När hela djurgrupper berörs ska gruppen vara definierad med vilka individer som ingår. Dokumentationen ska vara tydlig, väl samlad och behållas på gården så ett den ger information om förhållanden under en längre tidsperiod. (EU)

För dokumentationen kan till exempel befintlig stalljournal eller liknande kompletteras med de uppgifter som krävs enligt 5.1.10 ovan. För fodertillskott och andra preparat ska produktblad kunna visas upp vid kontroll.

Djurinköp

Målsättningen är helt integrerad produktion. Möjlighet för djurinköp som ändå ges syftar till att inte hämma avel eller produktion under rådande förutsättningar.

5.1.13

Inköp av KRAV-certifierade djur är tillåtet. Inköp av djur bör göras från endast en enda annan besättning. Om inköp sker regelbundet ska samarbetsavtal mellan uppfödare och köpare finnas. (EU) Inköp av djur för vidareuppfödning till slakt ska prövas. Prövningen ska säkerställa att samarbetsformerna behåller en god hälsa hos djuren. I prövningen ingår bedömning av antal besättningar, ålder vid inköp, karantän/mottagningsstall, stallsystem och anslutning till hälsoprogram. Vid inköp av smågrisar, lamm och kalvar kan samarbete medges med maximalt 3 besättningar räknat inom en tolv månadersperiod. Vid inköp av äldre kalvar eller ungdjur kan inköp från flera besättningar tillåtas under förutsättning att produktionen är ansluten till hälsoprogram. (K)

Vid inköp av smågrisar från olika besättningar eller av olika ålder ska grisarna hållas separerade. (K)

Inköp av hjortkalvar för vidareuppfödning är ej tillåtet. (K)

I de fall det finns amkor i den samverkande mottagande besättningen får kalvar flyttas under mjölkutfodringsperioden. Förmedling bör ske tidigast efter 4 veckors ålder då kalvens immunförsvar blivit aktivt.

5.1.14

Inköpta grisar för rekrytering ska hållas i karantän i minst tre veckor. Övriga inköpta djur bör under en tid hållas separerade från gårdens övriga djur om möjligt. (K)

Karantänsförfarande har stor betydelse för besättningens smittskydd. Dock kan det vara praktiskt ogenomförbart när det gäller enstaka individer av flockdjur.

5.1.15

Om KRAV-certifierade djur inte finns att tillgå är inköp av enstaka icke KRAV-certifierade rekryterings- och avelsdjur tillåtet med beaktande av de karenstider som gäller vid inträde i kontrollen. Av besättningens storlek beräknad på antal moderdjur får då maximalt 10 procent köpas in årligen. I besättningar med färre än 10 moderdjur får högst 1 icke KRAV-certifierat djur per år köpas in. Inköpta hondjur ska företrädesvis inte ha fött ungar. (EU)

Vid inköp av gyltor kan en större andel, än ovan angivna, tillåtas efter prövning om egen rekrytering inte ger tillräcklig genetisk bas för aktuella avelsprogram. (EU)

Ur avelshänseende är för närvarande den ekologiska djurpopulationen så liten att ett effektivt avelsarbete många gånger begränsas. Vid inköp av en grupp hondjur tillåts även att det ingår äldre djur för att möjliggöra att djur tas från en besättning. I enlighet med Rådets förordning (EEG) nr 2092/91 sätts gränsen för inköp av gyltor till 20 procent, vilket är vad som kan beviljas vid prövning.

5.1.16

Om KRAV-certifierade djur inte finns att tillgå vid utökning av besättningen eller när delar av en besättning måste slaktas på grund av sjukdom eller liknande, kan inköp av ett större antal ej KRAV-certifierade moder- eller avelsdjur tillåtas efter prövning som beskriver behovet med maximalt 40 procent av besättningens ursprungliga antal moderdjur. (EU)

Enligt Rådets förordning (EEG) nr 2092/91 är det i dessa fall tillåtet att köpa in 40 procent av besättningens ursprungliga antal moderdjur, vilket är gräns för vad som kan beviljas. Medföljande avkommor kan ej KRAV-certifieras för slaktuppfödning.

5.1.17

Där egen rekrytering av fjäderfä inte är möjlig är det tills vidare tillåtet att köpa in dagsgamla djur. KRAV-certifierade djur ska väljas i första hand. Inköpta konventionella fjäderfän för köttproduktion ska vara minst 10 veckor vid slakt för att kunna KRAV-certifieras.

Inköpta värphöns ska ha fötts upp, senast från 3 dagars ålder, enligt KRAVs regler för foder (se avsnitt 5.3 exklusive bete 5.3.13-5.3.15) och hälso- och sjukvård (se avsnitt 5.4). Insättning i den ekologiska produktionen ska ske senast vid 18 veckors ålder. (EU)

Rekryteringsdjur till värphönsbesättningar ska vara uppfödda i system för frigående djur som väsentligen liknar produktionssystemet (SL).

Vid uppfödning av slaktfågel med ekologiska föräldradjur finns ingen åldersgräns för slakt. Enligt Rådets förordning (EEG) nr 2092/91 ska insättande av värphöns enligt stycke 2 ovan på förhand godkännas av Jordbruksverket. Unghönsuppfödningen ska vara anmäld till certifieringsorganet innan uppfödning enligt ovan påbörjas.

5.2 DJURMILJÖ

Allmänt

5.2.1

De olika djurslagen ska kunna få utlopp för sina specifika behov och beteendemönster:

- Djuren ska kunna få utlopp för bland annat ett normalt socialt beteende inklusive ett för arten normalt flocklikt, revirbeteende, rörelse-, sprätt- eller bökbetbehov, till exempel genom att de får tillräckligt med utrymme och lämpligt underlag såväl ute som inne. (EU/K)
- Moderdjur ska ges möjlighet till avskildhet vid förlossning eller värpning. Ungar och moderdjur ska ha möjlighet till en nära kontakt under ungarnas första levnadstid. (K)
- Grisar ska ha tillgång till för dem naturlig sysselsättning så som att böka och ha ett aktivt födosöksbeteende genom till exempel vallbrott, skogsmarksberedning, trädesbearbetning och vintertid även bökning i djup ströbädd. Under den varma årstiden ska grisar ha tillgång till gyttebad eller annan vattensvalka. (K)
- Höns och kycklingar ska ha tillgång till sandbad, sittpinnar och värpreden i sådan utsträckning att alla djur fritt och efter behov kan utnyttja dessa. (EU) Vid insättning av unghöns ska nyheter i stallmiljön introduceras en i taget i omfattning och takt som anpassas efter hur hönsen vänjer sig vid systemet. Senast vid 25 veckors ålder ska samtliga faciliteter erbjudas hönsen om inga direkta störningar förekommer. Dokumentation ska göras över hur och när tillvänjningen görs till grovfoder, utevistelse och dagsljus. (K)
- Kalkoner ska ha tillgång till sittpinnar. (K)
- Gäss och ankor ska under den varma årstiden ha tillgång till vattensamlingar i sådan utsträckning att alla djur fritt och efter behov kan utnyttja dessa. (EU)
- Hjort ska vistas i en för arten naturlig miljö som innehåller de växter och födoämnen de föredrar. Tillgång till skydd i form av skog eller vindskydd ska finnas i hägnet, och så långt det är möjligt även finnas i varje betesfälla. Kronhjort ska ha tillgång till sölgrop under vegetationsperioden. (K)
- Vid hantering av hjortar ska särskild hänsyn tas till hjortdjurens stresskänslighet. Djurägaren ska kunna dokumentera vilka förebyggande åtgärder som görs. (K)
- Utformningen av foderplatsen ska vara sådan att alla hjortar ska kunna äta samtidigt. Detta för att minimera risken för stress och stångskador, samt för att möjliggöra att även rangläga djur får tillräckligt med foder. (K) (IBS)

Födelse

Kor och grisar har instinkten att dra sig undan från flocken för att kunna föda i avskildhet.

5.2.2

Kor ska kalva enskilt och endast i undantagsfall bindas upp vid kalvning. Kalvning inomhus ska ske i kalvningsbox. Kalvningsbox kan vara permanent eller tillfällig. (K)

Tillgång till boxar måste planeras efter kalvningsfördelningen i besättningen. Platsbrist är inte skäl för uppbunden kalvning.

5.2.3

Suggor ska grisa avskilt i skydd, till exempel i grisionshydda. Grision får ske inomhus om suggan där har tillräcklig frihet och yta för bobyggnad och riklig tillgång på bobyggnadsmaterial. Tidigast en vecka före grision får suggor flyttas in till grisionsbox. Senast två veckor efter grision ska sugga och smågrisar ha tillgång till utevistelse. (K)

Rutiner och andra förutsättningar i samband med grision bör möjliggöra att suggorna vistas i flock fram till dagarna innan grision.

Utevistelse under betes- och utevistelseperiod

5.2.4

Djur ska under betesperioden kunna vistas ute på betesmark större delen av dygnet. (K)

Under utevistelseperioden, som kan vara betydligt längre än betesperioden, ska djuren ges möjlighet att vistas ute minst en del av dagen. Djur ska hållas ute när mark- och väderförhållanden tillåter detta för respektive djurslag. (EU)

Djur får under betes- och utevistelseperioden tillfälligt hållas inne vid betäckning, inseminering, sjukdom, knottangrepp, extrem väderlek, för att föda eller högst 2 veckor före slakt. (K)

Nötkreatur ska under betesperioden kunna vistas ute större delen av dygnet. (K) (IBS)

Kalvar får hållas inne under mjölkutfodringsperioden, dock maximalt 13 veckor. Kalvar som är 3 månader gamla i augusti får hållas inne resterande del av betes- och utevistelseperioden. (K)

Ungtjurar som är anmälda till slakt får hållas inne till 15 juni i Götaland och till 1 juli i Svealand och Norrland. Övriga ungtjurar skall släppas på bete tidigast på säsongen. (K)

För mjölkkor innebär "större delen av dygnet" minst två betespäss. Vid fullfoderutfodring inne i stallet ska korna ges möjlighet att samtidigt gå ut i en betesfälla. Vid mjölkning tre gånger per dag betyder detta att mjölkorna ska ha minst två betespäss under dygnet. Mjölktufodrade kalvar bör ges möjlighet att gå ute med tillgång till kalvhyddor eller på bete tillsammans med amkor.

Grisar ska ha tillgång till bete eller annan beväxt mark under minst en 4-månaders period. Växande grisar som ska slaktas i juli eller senare under betesperioden ska gå på betesmark senast 1 juni. Suggor och gyttor som tas in för betäckning/inseminering får hållas utan bete upp till 4 veckor efter betäckning/inseminering som leder till konstaterad dräktighet. De ska erbjudas rastgård om tiden för innevistelse överstiger 1 vecka. (K)

Betesmark till grisar bör roteras med minst 4 års intervall.

Fjäderfä får hållas inne nattetid. (EU)

Rastgårdar och beten för fjäderfä ska innehålla träd eller andra anordningar där djuren kan söka skydd. (K)

Foder, förutom naturlig växtlighet, eller vatten bör inte erbjudas utomhus för att undgå att vilda fåglar lockas till platsen.

5.2.5

Alla stängsel ska vara välskötta. Taggtråd ska undvikas och får ej vara strömförande. (K /SL)

Hängande och nedfallna stängsel bedöms vara en skaderisk för såväl produktionsdjuren som vilt. El i kombination med taggtrådstängsel regleras av Djurskyddsmyndighetens föreskrifter.

Utevistelse under stallperiod

Avsikten med utevistelse under stallperioden är att ge djuren vistelse på större ytor än vad stallar kan erbjuda och att ge djuren mer stimulans och mer möjligheter till sysselsättning, rörelse och social aktivitet. Beroende på klimatförhållanden accepteras inskränkningar i detta under delar av året. Se regel 5.1.11 om krav på dokumentation.

5.2.6

Djur ska vistas ute då mark- och väderförhållanden tillåter detta. I system där djur ej har ständig tillgång till utevistelse ska utevistelse journalföras/dokumenteras. (EU)

För nötkreatur ska utevistelseperioden vara minst 2 - 4 månader längre än betesperioden. (EU)

I byggnader som existerade den 24 augusti 2000 och under förutsättning att djuren får tillgång till regelbunden rastning får nötkreatur hållas bundna. Tills vidare är maximal utevistelseperiod tillräckligt, dock rekommenderas mer regelbunden motion under hela stallperioden.

Får och getter ska ha tillgång till utevistelse under vintern (perioder då det är lämpligt). (K)

Under period med lamning/killning får grupp/-er av besättningen hållas inne. (EU)

Vinterlamm ska ha tillgång till rastgård oavsett stalltyp. Lamm som slaktas före betesperioden ska ha tillgång till rastgård efter lamningsperioden. Undantag ges i övrigt för stall utan rastgård om det uppfyller följande villkor; klimatomständigt uteliktande förhållanden, möjlighet till direkt solinstrålning genom portar eller en öppen sida, och större utrymme per djur, för vuxna djur 1,5 ggr minimiyta inomhus, för lamm och killingar 2 ggr minimiyta inomhus. (K)

Rastgård bör kunna alterneras eller anläggas och skötas så att god hygien upprätthålls.

Grisar ska ha tillgång till en rastgård utomhus. (EU)

Fjäderfä får hållas inne vintertid. I övrigt ska utevistelse erbjudas. (EU)

Verandavistelse under vintern berikar möjligheterna till rörelse men ersätter ej krav på utevistelse under andra perioder på året. Enligt SJVFS 2005:92 ska rastgård lämnas tom minst 2 månader mellan varje omgång fjäderfä. Slaktkycklingar får hållas utan rastgård upp till 1 månads ålder.

5.2.7

Vid all utevistelse ska åtgärder vidtagas för att förhindra betydande utlakning och avrinning av växtnäring. KRAV rekommenderar att djur hålls på hårdgjord yta. (K)

Rastgårdsyta får vara täckt med tak upp till 75 procent, (EU) front och gavlar ska vara öppna.

Takhöjden ska möjliggöra att ytan skrapas med maskin. (K)

Tak tillåts för uppsamling av regnvatten och för en god vistelsemiljö. Den täckta ytan kan med fördel förses med strö. Andra åtgärder är t ex att växla vistelseyta, utfodringsplats och uppställning av hyddor. Möjlighet att tillfälligt hålla djur inne eller på hårdgjord yta kan behövas.

Stallförhållanden

Regler för hur stallar ska vara utformade ska ses som minimikrav. För att tillgodose djurens behov enligt andra regler kan till exempel fler foderplatser krävas. Skötarens roll är viktig för att se till att det fungerar på bästa sätt. God miljö kan även uppnås i gamla ladugårdar som kan uppfylla ökade krav på utrymme för djuren. I enlighet med det ekologiska lantbrukets målsättning är det viktigt att djur kan hållas på mindre gårdar där brukbar areal begränsar möjlighet till investering i nya stallar eftersom det oftast innebär utökning av produktionen för att kunna finansieras. På gårdar med främst mindre nötkreatursbesättningar förekommer ladugårdar där korna står uppbundna. Detta begränsar rörlighet och möjlighet till flockbeteende under stallperioden. Dessa individer bedöms ändå få god djuromsorg genom att systemet ger mer individuell omvårdnad och god kontakt med skötaren.

5.2.8

Måttbestämmelser för djurstallar finns specificerade i bilaga 2. (EU/K/SL)

Ingen form av burar accepteras vid någon djurhållning.

5.2.9

Alla djur ska kunna röra sig fritt och får inte vara uppbundna. (EU)

Endast nötkreatur över 20 månader får vara uppbundna vid innevistelse. Tillfällig uppbinding för behandlingar och annan hantering är tillåtet. Under åldern 6-20 månader får nötkreatur vara uppbundna under sammanlagt 3 månader för att vänjas vid uppbinding. (K)

För tillfällig uppbinding av djur under uppsikt för hantering eller vid utfodring finns ingen åldersgräns.

5.2.10

För nötkreatur ska, vid nybyggnation eller omfattande till- eller ombyggnad av stallar, lösningar väljas som garanterar möjlighet till regelbunden motion. (EU)

I byggnader som existerade den 24 augusti 2000 och under förutsättning att djuren får tillgång till regelbunden rastning får nötkreatur hållas bundna. Tills vidare är maximal utevistelseperiod tillräckligt, dock rekommenderas

mer regelbunden motion under hela stallperioden. Från 31 december 2010 gäller förbud mot att hålla nötkreatur bundna enligt Rådets förordning (EEG) nr 2092/91, undantaget nötkreatur i små besättningar med rastning 2 gånger per vecka.

5.2.11

Eltråd får inte vara uppmonterad i stallet. (K)

Inomhus finns risk att djur blir trängt mot eltråd för att djuren har begränsad rörelseyta jämfört med utevistelse med elstaket.

5.2.12

Kalvar ska hållas i grupp. Som undantag från detta kan de få hållas maximalt en vecka i ensambox enligt gällande djurskyddsbestämmelser. (EU) I undantagsfall kan kalven hållas i box längre tid, men boxens storlek ska då minst motsvara utrymmet för två ensamboxar. (K)

Två kalvar kan utgöra en grupp, då homogen ålder i grupperna är viktig för en fungerande utfodring.

5.2.13

Växande grisar och suggor utan smågrisar ska hållas i grupp både inne och ute. (EU)

Inomhus ska de ha tillgång till en avskild liggplats med djupströ och ett separat gödslingsutrymme. De ska även ha en väl definierad ätplats. Utrymmet ska vara luftigt och så stort att samtliga djur kan äta samtidigt eller vila samtidigt utan att aggressiv konkurrens förekommer. (K) (IBS)

Till grisar som ges kraftfoder i fri tillgång ska det finnas minst en ätplats per tre grisar.

5.2.14

Djur ska hållas rena. Se även regel 10.7.1. (K / SL)

5.2.15

Djurens liggplats ska hållas torr, ren, dragfri och vid behov varm. Strö ska användas i riklig mängd. (K / SL) (IBS)

Strömedel får vara konventionellt, dock ej ammoniakbehandlad halm. Liggplatser ska ge god komfort för djuren. Skötselns ska sörja för god hygien och flugbekämpning.

5.2.16

Golv till djur bör utgöras av hel yta. Spaltgolv tillåts om djuren samtidigt har tillgång till liggplatser utan spalt, till exempel liggbås, ströad yta eller väl fungerande djupströbädd. Minst hälften av djurens yta (minimiyta enligt bilaga 2) ska vara hel (resningsutrymmet framför eventuellt liggbås inräknat). (EU)

Gummiklädd spalt är att föredra men räknas fortfarande som spaltgolv.

Minst en tredjedel av värphönsens inomhusyta ska utgöras av ströbädd.

Övriga fjäderfä ska gå på ströbädd. (K)

I ströbädd till fjäderfä inkluderas en del som sandbad med sand för att ha en rengörande funktion på fjäderdräkten. Ny sand bör tillföras även under utevistelseperioden.

5.2.17

Djuren ska ha tillräcklig tillgång till dagsljus. (EU)

Dagsljuset bör släppas in genom en yta motsvarande minst 5 procent av golvytan. I fjäderfästall bör dagsljusinsläppet gå att reglera vid behov. Fönster får endast tillfälligt täckas med material som inte släpper igenom ljus. Direkt solinstrålning ska begränsas på annat sätt genom fönstrens placering, markiser eller genomsläpplig film.

5.2.18

Värphöns (EU) och kycklingar (K) ska ha minst 8 timmars nattvila utan artificiellt ljus. (EU / K)

5.3 FODER

Alla foderangivelser är uttryckta i torrsubstans om ej annat anges.

5.3.1

Fodret ska vara av god hygienisk kvalitet och dess sammansättning ska vara anpassad till respektive djurslag och produktion. (EU / SL)

5.3.2

Målsättningen är att 100 procent KRAV-certifierat foder används. Nedan angivna undantag tillåts, men vid inköp ska KRAV-certifierat foder väljas i första hand. Fodermedel som kommer från ej KRAV-certifierad produktion, men som är nödvändiga för att ge en fullvärdig foderstat, kan användas om dessa fodermedel är tillåtna och med följande begränsningar av det årliga foderintaget: (se även följande tabell) (EU)

- För idisslare maximalt 5 procent till och med 31 december 2007.
- För icke idisslare maximalt 15 procent till och med 31 december 2007. Från 1 januari 2008 gäller maximalt 10 procent och från 1 januari 2010 maximalt 5 procent. Från 1 januari 2008 räknas dessa procentsatser på råvaror av jordbruksursprung (EU), dock får andelen konventionellt foder inklusive fiskmjöl vara högst 15 procent. (K) (IBS)
- Från 1 januari 2012 gäller 100 procent KRAV-certifierat foder av jordbruksursprung för samtliga djurslag. (EU)
- Hjortar ska utfodras med 100 procent KRAV-certifierat foder. (K) (IBS)

Beräkningar görs per djur, ej per besättning. För djur med kortare levnadstid än ett år gäller konsumtionen för djurets livstid. (EU) Foder från karensårsodling får till en del ersätta KRAV-certifierat foder. Se regel 5.3.8. (EU) Konventionella foderslag är tillåtna enligt bilaga 5. Beroende på tillgång av ekologiska råvaror kan tillåtna konventionella produkter komma att revideras enligt (EEG) nr 2092/91. (EU)

5.3.3

I de fall konventionellt foder används enligt 5.3.2 får maximalt 25 procent av det dagliga foderintaget vara icke KRAV-certifierat. (EU)

Maximal andel icke KRAV-certifierat foder i foderstaten			
Djurslag	Daglig andel (enligt 5.3.3)	Årlig andel (enligt 5.3.2)	
		Tom 31/12/2009	Tom 31/12/2011
Hjort	0 %	0 %	0 %
Nöt, får och get	0 %	0 %	0 %
Gris och fjäderfä	25 %	10 %	5 %

5.3.4

Genetiskt modifierade organismer är inte tillåtna som foder eller vid framställning av foder, fodertillsatser eller foderkonserveringsmedel. (EU)

5.3.5

Mineralfoder, kalk, snäckskal och liknande tas ej med i beräkningen av procentandel KRAV-certifierat foder. (K)

Självförsörjning

Hög självförsörjning av foder på gården eftersträvas i ekologisk produktion för att ge en bättre hushållning med växtnäringen.

5.3.6

Självförsörjningsgraden på foder ska vara minst 50 procent räknat på årlig foderåtgång (per gård).

Undantaget från detta är besättningar med högst något av följande; (K) (IBS)

- 3 suggor i integrerad produktion
- 50 slaktsvin
- 20 vuxna får eller getter med avkomor
- 500 värphöns
- 500 slaktkycklingsplatser.

Samarbete mellan närliggande KRAV-certifierade gårdar är tillåten. Ett samarbetsavtal mellan gårdarna ska finnas. (K) Undantag kan även göras för större besättningar (främst med kyckling och höns) om det finns speciella skäl och den lägre självförsörjningsgraden är godkänd i samband med

inträde i kontrollen. En förutsättning är att spridning av gödseln kan ordnas på ett sådant sätt att miljöstörningar undviks. (EU)

Egen foderspannmål får bytas ut vid foderberedning utanför gården. Avsalugrödor får ej tillgodoräknas i utbyte mot inköp av foder. Vid inträde i kontrollen ska gårdens fullständiga areal och eventuella spridningsavtal redovisas. (K)

Foderprocesser

5.3.7

Allt foder ska vara framställt med processer som är godkända i KRAVs regler för förädling. Sådana tillåtna foder finns upptagna på en av KRAV upprättad förteckning. Se kapitel 11 och bilaga 5. (EU)

Foder från karensårsodling**

Foder från egen karensårsodling och inköpt foder från andra årets karensårsodling ska särhanteras sinsemellan och från KRAV-certifierat och konventionellt foder (K)

5.3.8

Maximalt 80 procent*** av det årliga foderintaget får komma från egen karensårsodling. Om inköpt foder från andra årets karensårsodling används, minskas den tillåtna mängden foder från egen karensårsodling. För att få användas som eget karensårsfoder gäller följande:

- odlingen är KRAV-ansluten och KRAVs regler har följts sedan sådd av aktuell gröda. Vall kan undantas från det kravet om övriga krav nedan uppfylls,
- marken har inte gödslats med konstgödsel hösten före karensåret,
- kemisk bekämpning har inte använts vid eller efter skörd hösten före karensåret.

Högre andel karensårsfoder kan användas om mark och djur anmälts till kontrollen vid samtidigt omläggning av mark och djur. Det medges för att premiera hög självförsörjning. Karenstiden för djuren blir då 24 månader. Se även regel 5.1.5.

Inköpt foder från andra årets karensårsodling får användas om följande punkter uppfylls:

- fodret ska odlas på mark där karenstiden påbörjades senast 12 månader innan skörd
- som mest får 50 procentenhet*** inköpt foder från andra årets karensårsodling ingå
- summan av foder från egen karensårsodling och inköpt foder från andra årets karensårsodling får inte vara större än 80% av det årliga foderintaget***. (EU)
- Produkter från karensårsodling ska ha en särskild märkning se vidare regelavsnitt 1.2.1 Foder till KRAV-certifierad djurhållning (EU)

*Vid samverkan * mellan gårdar bedöms växtnäringens balans och foderförsörjning på dessa gårdar som en enhet. Det innebär att karensfoder och betesdjur får flyttas mellan gårdarna. (K) (IBS)*

** samarbetsavtal ska finnas*

*** (EEG) nr 2092/91 använder begreppet "producerat under omställning till ekologiskt jordbruk på produkter från "karensårsodling"*

****från och med 1 januari 2009 sänks procentsatserna till 60 respektive 30 procentenheter.*

Grovfoder

Grovfoder ger sysselsättning åt alla djur. Riklig tillgång på grovfoder är en central del av idisslarnas välfärd och för dessa är grovfodrets näring och struktur grundläggande för den fysiologiska funktionen, som till exempel tillräckligt långa perioder med idissling.

5.3.9

Djur ska ha fri tillgång till grovfoder. (EU)

Smakligt hö eller ensilage ska ingå. Till fjäderfå får grovfodret ersättas med rotfrukter. Tillfälligt, som vid sinläggning av kor, är enbart halm tillräckligt. (K)

KRAV rekommenderar tillgång till sly åt getter samt under vinterhalvåret åt hjortar. Till övriga djur bör det erbjudas som komplement vid överkonsumtion av grovfoder. Vid behov får grovfoder till höns begränsas innan uppvärdningen är avslutad så att inte övrig foderkonsumtion påverkas. (K)

Kraftfoder

5.3.10

För slaktdjur och ungdjur av idisslare får högst 30 procent av det dagliga torrsbstansintaget utgöras av kraftfoder. Vid övergång från mjölkutfodring till normal grovfoderstat får kraftfoderandelen överskridas och vara högst 50 procent under en kortare period. Denna period får vara längst upp till 1 månad efter avvänjning för lamm och för kalvar längst upp till 6 månaders ålder. (K)

För mjölkproducerande djur får kraftfoderandelen vara högst 40 procent av det dagliga torrsbstansintaget men får höjas till 50 procent under högst 3 månader tidigt i laktationen. (EU)

För hjortar får högst 30 procent av det dagliga torrsbstansintaget utgöras av kraftfoder. (K)

Perioden om 3 månader kan tidigareläggas vid behov för högdräktiga tackor som på grund av fostrens tillväxt inte har utrymme för hög grovfoderkonsumtion. (K)

Animaliska fodermedel

5.3.11

Animaliska fodermedel (mjölk- och mejeriprodukter, samt fisk och andra havsdjur) ska vara av hög kvalitet och är endast tillåtna för grisar och fjäderfä. (K) Köttbiprodukter är ej tillåtna. (EU)

Vassle, skummjolk och andra restprodukter från KRAV-certifierad mjölkförädling får användas till idisslare. Se även 5.3.14 och 5.3.15. (K)

Betesperioden

5.3.12

Betet ska för idisslarna utgöra minst hälften av det dagliga torrsbstansintaget. För mjölkkor och ungtjurar kan en lägre andel tillåtas under delar av perioden, betet ska dock utgöra minst hälften av grovfoderintaget.

För mjölkkor gäller att det dagliga betesintaget dock ska vara minst 6 kg ts. Vid betesbrist på grund av torka (ej begränsad tilltagen betesareal) accepteras lägre intag, detta ska dokumenteras. (K)

Tillskottsutfodring av unga djur inför slakt eller vid avvänjning är tillåtet för att styra näringsintaget efter djurens behov. (EU)

För grisar ska betet ge både foder och rikliga tillfällen till sysselsättning.

Om stripbetning tillämpas ska grisarna få nytt bete så att de ständigt har tillgång till foder och riklig sysselsättning. Vid andra betessystem bör grisarna flyttas så snart allt är uppbökat. (K)

För fjäderfä ska betet vara bevuxet så att det ger både foder och rikliga tillfällen till sysselsättning. (K)

För fjäderfä och ungtjurar får betet kompletteras med tillfört färskt grovfoder. (EU)

För hjortar ska det dagliga torrsbstansintaget under vegetationsperioden utgöras av bete eller annan växtlighet i hägnen. Djurantalet ska vara anpassat så att normal tillväxt sker utan tillskottsfoder. (K)

5.3.13

Tjurar, baggar, bockar och galtar för avel får hållas i obevuxen rastfålla. (EU)

Färskt grovfoder bör erbjudas. (K) (IBS)

Mjölkuppfödda djur

5.3.14

Kalvar, lamm och killingar ska dia åtminstone under hela råmjölksperioden och därefter huvudsakligen födas upp på det egna djurslagets oprocessade KRAV-certifierade mjölk till 12 (kalv), 8 (lamm), respektive 6 (killing) veckors ålder. (EU)

Mjölk från konventionellt inköpta moderdjur får användas efter 2 månader från karensstart. (K)

Hjortkalvar ska dia hela mjölkperioden fram till naturlig avvänjning. (K)

För mjölkproducerande djur är råmjölksperioden minst 3 dygn, se även regel 5.2.1 om samvaro mellan mor och avkomma. (K)

Kraftfoder och grovfoder bör finnas i fri tillgång under mjölkperioden. Kalvar får anpassas till annan utfodring en vecka före förmedling till konventionell uppfödning. (K)

5.3.15

Vid uppfödning av övertaliga eller moderlösa djur kan annat djurslags KRAV-certifierade mjölk användas. Om inte detta är möjligt kan oprocessad konventionell mjölk användas, se regel 5.3.23 för syring.

Mjölkersättningsmedel får endast användas som enstaka nödåtgärd under maximalt 1 vecka utan att djurens KRAV-certifiering påverkas. I övrigt gäller reglerna om konventionell andel foder och tillåtna fodertillsatser för användning av mjölkersättning under hela mjölkperioden. All användning av annat djurslags mjölk, konventionell mjölk och mjölkersättningsmedel ska dokumenteras av producenten.

Vid sjukdomsbekämpning kan upphettning av mjölk och användning av annat djurslags mjölk tillåtas efter rekommendation av veterinär. (K)

Konventionell mjölk får användas då inte någon KRAV-certifierad mjölkbesättning finns inom rimligt avstånd. Lamm som föds upp på konventionell mjölkersättning kan ej KRAV-certifieras för slakt. Individier som behålls i besättningen för rekrytering blir KRAV-certifierade efter ny karens. (K)

5.3.16

Avkommor som inte har möjlighet att dia ska kunna suga mjölk i en naturlig ställning genom konstgjord spene. (K)

För att tillfredsställa sugbehovet bör mjölkbar, napphink eller motsvarande sitta kvar en tid efter att djuren har druckit upp mjölken. (K)

5.3.17

Avvänjning av smågrisar får ske tidigast vid 7 veckors ålder. Vid omgångsvis uppfödning får smågrisar avvänjas vid 40 dagars ålder under förutsättning att smittskyddet och god hälsa upprätthålls genom strikt gruppållning och tillämpning av hälsoplan. (K)

Många suggor kommer i brunst innan perioden med 7 veckors digivning har avslutats. En tidigare avvänjning ger därför bättre dräktighetsresultat vilket medför att färre suggor behöver hållas inne för betäckning vid omlöp. Genom detta kan grupperna hållas mer intakta vilket är en fördel även beteendemässigt för suggorna. Hälsomässiga fördelar kan även uppnås gentemot samverkande besättningar som köper smågrisar. (K)

5.3.18

Mjölk från läkemedelsbehandlade djur under karenstid fastställd av Statens livsmedelsverk plus en dag, får inte användas som foder till annat än djurets egen diande avkomma respektive behandlad amkos diande kalvar. (K)

Mjölk under karens enligt regel 5.4.10 får användas på samma sätt.

Vatten

5.3.19

Vatten av god kvalitet ska alltid finnas tillgängligt för djuren. (K)

Fodertillsatser

5.3.20

Komplettering av fodret med koksalt och snäckskal är tillåtet. Se bilaga 5. (EU)

5.3.21

Spårämnen, vitaminer och mineraler ska företrädesvis komma från naturliga källor.

Spårämnen, vitaminer och mineraler är tillåtna enligt bilaga 5. (EU)

Syntetiska fodertillsatser, till exempel enzymer, är tillåtna under begränsad tid efter rekommendation av veterinär om dessa är nödvändiga för djurens hälsa och naturliga alternativ saknas. (K)

Renframställda aminosyror och urea är ej tillåtna. (EU)

Tillåtna konventionella fodermedel och fodertillsatser regleras av Rådets förordning (EEG) nr 2092/91 bilaga 2. (EU)

5.3.22

Smågrisar ska för sin järnförsörjning ges järnpasta inom 24 timmar från födseln eller ha tillgång till jord året om. (K) Jord får järnberikas vid behov. (EU)

Jord kan berikas med till exempel järnsulfat. Järntillskott får inte innehålla otillåtna fodertillsatser. (EU)

Alla texter och bilder på www.krav.se skyddas av lagen om upphovsrätt. Eftertryck eller annan kopiering förbjuden.

Foderkonservering

5.3.23

Kemiska foderkonserveringsmedel är inte tillåtna, undantagna är myrsyra, propionsyra och ättiksyra. *Ammoniakbehandlad halm är ej tillåten. (EU)*

5.3.24

Tillåtna som ensileringsmedel är:

- bakteriepreparat (EU) (bakteriepreparat i vilka natriumbensoat ingår som konserveringsmedel får endast användas i mjölkproduktion där problem med sporer inte kan undvikas på annat sätt) (K)
- myrsyra, propionsyra och ättiksyra (EU)
- enzymer (EU)
- melass i den mängd som behövs för ensilering (EU)
- tillåtna foder enligt avsnitt 5.3 får användas men räknas in i procentandel KRAV-certifierat respektive konventionellt foder. (K)

5.3.25

För syring av mjölk får syrad mjölk, bakteriekulturer och syrningsmedel av vegetabiliskt ursprung användas. Kemiska foderkonserveringsmedel, bland annat myrsyra, propionsyra och ättiksyra är inte tillåtna vid syring av mjölk. (EU)

Syrad mjölk bör vara KRAV-certifierad, olika bakteriekulturer i filmjölk etcetera påverkar valet. (K)

5.4 HÄLSO- OCH SJUKVÅRD

5.4.1

Djurhållningen ska vara sådan att den genom goda djurmiljöer, skötsel och utfodringsrutiner befrämjar en god hälsa och håller sjukdomsnivån låg. (EU)

Ett gott hälsotillstånd är en förutsättning för att djurproduktionen ska kunna KRAV-certifieras.

Skötaren ska ha god tillsyn över alla djur. (K)

Hjortar ska vara tuberkulosfria. (K)

Anslutning till officiellt kontrollprogram rekommenderas.

5.4.2

Hälsoplan med fokus på förebyggande djurhälsoarbete inklusive smittskydd bör finnas. Planen ska upprättas i samarbete med veterinär och uppdateras regelbundet med uppföljning av indikatorer för djurhälsa och behandlingar. (K)

5.4.3

Djur som visar tecken på sjukdom eller skada ska omgående tas om hand och ges erforderlig vård. Om hälsostörningar uppstår som kan ha orsakats av brister i djurens miljö, skötsel eller utfodring ska dessa brister omedelbart åtgärdas. Uteblivna erforderliga behandlingar eller åtgärder kan leda till underkännande av hela besättningen. Vid allvarliga djurhälsoproblem kan certifieringsorganet kräva att producenten ansluter sig till etablerat djurhälsoprogram. (K /SL)

5.4.4

Som enstaka åtgärd får injektioner med vitamin- och mineralpreparat ges. För att undvika återkommande problem ska fodret därefter kompletteras.

I område där halten av selen är dokumenterat låg får injicering ske förebyggande. (K)

Läkemedel och kemiska bekämpningsmedel

5.4.5

Rutinmässig, förebyggande behandling med läkemedel eller kemiska bekämpningsmedel får ej förekomma. Undantag gäller för:

- Användning av vaccin vid uppenbart behov och där andra behandlingsmetoder bedöms som sämre. (EU) Vacciner bestående av eller framställda genom genetiskt modifierade organismer är förbjudna. (K) (IBS)

- Användning av bedövningsmedel. (K)

Det är inte tillåtet att använda syntetiska ämnen för att stimulera eller hämma tillväxt eller annan produktion. (EU)

5.4.6

Läkemedel eller kemiska bekämpningsmedel får användas om uppenbart behov föreligger och under iakttagande av nedan angivna karenstider. (EU)

Vid behov av att behandla hela djurgrupper ska producent kunna visa vilka förebyggande åtgärder som vidtas fortsättningsvis. Förebyggande behandlingar kan i specifika fall få göras efter prövning. Det gäller då att behandlingen görs på ett strategiskt sätt som till exempel en besättningssanering eller vid tillfälligt hög belastning av skadeinsekter som engångsåtgärd. (K)

Vid akut problem eller tydliga symptom får behandling inledas utan veterinärt utlåtande. Trots god förebyggande hälsovård finns det fall där kemisk bekämpning kan behöva tillåtas. Beslutet är då en avvägning mellan god djuromsorg och målsättningen att inte vara beroende av kemisk bekämpning. Preparat med långtidsverkan som flugbrickor och kapslar som placeras i våmmen jämföras med förebyggande behandling och kan ej tillåtas. Sintidsbehandling får göras på kor med konstaterat höga cellhalter.

5.4.7

Avmaskning med avermectiner får endast göras när andra preparat inte förväntas ge önskad effekt. Preparat med svårnedbrytbara substanser som till exempel avermectiner ska undvikas när djuren går på naturbetesmark. Detta gäller även enligt 3.2.1. (K)

"Ivomec" är ett exempel på ett avmaskningsmedel som innehåller avermectiner.

KRAVs karenstider efter behandling

5.4.8

Under förutsättning att preparaten saknar fastställd karenstid är följande preparat/behandlingar karensfria:

- kalciumbehandling vid kalvningsförflamning (K)
- blodsockerhöjande medel, till exempel propylenglykol vid störningar i foderlusten (K)
- kolpreparat (K)
- naturläkemedel (EU)
- injektioner med vitaminer och mineraler (K)
- tvätt med desinfektionsmedel (EU)
- alla utvärtes behandlingar utom parasitbehandlingar. För dessa behandlingar gäller de karenstider som är fastställda för preparat med noll dagars karenstid, det vill säga 2 dygn. (K)

Preparat för utvärtes behandling får innehålla ingredienser baserade på mineralolja.

5.4.9

För preparat med fastställd karenstid gäller:

- dubbel karenstid jämfört med den som fastställts av Statens Livsmedelsverk (EU)

För preparat med noll dagars karenstid gäller:

- 2 dygn (K) (IBS)

Dubbel karenstid utgår alltid från den föreskrivna karensen enligt behandlingskvitto.

5.4.10

Djur som behandlats med kemiskt syntetiska läkemedel fler än 2 gånger under ett år, eller djur med kortare livslängd än 12 månader som behandlats mer än en gång under sin livstid, ska genomgå en karenperiod. Karenperiodens längd:

- 12 månader för nötkreatur
- 6 månader för gris, får och get
- 6 månader för mjölkproduktion
- 10 veckor för fjäderfä till köttproduktion
- 6 veckor för värphöns.

Som en behandling räknas alla de behandlingar som görs för att bota en sjukdom. I antalet behandlingar räknas inte vaccinationer, parasitbekämpningar och av myndigheter föreskrivna obligatoriska behandling in. (EU)

Behandlingarna räknas i individuella 365-dagarsperioder med start vid den första behandlingen. Mjök från djur under ny karenperiod kan användas som foder till egna KRAV-certifierade djur, se även regel 5.3.18. Denna regel är införd i enlighet med Rådets förordning (EEG) nr 2092/91 bilaga I.

5.5 ÖVRIGT

5.5.1

Medicinsk hormonell brunstsynchronisering, embryoöverföring, könssortering av sperma eller rutinmässig förlossningsinducering är inte tillåten.

Genmodifierade djur är inte tillåtna i KRAV-certifierad produktion. (EU)

Operativa ingrepp

5.5.2

Stympning är ej tillåtet med följande undantag:

- kastrering av unga kalvar och grisar
- avhorning för att djur ej ska skada varandra. (K) (IBS)

5.5.3

Kastrering av kalvar före 8 veckors ålder är tillåten. Kalvar ska bedövas vid ingreppet. Vid enstaka tillfällen kan senare kastrering tillåtas.

Kastrering av grisar före 7 dagars ålder är tillåten. Tandslipning är tillåtet på smågrisar vid stora kullar och ska göras före 7 dagars ålder. (K) (IBS)

Bedövning av smågrisar rekommenderas. Forskning och utvecklingsarbete inom området är högaktuellt i Europa. Lämpliga bedövningsmetoder bör inom en snar framtid kunna tillämpas för att åstadkomma en så smärtfri hantering som möjligt så länge kastration är nödvändig.

5.5.4

Avhorning får endast göras genom bränning före 8 veckors ålder. Vid speciella omständigheter som sena hornanlag eller annat kan avhorning genom bränning göras vid något högre ålder. Avhorning av äldre djur av djurskydds- eller hanteringsskäl är tillåtet.

Hjort får i undantagsfall avhornsas för att kunna hanteras eller transporteras. Med avhorning avses i detta fall avsågning av fejade horn.

Krav på dokumentation gäller enligt 5.1.11. (K) (IBS)

Bedövning ska användas enligt svenska djurskyddsbestämmelser.

Avel

5.5.5

Djur av ras som ej kan para sig eller föda naturligt kan inte KRAV-certifieras. Användning av sperma från embryotransfertjurar (ET) är tillsvidare tillåten. (K) (IBS)

Djurmaterial med ET i härstamningen bör undvikas men är tillåtet för att inte begränsa avelsurvalet till ekologiska besättningar.

Slaktålder

5.5.6

För fjäderfä som inte är långsamväxande är lägsta slaktålder

- 81 dagar för kyckling
- 140 dagar för kalkon och gås. (EU)

Se även regel 5.1.16

Denna regel är införd i enlighet med Rådets förordning (EEG) nr 2092/91, bilaga I. Definition av långsamväxande ska göras av EU-kommissionen, tillsvidare har KRAV definierat det till max 50 gram per dag i genomsnitt. Definitionen görs för att möjliggöra KRAV-certifierad slaktkycklingproduktion i det läge som nu råder, med mycket begränsat utbud av tänkbara raser och karantänsregler vid införsel från andra länder. KRAVs förhoppning är att vi på så vis möjliggör en ökad omfattning av denna typ av produktion och att detta möjliggör ett bredare utbud av raser mer anpassade till ekologisk produktion. Den KRAV-certifierade slaktkycklingproduktionen har redan idag stora fördelar ur djuretisk synpunkt genom: - ingen förebyggande medicinering med coccidiostatika, utevistelse under vår, sommar & höst, KRAV-certifierat foder.

Försäljning av livdjur

5.5.7

Vid byte av ägare ska djuret åtföljas av:

- utdrag ur behandlingsjournal för de senaste 12 månaderna
- dokumentation över pågående karenstid (efter omläggning eller behandling). (K)

Transport

5.5.8

Djurägaren ska förvissa sig om (K) att all lastning, transport och lossning av djur sker med minimal fysisk och psykisk påfrestning för djuren. (EU)

5.5.9

Djurägaren ska medge och medverka till att certifieringsorganet får ta del av resultatet från levandebesiktning och köttbesiktning. (K) (IBS)

5.5.10

Hjortar får endast transporteras i samband med inköp eller försäljning av avelsdjur eller livdjur. (K)

6. BIODLING

Biskötseln främjar i betydande utsträckning miljövården samt jord- och skogsbruksproduktionen genom att bina pollinerar växter. Den KRAV-certifierade biodlingen kännetecknas huvudsakligen av ekologiska behandlingsmetoder mot sjukdomar och skadedjur samt av binas omgivning.

Inträde och omläggning

6.1.1

Biodling kan godkännas först sedan den följt KRAVs regler och kontrollerats av certifieringsorganet under ett år, ett så kallat karensår. Parallellproduktion kan tillåtas efter prövning, förutsatt att all produktion och hantering sker så att det inte föreligger någon risk för sammanblandning av KRAV-certifierad och ej KRAV-certifierad produkt. KRAV-certifierat vax ska användas vid inträde i kontrollen. Om KRAV-certifierat vax inte finns att tillgå i tillräckliga mängder vid nyanslutning kan befintligt konventionellt vax användas under förutsättning att vaxet inte innehåller några rests substanser av bekämpningsmedel. (EU)

6.1.2

Bikupor ska kunna identifieras. (EU)

Djurinköp

6.1.3

Inköp av bisamhällen och drottningar får endast göras från KRAV-certifierade producenter. När det inte finns några KRAV-certifierade bisamhällen eller drottningar att köpa kan konventionella samhällen och drottningar köpas in efter prövning om hälsan är god hos de samhällen som ska köpas in och kemiska bekämpningsmedel eller läkemedel inte har använts det senaste året. Vid val av raser ska hänsyn tas till om djuren har förmåga att anpassa sig till lokala förhållanden och vilken livskraft och motståndskraft mot sjukdomar de har. I första hand ska europeiska raser av *Apis mellifera* och lokala ekotyper av dessa användas,

Genetiskt modifierade organismer är ej tillåtna. (EU)

6.1.4

Vid inköp av konventionella bisamhällen, ska drottningen placeras på KRAV-certifierat vax. Allteftersom ynglet kryper ut ur det konventionella vaxet, borttages detta ur biodlingen. Det konventionella vaxet får maximalt finnas i 2 månader hos producenten. (K)

Foder

6.1.5

Vandringsbiodling och placering av kupor intill odlingar där kemisk bekämpning förekommer, till exempel konventionell oljeväxt-, frukt- och bärodling, är inte tillåten. Nektar och pollenkällor ska huvudsakligen vara av KRAV-certifierat eller naturligt ursprung. (EU)

6.1.6

Bin får tillskottsutfodras med honung och sockerlösning vid invintring respektive tidig vår. (EU)

6.1.7

KRAV-certifierat socker eller sockerlösning ska användas till vinterutfodring. (EU)

Föroreningskällor

6.1.8

Användning av kemiska bekämpningsmedel runt bikupor är ej tillåten. (EU)

6.1.9

Bikupor får inte placeras så nära föroreningskällor, till exempel genetiskt modifierade grödor, industriområden och soptippar, så att det förorsakar kontamination. (EU)

Läkemedel och kemiska bekämpningsmedel

6.1.10

Förebyggande av sjukdomar ska bygga på: (EU)

- Urval av lämpliga härdiga raser
- Åtgärder som främjar motståndskraft mot sjukdomar och förhindrar infektioner t ex regelbundet utbyte av bidrottningar, regelbunden tillsyn, kontroll av hanlarver, förstöring av förorenat material, tillräckligt med foder.

6.1.11

Sjuka bisamhällen ska behandlas. (EU)

6.1.12

Utöver kallförvaring är oxalsyra, myrsyra, ättiksyra, mjölksyra, soda och kaustiksoda tillåtna vid behandling av sjukdom eller skadegörare och hälsokontroll i bikupan samt vid lagring av ramar. (EU)

Stympning

6.1.13

Vingklippning av drottningar är ej tillåtet. (EU)

Hantering

6.1.14

Rökpust, vatten och ättika är tillåtet för att driva bort och lugna bin. Endast obehandlade träprodukter och andra ej fossila bränslen av växtmaterial är tillåtna i rökpusten. Andra ämnen för att driva bort eller lugna bin är ej tillåtna. Destruktion av bisamhällen som metod att skörda honung eller andra biprodukter är inte tillåten. Det är förbjudet att döda larver på vaxkakorna vid skörd. Det är tillåtet att döda hanlarver endast för att begränsa angrepp av *Varroa destructor*. (EU)

6.1.15

Olja, diesel och andra petroleumprodukter får ej användas för att förhindra myrangrepp. (K)

Material till kupor med mera

6.1.16

Kakmellanväggar får bestå av KRAV-certifierat vax eller av livsmedelsgodkänd plast. (EU)

6.1.17

Bikupor ska företrädesvis bestå av material med naturligt ursprung. Byggnadsmaterial som kan innehålla ämnen med toxiska effekter är förbjudna att använda. (EU)

7. VATTENBRUK

Reglerna för KRAV-certifierat vattenbruk har utvecklats gemensamt med det norska kontrollorganet Debio. De har därför en annan struktur än övriga kapitel i KRAVs regler.

Allmänt:

Under denna rubrik ges en allmän introduktion till det aktuella regelavsnittet.

Rekommendation:

Rekommendationerna innehåller råd om hur man bör förhålla sig till reglerna, rent praktiskt.

Regler:

I avsnittet Regler finns de minimiregler som certifieringsorganet kontrollerar att de efterföljs. Alla regler måste efterföljas för att produktionen ska kunna KRAV-certifieras.

Reglerna har utformats utifrån en vision om ett uthålligt och etiskt godtagbart vattenbruk. Denna vision har inte alltid gått att förena med verklighetens förutsättningar. KRAVs princip är att kontinuerligt fortsätta utvecklingen av reglerna för vattenbruk i syfte att komma visionen så nära som möjligt. Se även "Syfte och omfattning" i inledningen av reglerna.

7.1 OMFATTNING

KRAV-certifierat vattenbruk omfattar odling av olika arter i sötvatten, bräckt vatten och saltvatten samt transport och slakt av dessa arter. Arterna kan vara carnivora, herbivora eller omnivora (kött-, växt- eller allätare) i alla stadier. De kan odlas i alla slags landbaserade eller flytande/nedsänkbara inhägnader i havs- eller sötvatten eller i damm/insjö med naturlig avgränsning och där verksamheten är kontrollerbar.

Växtproduktion i vattenbruk kan för närvarande inte bli KRAV-certifierad.

Detta regelverk innehåller specifika regler för laxartade fiskar, abborrfiskar och blåmusslor.

Allmänna regler för alla typer av vattenbruksproduktion

7.2 PRODUKTIONENS UPPLÄGG

Allmänt

Det övergripande målet för produktionen ska vara hänsyn till miljön samt organismernas goda trivsel och hälsa. Produktionen ska anpassas så att organismerna lever i en uthållig och förnyelsebar miljö som är inrättad för att tillgodose deras grundläggande fysiologiska och beteendemässiga behov.

Produktionen ska anpassas så att miljön i omkringliggande vatten- och landområden bevaras genom att:

- i minsta möjliga utsträckning påverka de lokala biologiska processer som omfattar mikroorganismer, växter och djur
- förhindra rymning
- när marina foderråvaror används ska de komma från bärkraftiga bestånd vilka vanligtvis inte används som människoföda och/eller biprodukter från arter som används som människoföda
- anpassa produktionen så att smittämnen, parasiter och läkemedelsrester inte påverkar vilda organismer i omgivningen
- inte använda syntetiska gödselämnen och miljöbelastande impregneringsmedel
- sträva efter mångfald i produktionen där detta är möjligt (till exempel produktion av blåmusslor eller havstulpaner i samband med fiskodling)

Produktionen kan bestå av både KRAV-ansluten och konventionell produktion förutsatt att dessa driftsenheter hålls väl separerade och utan risk för sammanblandning (så kallad parallellproduktion).

Odling i täta kassar innebär att vatten pumpas in i kassen från omgivande vatten. Kassarna är helt täta. Vattnet i kassen pumpas sedan vidare till en reningsprocess varvid närsaltsbelastningen reduceras

med kanske upp till 70 procent. Systemet innebär att foderspillet blir försumbart. I stort sett konsumeras allt foder av fiskarna.

Journal måste föras för hela odlingsenheten.

Rekommendation

KRAV rekommenderar att hela driften på enheten läggs om till KRAV-certifierad produktion. För att få erfarenhet av produktionsformen kan det dock vara lämpligt att lägga om produktionen gradvis.

Hänsynen till kringliggande miljö är avgörande för placering och drift av den KRAV-anslutna enheten. Det totala utsläppet ska inte belasta omgivningen så att den biologiska mångfalden påverkas negativt eller förorsakar övergödning av vattenområdet. Detta gäller även vildlaxälvmyrningar samt mynningsområden till laxförande vattendrag. Med tanke på smittorisker bör särskild försiktighet vidtas vid mynningsområden till laxförande vattendrag.

I överensstämmelse med målsättningarna för KRAV-certifierat vattenbruk är det viktigt att produktionen placeras på betryggande avstånd från utsläppskällor och konventionella enheter.

Foderspill eller avföring som samlas upp bör om möjligt användas som gödsel i KRAV-certifierat lantbruk eller i andra lämpliga sammanhang. Foderspill och fekalier kan godkännas för KRAV-certifierad produktion, se kapitel 12 produktionshjälpmedel.

Regler

7.2.1 Omläggning till KRAV-certifierad produktion

7.2.1.1

Den KRAV-anslutna produktionsenheten ska vara klart definierad och avgränsad så att det inte kan uppstå förväxling med konventionella foder, produktionshjälpmedel etcetera. Det ska vara möjligt att kontrollera enheten med hänsyn till de dokumentationskrav som är fastställda i regelverket.

7.2.1.2

På produktionsenheten ska det finnas en produktionsbeskrivning där det framgår hur kraven i regelverket efterföljs. Produktionsbeskrivningen ska anpassas till bilaga 3 i (EEG) nr 2092/91 och ska godkännas av certifieringsorganet. Produktionsbeskrivningen ska uppdateras vid behov.

7.2.1.3

Produktionsansvarig ska föra driftsjournal och när som helst kunna uppvisa en dokumenterad systematisk översikt över odlingsverksamheten. Journalen ska vara tillgänglig för certifieringsorganet.

7.2.2 Parallellproduktion

7.2.2.1

Om inte hela produktionsenheten läggs om samtidigt ska:

- enheterna inte påverka varandra genom foderspillet, medicinering, användning av rengöringsmedel eller liknande,
- i hav och insjöar avståndet mellan öppna KRAV-certifierade och konventionella anläggningar vara minst 25 meter,
- den KRAV-certifierade enheten i strömmande sötvatten ligga minst 10 meter uppströms från den konventionella enheten,
- det för landbaserade anläggningar finnas fysiska barriärer mellan KRAV-certifierad och konventionella enheter,
- utrymmen för förvaring av foder och produktionshjälpmedel mellan de olika produktionsinriktningarna vara väl skilda åt, foder och produktionshjälpmedel för KRAV-certifierad produktion vara tydligt märkta.

7.2.2.2

Omlagda enheter kan inte växla mellan KRAV-certifierad och icke KRAV-certifierad drift utan att detta först har avtalats med certifieringsorganet. Tillbakagång till icke KRAV-certifierad produktion utan certifieringsorganets godkännande medför att certifieringsorganet kan neka nytt avtal i upp till fem år.

7.2.2.3

De båda produktionsinriktningarna ska dokumenteras var för sig genom journalföring, bokföring och dylikt. Certifieringsorganet ska ha tillgång till relevant dokumentation även för den konventionella driften.

7.2.3 Miljö- och vattenkvalitet

7.2.3.1

Vattnet ska ha så låg föroreningsgrad, och sådan syrehalt, att odlingsorganismerna inte påvisar fysiologiska eller beteendemässiga symptom. Enheten får inte placeras i närheten av, eller nedströms, från en betydande föroreningskälla.

7.2.3.2

Enheten ska placeras i område med god vattengenomströmning, och/eller utformas så att ingen betydande sedimentuppsamling sker under enheten.

7.2.3.3

Producenten ska kunna visa på dokumentation som styrker detta, till exempel genom egenkontrollprogram eller annan, extern dokumentation.

7.2.3.4

Miljön ska i minsta möjliga utsträckning belastas med foderspill och avföring som kan orsaka övergödning eller andra störningar. Beroende på tillgänglig teknik kan certifieringsorganet kräva uppsamling i eller omkring anläggningen. I söt- och bräckt vatten, som är närsaltbelastat utöver normal bakgrundnivå, krävs täta kassar eller liknande system för uppsamling av fekalier och foderrester från och med 2009.

Normal bakgrundnivå definieras i Naturvårdsverkets rapport 4913 för insjö och Naturvårdsverkets rapport 4999 för kustområden.

7.2.3.5

Material, utrustning, färger med mera som används i produktionen ska väljas i enlighet med kapitel 2.

7.2.3.6

Påväxt på produktionsutrustning ska avlägsnas med mekaniska eller biologiska metoder. Impregneringsmedel som innehåller miljögifter är inte tillåtna.

7.2.3.7

Anläggningar för odling av fisk eller andra akvatiska djur ska ha en behållare eller annan anordning för tillfredsställande lagring av döda akvatiska djur. Kapaciteten ska vara dimensionerad för anläggningens produktion och renhållningsrutiner. Omhändertagande ska ske i enlighet med föreskrifter från lokala eller centrala myndigheter.

7.2.3.8

Vattenbruksanläggningar får inte gödslas. Bekämpningsmedel får inte användas.

7.3 KARENSTID

Allmänt

Omläggning till KRAV-certifierad produktion är en process för att utveckla ett miljöanpassat produktionssystem med särskild hänsyn till de odlade organismernas trivsel och hälsa. Tiden som löper

från det att dessa regler tillämpas i sin helhet, fram till att produktionen godkänns av certifieringsorganet, kallas karenstid.

Målet är att odlingen är i överensstämmelse med regelverket för KRAV-certifierad produktion genom organismens hela livscykel. Om ekologiskt utgångsmaterial (till exempel yngel) inte finns tillgängligt, tillåts införsel av organismer från konventionell produktion med påföljande karenstid.

Organismerna räknas som KRAV-certifierade när karenstid genomgått i enlighet med regelverket.

Under karenstiden ska reglerna för KRAV-ansluten drift tillämpas och därför är det nödvändigt att kontroll sker även under denna period.

Rekommendation

En karensperiod bör inte påbörjas innan alla förutsättningar för en stabil KRAV-certifierad produktion är uppfyllda.

Regler

7.3.1

Karenstiden är den tid som löper från det att dessa regler tillämpas i sin helhet, fram till att produktionen godkänns av certifieringsorganet. Karenstiden ska minst utgöras av det som inträffar först av:

- en livscykel för den aktuella organismen, eller
- ett år

7.3.2

För att odlingen ska kunna bli KRAV-certifierad måste den vara ansluten till certifieringsorganet under karenstiden.

7.4 UTGÅNGSMATERIAL OCH URSPRUNG

Allmänt

Avelsarbetet ska vara inriktat på avelsmål som hälsa och miljöanpassning samt god tillväxt med minsta möjliga användning av insatsmedel.

Produktionen ska inrättas så att skador på individer undviks.

Rekommendation

Företrädesvis bör stammar användas som är anpassade till lokala förhållanden.

Aveln bör bygga på ett stort antal föräldrapar för att förhindra inavel, genetiska skadeverkningar och förlust av genetisk variation.

Vid inköp av sättfisk bör sådan, om möjligt, anskaffas från närområdet, så att transporttiden minimeras.

Regler

7.4.1

Om avelsmaterial eller rom förs in till enheten ska det vara KRAV-certifierat. Triploida och genetiskt modifierade organismer är ej tillåtna.

Om KRAV-certifierat avelsmaterial med önskade egenskaper inte kan införskaffas ska full karenstid tillämpas.

7.4.2

Ändring av kön genom artificiell påverkan är ej tillåtet.

7.4.3

Vid kläckning och under yngelstadiet ska miljöfaktorer kontrolleras så att missbildningar undviks.

7.5 FODER OCH UTFODRING

Allmänt

I alla sammanhang ska hänsyn till miljön och effektivt foderutnyttjande vara överordnade principer vid val av foder och utfodring.

Fodret i KRAV-certifierat vattenbruk ska vara av god kvalitet och näringsmässigt sammansatt så att det passar arten.

Fodret ska bestå av ekologiskt producerade fodervaror och/eller foderråvaror med ursprung i vilda akvatiska bestånd. Av resursmässiga skäl ska akvatiska foderråvaror komma från bestånd som inte används som människoföda och från biprodukter. En överordnad princip är att marina foderråvaror ska ha sitt ursprung i fiskeriverksamhet som bedrivs på ett bärkraftigt sätt, tar hänsyn till de totala marina ekosystemens funktion och företrädesvis är miljöcertifierat. För att säkerställa att dessa bestånd inte överbeskattas, föreslås att ICES rekommenderade kvoter efterlevs.

Tillsatser såsom vitaminer, mineraler, antioxidanter och färgämnen ska ha naturligt ursprung eller vara så nära sin naturliga form som möjligt. Syntetiska/naturfrämmande tillsatser är ej tillåtna.

Utfodringen ska ske på ett sätt som tillåter naturligt födointag med minimalt foderspill. Fodertyp och utfodring ska inte inverka negativt på den biologiska mångfalden i området.

Rekommendation

Man bör främja användning av foderråvaror baserade på biprodukter och andra material av biologiskt ursprung som inte är avsedda direkt för, eller används i liten grad som människoföda. Samtidigt ska fodret tillgodose organismens näringsmässiga behov och inte innehålla miljögifter som kan vara skadliga för organismen eller människor. De akvatiska foderråvarorna bör komma från miljöcertifierad fiskeriverksamhet, i den grad sådana foderråvaror är tillgängliga.

KRAV noterar en målkonflikt mellan hållbart utnyttjande av resurser och ett naturligt foder till carnivorer. Ur hållbarhetssynpunkt bör producenter därför beakta möjligheten att använda KRAV-certifierade vegetabiliska foderingredienser. Fiskfoder innehåller normalt 30 procent vegetabilier och inom den internationella harmoniseringen av vattenbruksregler föreslås ett krav på 30 procent ekologiskt vegetabiliskt foder.

Regler

7.5.1 Råvaror

7.5.1.1

Foder för vattenbruksorganismer ska i första hand bestå av 100-procentigt KRAV-certifierade fodermedel och/eller fodermedel som är godkända för användning i KRAV-certifierad produktion med ursprung i vilda akvatiska bestånd. Om sådana godkända fodermedel inte är tillgängliga kan upp till 5 procent av fodret (torrvikten) vara av icke KRAV-certifierat ursprung. Fodret måste ha minst 45 procent torrsubstanshalt.

7.5.1.2

Om en KRAV-certifierad foderingrediens är tillgänglig, men inte kan nyttjas på ett resursmässigt försvarbart sätt och/eller inte med tillfredsställande kvalitet, kan dispens ges för användning av motsvarande ingrediens av icke ekologiskt ursprung under en tidsbegränsad period.

7.5.1.3

Foderråvaror från vild fisk kan användas i KRAV-certifierad produktion under följande förutsättningar:

- vild fisk ska komma från bärkraftiga bestånd och vara miljöcertifierad av certifieringsorgan som KRAV godkänner eller
- där miljöcertifierad akvatisk råvara inte är tillgänglig eller enbart utgör en andel av foderblandningen ska minst 50 procent av det akvatiska proteinet i den resterande andelen komma från biprodukter. Resterande del ska bestå av akvatiska foderråvaror från arter som vanligtvis inte används som människoföda och som kommer från biologiskt säkra bestånd enligt

ICES. Detta innebär att foderråvaran ska komma från ett fiskbestånd där fångstknoten inte överskrider ICES rekommendationer för innevarande år.

7.5.1.4

Råvaror från samma art som fodret ska användas till är ej tillåtet. Ingredienser som är genetiskt modifierade eller framställda med hjälp av genmodifiering är inte tillåtna.

7.5.2 Tillsatsämnen med mera

Tillåtna tillsatsämnen

7.5.2.1

Följande tillsatsämnen är tillåtna:

- räkskal, alger, svamp- och bakteriekulturer som pigment i foder
- antioxidanter, vitaminer, mineraler, bindemedel, immunstimulerande medel av naturligt ursprung.

7.5.2.2

Tillsatser (mineraler och vitaminer) i naturlig form ska användas när detta är möjligt. Om detta inte är möjligt kan syntetiska mineraler och vitaminer användas efter prövning.

Utöver tillsatser nämnda i stycke 1 är tillsatsämnen enligt (EEG) nr 2092/91 tillåtna.

Ej tillåtna tillsatsämnen

7.5.2.3

Följande syntetiska/naturfrämmande tillsatser är ej tillåtna:

- tillväxtreglerande medel
- aptitstimulerande medel
- antioxidanter
- aminosyror
- konserveringsmedel
- färgämnen
- hormoner

7.5.2.4

Följande är ej heller tillåtet i KRAV-certifierat vattenbruk:

- tillsatser som består av GMO
- tillsatser som är framställda med hjälp av GMO
- ingredienser som är genetiskt modifierade eller framställda med hjälp av genmodifiering.
- gelatin från idisslare
- produkter/ingredienser där kemiska lösningsmedel används.

7.5.3 Journalföring

7.5.3.1

Produktionsansvarig ska månadsvis föra protokoll över fodertyp, foderproducent samt utfodrad mängd.

7.6 HÄLSA OCH DJURSKYDD

Allmänt

KRAV-certifierat vattenbruk ska eftersträva att tillvarata organismernas hälsa genom förebyggande åtgärder så att medicinering inte blir nödvändig. Om det likväl finns tecken på sjukdom ska lämpliga åtgärder omedelbart vidtas.

Vid odling av fisk ska sjukdomsförebyggande arbete bedrivas, inklusive effektiv vaccinering mot aktuella infektionssjukdomar, så att sjukdomsutbrott och användande av läkemedel undviks i största möjliga grad. Produktionsförhållandena inom KRAV-certifierat vattenbruk ska alltid vara sådana att risken för smitta och sjukdomsutbrott minimeras.

Vid sjukdom ska hänsyn till miljö- och djurskydd vara avgörande vid val av behandlingsmetod.

I KRAV-certifierad produktion är målet att hålla låg aggressionsnivå och förhindra att fisk skadar varandra. Det är dokumenterat att låg besättningstäthet kan medföra ökad aggression för vissa fiskarter. Å andra sidan kan även hög besättningstäthet orsaka otrivsel. Besättningstäthet i regelverket väger dessa hänsyn mot varandra, jämför avsnitt 7.7.5.

Odlingsenheten måste regelbundet hållas under uppsyn så att stress och avvikande beteende uppmärksammas. När avvikelser upptäcks ska odlingsförhållandena ändras så att individernas normala beteende återställs.

Rekommendation

Vattenkvaliteten bör bibehållas så att fysiologiska behov hos arten inte påverkas negativt. Produktionen inriktas på förebyggande hälsoarbete och anpassas till organismernas behov. Det bör finnas hygieniska rutiner och det bör genomföras rutinmässiga undersökningar för att upptäcka latenta sjukdomar och produktionsstörningar.

Biologisk sjukdomsbekämpning bör prioriteras framför bruk av kemiska medel där det är möjligt och tillräckligt effektivt, till exempel vid ”avlusning” med läppfisk. Läkemedel med minsta möjliga miljökadliga effekt och med minsta möjliga arbetsmiljö- och djurhälsorisk bör företrädesvis användas. Risken för antibiotikaresistens i naturmiljön bör särskilt beaktas. Organismerna bör hanteras i minsta möjliga omfattning och så skonsamt som möjligt.

Regler

7.6.1 Behandling / läkemedel

7.6.1.1

Organismer som visar tecken på sjukdom ska omedelbart ges lämplig behandling.

7.6.1.2

Läkemedel ska användas när inga andra behandlingssätt är försvarbara ur djurskyddssynpunkt och/eller när det krävs enligt nationella lagar och regler. Rutinmässig, förebyggande behandling med läkemedel är inte tillåten. Läkemedel och kemiska bekämpningsmedel får ej användas till ryggradslösa djur.

Läkemedel som består av GMO eller är framställda med hjälp av GMO får endast användas när det inte finns några verksamma alternativ. Vacciner som består av GMO eller är framställda med hjälp av GMO är inte tillåtna.

7.6.1.3

Läkemedel och tillsatser i foder och vatten, som tillsätts för att på konstgjord väg påskynda tillväxten/produktionen, är ej tillåtna.

Konstgjord dagslängd får inte vara längre än årets längsta naturliga dagslängd för orten i fråga. I öppna anläggningar får ljuset endast tillföras i form av undervattensljus.

7.6.1.4

Vid användning av läkemedel och desinfektionsmedel i odlingsanläggningen ska aktsamhet iakttas och verksamma åtgärder vidtas för att minimera utsläpp till kringliggande miljö.

7.6.2 Karenstid vid användning av läkemedel

7.6.2.1

Karenstiden vid användande av läkemedel är den dubbla jämfört med nationella bestämmelser.

Läkemedel och bekämpningsmedel som inte har karenstid enligt nationella bestämmelser har i KRAV-certifierad produktion en karenstid på två veckor.

7.6.2.2

Vid behandling med läkemedel med karenstid i en enhet gäller samma karenstid för all kringliggande KRAV-certifierad produktion inom 150 m i hav och insjöar och inom 10 m när behandlad enhet ligger nedströms i strömmande sötvatten.

7.6.3 Journalföring

7.6.3.1

Journal ska föras vid behandling av sjukdomar. Journalen ska innehålla:

- identifiering av aktuell sjukdom/smittämnen
- typ och längd av behandling
- vilket slags läkemedel som använts
- genomförd karenstid.

Särskilda regler för produktion av fisk

7.7 LAXARTADE OCH ABBORRFISKAR

Detta kapitel innehåller särskilda regler för laxartade och abborrfiskar. Dessa bygger på de allmänna reglerna för KRAV-certifierat vattenbruk. Kapitlet omfattar arterna lax, regnbåge, öring, röding, gös och abborre.

Reglerna för omläggning till KRAV-certifierad produktion 7.2.1, parallellproduktion 7.2.2, karenstid 7.3, samt foder och utfodring 7.5 gäller i sin helhet.

I övrigt gäller följande tillägsregler för laxartad och abborrfisk:

Regler

7.7.1 Åtgärder mot rymning

7.7.1.1

Produktionen ska vara inriktad på att förhindra rymning, både vad gäller teknisk utrustning, hantering och internkontroll.

7.7.1.2

Produktionsansvarig för odling ska för samtliga enheter som används ha en aktuell beredskapsplan för hur eventuella rymlingar kan återfångas effektivt. Noterad rymning ska omgående rapporteras till certifieringsorganet. Beredskapsplanen ska även omfatta förhållningsregler för att minimera risken för att fisk rymmer vid flyttning av odlingskassar, silbyte, tömning av odlingstråg, extrema väderbetingelser samt vid hantering av fisk under sortering, lastning eller lossning.

7.7.1.3

Certifieringsorganet kan förelägga produktionsansvarig särskilda villkor för att förebygga rymningar och identifiering av förrymd fisk. Villkoren kan till exempel innefatta tekniska krav på odlingsenheternas utformning, samt individmärkning. Visuell inspektion av odlingskassar ska ske regelbundet, minst månadsvis, exempelvis genom dykning eller kameraövervakning.

7.7.1.4

Om odlaren döms i domstol för oansvarig drift angående rymlingar ska odlingen underkännas.

7.7.2 Miljö och vattenkvalitet (jämför avsnitt 7.2.3)

7.7.2.1

I varje produktionsenhet ska dagliga journalförda mätningar normalt genomföras angående:

- temperatur
- salinitet (i havsanläggningar)
- syrehalt
- koldioxidhalt (i landbaserade anläggningar).

Samtliga mätningar i kassodlingar ska ske på tre meters djup, i landbaserade odlingar ska mätning ske i utloppsvattnet. För höga vattentemperaturer kan innebära stress för fisken.

Vattentemperaturen får inte under längre tid än en vecka överskrida:

- 19°C vid odling av röding

- 20°C vid odling av lax och öring
- 22 °C vid odling av regnbåge
- 28°C vid odling av gös och abborre.

Syrets löslighet är avhängigt av temperatur och salinitet och ska hållas på optimalt nivå för fiskens välfärd. Som ett minimivärde ska syrehalten i vattnet vara minst 7 mg syrgas per liter.

Vattengenomströmningen ska vara så stor att skadliga effekter av koldioxid och ammoniak undviks. När risk för överskridande av dessa gränsvärden föreligger ska odlingen förses med lämplig, kompletterande utrustning som till exempel inpumpning av kallt bottenvatten (kassodling) eller grundvatten (landbaserade anläggningar) samt syresättning.

7.7.3 Journalföring

7.7.3.1

Varje kalendermånad ska följande uppgifter journalföras för varje produktionsenhet:

- utsättning och behållning av fisk: Antal individer, art, ursprung, utsättningsstidpunkt och genomsnittsvikt (levande vikt)
- volym per produktionsenhet
- antal kilo fisk per kubikmeter
- borttagen mängd död/döende fisk: Uppgiften om mängd ska specificeras i antal individer och samlad vikt i kilogram
- produktionsresultat (slaktvikt): Uppgiften om mängd ska specificeras i antal individer och samlad vikt i kilogram
- förbrukning av rengörings- och desinfektionsmedel: Kemikalietyper, produktnamn, mängd och förbrukningsperiod.

7.7.3.2

Varje kalendermånad ska upplysningar om följande förhållanden journalföras för den KRAV-certifierade odlingsenheten:

- fiskens hälsostatus: Vid sjukdom ska diagnos anges, vem som har ställt diagnosen (fiskhälsokontrollen/veterinär), genomförda diagnostiska undersökningar (offentligt/privat laboratorium), genomförda behandlingsåtgärder eller behandlingssätt, karenstider
- behandling och hantering av död fisk: Behandlingssätt, levererad mängd, leveranstidpunkt och mottagare
- syrehalt, temperatur, salinitet (i havsanläggningar), koldioxid (i landbaserade anläggningar)
- inspektion av odlingskassarna (nätens status och fiskens beteende)
- eventuella rymningar.

7.7.4 Utgångsmaterial och ursprung (jämför avsnitt 7.4)

7.7.4.1

Utgångsmaterial (såsom rom och sättfisk) som tas in till produktionsenheten ska komma från hälsokontrollerad odling (till exempel fiskhälsan).

7.7.4.2

Laxartad sättfisk ska härstamma från domesticerad fisk. Rom och sättfisk från abborrfiskar får härstamma från vildfångade föräldrar. Stamfisk ska fångas med redskap som i minsta möjliga grad skadar fisken, exempelvis ryssja. Fångst av stamfisk får ej ske med nät.

7.7.4.3

Sättfiskens härstamning ska journalföras.

7.7.5 Hälsa och djurskydd (jämför avsnitt 7.6)

7.7.5.1

- Vid anpassning av besättningsstäthet ska man ta hänsyn till
- att fiskarna har låg aggressionsnivå och låg frekvens av fenbitning och övriga fenskadur
- att fisken har möjlighet att bilda stim

- att fiskens normala beteende bibehålls så långt som möjligt
- att besättningstätheten inte orsakar beteende som indikerar stress
- syrenivån i vattnet (jämför miljö/vattenkvalitet, 7.7.2.1).

7.7.5.2

Odlingsenheten ska vara ansluten till organiserad hälsokontroll.

7.7.5.3

Onormalt beteende och/eller dödlighet som överstiger 0,05 procent per dag ska rapporteras till fiskhälsokontrollen och till certifieringsorganet. Åtgärder ska omedelbart vidtagas som löser problemen och säkerställer djurens välfärd. Som ett alternativ till läkemedelsbehandling ska nödslakt övervägas.

7.7.5.4

Det är ej tillåtet att i vattnet dumpa död/döende fisk eller delar/rester av fisk. Det är inte heller tillåtet att släppa ut fisk ur odlingsenheten. Död eller sjuk fisk, avfall som kommer från odlingen samt förbrukat emballage ska betraktas som smittfarligt och ska behandlas så att det inte kan medföra fara för smittspridning. Emballage ska om möjligt återvinnas. Detta innebär bland annat att död eller döende fisk dagligen ska plockas bort från produktionsenheten i största möjliga utsträckning. Döende fisk ska omgående avlivas. Död fisk ska omgående malas ned och syrekonsveras eller hanteras i enlighet med andra godkända behandlingsmetoder.

7.7.5.5

Vid arbetet med kontroll av laxlusförekomst ska läppfisk användas som ett naturligt förstaval, då det inte finns tungt vägande skäl till att inte göra detta. Sådan grund kan vara att lokaliteten är för ström/exponerad eller att anläggningen ligger i Troms eller Finmark.

Även om läppfisk inte ger en totallösning på problemet med laxlus, kan den göra ett viktigt arbete med att reducera återstående laxlus efter medicinsk behandling eller hålla kontroll på laxlus i slaktkasse.

Vid bruk av läppfisk ska hänsyn tas till läppfiskens naturliga behov, såsom föda och gömställen.

7.7.5.6

Vid behandling mot laxlus ska samtliga enheter behandlas isolerat för att uppnå en effektiv kontroll med behandlingskoncentrationen, minimera bruket av kemikalier och reducera utsläpp i naturen samt uppnå en effektiv behandling och hindra utveckling av resistens mot aktuella läkemedel.

7.7.5.7

Vaccinering är tillåten om det är fastställt att sjukdomen finns i området och inte kan kontrolleras med hjälp av förebyggande produktionsmetoder. KRAV-certifieringen påverkas inte vid vaccinering som är förelagd av myndighet. Vaccinering ska utföras med minsta möjliga lidande för fisken och minsta möjliga bieffekt.

7.7.5.8

Då avvikelser i djurens fysiologi och/eller beteende uppmärksammas ska omedelbart nödvändiga åtgärder vidtas för att återställa optimala förhållanden.

7.7.5.9

Fisk ska sorteras med minsta möjliga stress.

7.7.6 Transport

7.7.6.1

Levande fisk får transporteras i högst 6 timmar. Certifieringsorganet kan, efter prövning, ge tidsbegränsad dispens från regeln. Syrehalten vid transporter får inte understiga 7 mg syre per liter vatten. Fisktätheten vid transporter ska anpassas till fiskens art och ålder.

7.7.6.2

Det ska finnas en ansvarig för djurens välbefinnande vid transport. Det ska rapporteras till certifieringsorganet om transporten orsakat fisken fysisk skada på grund av stress och hantering.

7.7.6.3

Transportutrustning och material ska ej kunna orsaka förgiftning. Vid transport ska transportutrustning desinfekteras.

7.7.6.4

Syntetiska stimuli och/eller lugnande medel får ej ges i samband med transport. Natriumklorid får ges i samband med transport.

7.7.6.5

Transporttid, antal fiskar och eventuella avvikelser från regelverket under transport ska journalföras.

7.7.7 Slakt

7.7.7.1

All hantering i samband med slakt ska medföra minsta möjliga lidande och stress för fisken.

7.7.7.2

Fisk får inte svältas i samband med slakt, mer än i maximalt 100 dygnsgrader (vattentemperatur x dygn).

7.7.7.3

Fångstmetoder av laxartad fisk kan vara tät håv, vakumpump, nät och ryssja. Fisk som fångats med hjälp av garn och krok kan ej bli KRAV-certifierad.

7.7.7.4

Fisk ska vara helt bedövad före avlivning.

Som bedövning ska metod som är godkänd av myndighet användas. Slag mot huvudet på fisken förordas som bedövning. All fisk som är bedövad ska avlivas omedelbart. Avlivning ska ske genom avblodning.

7.7.7.5

Laxartad fisk och abborrfiskar får ej förberedas för slakt i en omgivning där vattentemperaturen överskrider gränsvärden i regel 7.7.2.1.

7.7.7.6

Slakt och påföljande hantering av KRAV-certifierad och konventionell fisk ska vara klart avskilda i tid eller rum så att sammanblandning av fisken ej kan ske.

7.8 SÄRSKILDA REGLER FÖR ODLING AV BLÅMUSSLA

Allmänt

Odling av blåmussla har varit föremål för många vetenskapliga studier. Resursen är förnybar och det finns ingen risk för överutnyttjande. Blåmussla ligger tidigt i näringskedjan och livnär sig direkt på primärproduktionen. Det innebär att närsalter som upptagits i växtplankton indirekt förs bort från den marina miljön när musslorna skördas. Odling av blåmusslor skulle därigenom kunna bidra till en behövlig minskning av problem med fintrådiga alger i vikar, syrebrist i djupvatten, döda bottnar etcetera som har följt i övergödningens spår. Musselodling innebär således en kretsloppsanpassad livsmedelsproduktion samtidigt som den marina miljön förbättras.

Musselodling kan vara goda uppväxtområden för ungfisk och utgöra skydd för fisk.

Följande avsnitt innehåller särskilda regler för odling av blåmussla. De bygger på de allmänna reglerna för KRAV-certifierat vattenbruk. Inget foder tillsätts och inga kemikalier används.

Reglerna för omläggning till KRAV-certifierad produktion 7.2.1.1, Miljö- och vattenkvalitet 7.2.3.1 och 7.2.3.2 samt Karenstid 7.3 gäller också för blåmussla.

Livsmedelskontroll

Vid försäljning av musslor för humankonsumtion har Livsmedelsverket (SLV) utarbetat föreskrifter, som bygger på EG-direktivet 91/492/EEG. Musslorna undersöks både med avseende på toxinhalt och på bakterier. SLV ansvarar därmed för att ett visst havsområde öppnas eller stängs med avseende på skörd av skaldjur samt klassas efter samma föreskrifter. I det sammanhanget kräver EG-reglementet biologisk testning. För närvarande utförs den som mustest. Så fort SLVs regelsystem tillåter ska all testning med avseende på toxin genomföras med kemiska metoder. Den bakteriella kontrollen utförs enligt utarbetade metoder.

KRAV ser gärna en utveckling av KRAV-certifierad musselodling. Vi tillåter dock inte djurtester inom KRAV-certifierad produktion, och detta gör det tillsvidare svårt att använda KRAV-certifierade musslor till humankonsumtion.

Regler

7.8.1 Miljö- och vattenkvalitet

Odlingsenheten ska placeras i ett område med en god vattengenomströmning för att tillgodose musslornas näringsbehov. Enheten ska placeras på betryggande avstånd från en större utsläppspunkt (reningsverk, industri).

7.8.2 Journalföring

Varannan kalendermånad ska följande uppgifter journalföras för varje odlingsenhet:

- påbojningsbehov och gjorda åtgärder
- regelbunden lageruppskattning
- eventuella haverier och vidtagna åtgärder
- förekomst av settling, av musslor såväl som andra organismer, under de första 20 veckorna efter bandutsättningen
- eventuell predation från sjöstjärnor och ejder.

7.8.3 Hälsa- och djurskydd

Fågelskrämma får användas under förutsättning att den avger ljud med oregelbundna intervall och i huvudsak härmande rovfågelskrik. Skrämmen får inte användas vid odlingen när musslorna nått en medellängd av 5 cm eller mer.

7.8.4 Estetik

Utformningen av anläggningen får endast ske med enhetligt material. Tunnor eller andra flytenheter ska ha neutral och likadan färg och storlek.

Ej enhetligt material i befintlig odlingsenhet ska, inom tre år, successivt bytas ut.

7.8.5 Skörd

Vid skörden ska all påväxt på samlarna samlas in. Det enda material, som får återgå till havet är små musslor som sorteras ifrån för att placeras i strumpa och som sedan sätts ut på grunda havsområden för ytterligare tillväxt.

7.8.6 Bearbetning

Musslorna ska bearbetas och sorteras utan tillsatser av kemikalier. Dock, om den som livsmedel utsorterade fraktionen måste behandlas för att nedbringa mängden mikroorganismer i enlighet med de av EU utfärdade reglerna ska detta ske i rinnande vatten under minst 42 timmar, där nytillsatt eller recirkulerat vatten kan UV-behandlas. Kemiska tillsatser får inte användas.

Den vidare bearbetningen ska ske snabbt och under temperaturkontroll och den färdiga produkten hållas kyld under 8°C.

Vid bearbetning och sortering ska restprodukten företrädesvis användas antingen som djurfoder eller för jordförbättring och därmed ingå i ett aqua-agro kretslopp.

7.8.7 Transport

Musslorna ska under transport hållas fuktiga och hanteras varsamt. Musslorna ska borstas rena före transporten. Vid rengöring av musslorna får restprodukterna inte slängas tillbaka i havet. Levande musslor, som tagits upp ur vattnet får transporteras i högst 72 timmar under temperaturkontrollerade förhållanden. Utan kylmedium får musslorna transporteras högst 4 timmar.

För mycket påväxt av andra organismer kan generera värme. Därför ska musslorna borstas rena.

7.8.8 Odlingsmaterial

Rep, metall och andra material får inte vara impregnerade med kemiska tillsatser, inte heller målade med giftig färg. Plastfat ska vara återvinningsbara. Fartyget får under vattenlinjen inte vara målat med färg som innehåller tenn. Företrädesvis ska rostfria material eller eloxerad aluminium användas.

När utrustning byts ut ska det förbrukade materialet omhändertas av miljögodkänd mottagare för destruktion.

Hantering av avfall ska ske med högsta möjliga krav på sortering och återvinning.

Se även avsnitt 2.11-12.

7.8.9 Rengöringsmedel

Vid rengöring av fartyg, lokaler eller utrustning i samband med skörd och bearbetning av musslor eller restprodukten, ska rengöringsmedel samt hand- och diskmedel, när det finns tillgängligt, vara miljömärkt. Desinficering får ske med ånga eller ättiksyra.

Se även 2.12.9-12.

7.8.10 Livsmedelskontroll

Odlaren ansvarar för att ett skördat parti musslor inte innehåller exempelvis bakterie- eller toxinvärden över nationellt föreskrivna gränser. Tester på levande djur, inklusive så kallade mustester, är inte tillåtna.

8. VILDVÄXANDE PRODUKTION

Vildväxande produktion är sådant som kan skördas eller insamlas i naturen utan någon egentlig odlingsåtgärd.

KRAVs regler för vildväxande produktion vill främja och definiera ett uthålligt nyttjande av växter som kan insamlas/skördas i naturen. Hänsyn tas till markens och övriga ekosystems långsiktiga produktionsförmåga.

För att produktionen ska kunna KRAV-certifieras krävs att den anslutne redovisar en utredning som visar att insamlandet kan ske uthålligt utan att negativt påverka miljö, djurliv eller människor. Utredningen ska också innehålla en riskanalys.

Området där insamling ska ske får inte ha utsatts för otillåten kemisk bekämpning eller förorening. Hänsyn ska tas till lokala kulturella traditioner och människor som bor i området.

Kontroll sker genom uppföljning i fält och dokumentationskrav på hanteringen.

8.1 VILDVÄXANDE PRODUKTION

8.1.1

Med vildväxande produktion avses sådan produktion som skördas eller insamlas utan att i nämnvärd utsträckning vara föremål för odlingsåtgärder. Vildväxande vegetabilisk produktion innefattar alla vilda växter. (EU)

Vissa arter växer utan nämnvärd odlingsåtgärd men kräver specifika växtmiljöer så som exempelvis betad mark. Vildväxande produktion på naturbete där KRAVs regler för växtodling följs innefattas i dessa regler. Vissa arter kan vara förvildade växter som nu växer på sådant sätt att de kan klassas som vildväxande. Förvildade växter som spridits naturligt innefattas i dessa regler. I dessa fall avgör certifieringsorganet om arterna omfattas av reglerna för vildväxande produktion.

Dessa regler omfattar inte animalisk vildväxande produktion. KRAV arbetar för att framtida regler ska kunna omfatta även animalisk vildväxande produktion.

8.1.2

Vildväxande produktion ska komma från klart definierade områden som godkänts av certifieringsorganet. (EU)

8.2 UPPGIFTER OM MILJÖN, SOCIAL HÄNSYN, MARKEN SAMT DE ARTER SOM SKA INSAMLAS

8.2.1

För att vildväxande produktion ska kunna godkännas ska den anslutne presentera en utredning för det anmälda markområdet som ger svar på de krav som ställs under avsnitt 8.2 . Utredningen ska också innehålla en riskanalys som bedömer risker för föroreningar, en uthållig skörd och hanteringen vid skörd. (EU) Alla källor ska anges.

Underlaget kan komma från nationell behörig myndighet, miljö - och humanitära organisationer eller från markägare. Om myndighetstillsyn för de aktuella frågorna saknas och/eller markägarförhållandena är komplexa i området krävs lokal områdesinformation och markägarintyg.

8.2.2

Området får inte ha behandlats med otillåtna preparat de senaste tre åren före skörd. Skogsplantor behandlade med kemiska bekämpningsmedel får inte ha planterats under de senaste tre åren. Kalkning får ha skett. (EU)

Med otillåtna preparat avses kemiska medel som inte är godkända eller tillåtna enligt regler för KRAV-certifierad produktion, regelavsnitt 4.3 och 4.4.

8.2.3

Området ska vara beläget så att föroreningar inte nedsätter produkternas värde som livsmedel eller foder. (EU) Inte heller tillåtna medel får ha tillförts marken i sådana mängder att skördade växter riskerar att innehålla höga halter av oönskade ämnen. (K)

Gränsvärden för oönskade ämnen i mark, se bilaga 6, regler för KRAV-certifierad produktion. (K)

Ett exempel på tillåtet medel som kan förekomma i skogsbruket är återföring av aska. Aska får inte återföras i sådana mängder att risk finns att skördade växter kan ta upp oönskade halter av exempelvis tungmetaller.

8.2.4

En skyddszon på 25 meter ska finnas till vägar där trafikintensiteten överstiger i genomsnitt 3000 fordon per dygn räknat på årsbasis, och andra föroreningskällor så som industrier, soptippar, järnväg och jordbruksmark. (K)

Det är den anslutnes skyldighet att finna de föroreningskällor som finns i området.

8.2.5

Den anslutne ska beskriva på vilket sätt skörden ska ske och ange vilken skörd som kan anses vara uthållig. Skörden/insamlandet får inte innebära negativ miljöpåverkan eller hota någon växt- eller djurarts existens. (EU)

8.2.6

Insamlandet får inte på ett påtagligt sätt ha negativ påverkan på människors levnadssätt eller möjlighet att finna försörjning. Hänsyn ska tas till lokala traditioner och de människor som bor i området. (K)

8.2.7

De arter som ska insamlas får inte vara föremål för internationella bevarande program eller på annat sätt vara föremål för restriktioner som visar att skörd är olämplig. För arter som finns upptagna på CITES, krävs att den anslutne följer dess föreskrifter. (K)

(CITES; The Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Flora and Fauna) (www.cites.org).

8.2.8

Arter som nationellt, i aktuellt land, är rödlistade och angivna som hotade arter får inte insamlas. (K)

Arter vars överlevnad inte är säkerställd på längre sikt och vars fortsatta existens är hotad benämns "hotade arter". Bland de rödlistade arterna räknas arter i kategorier, - akut hotad, starkt hotad, och sårbar. Genom att sammanställa dessa listor över hotade växt- och djurarter upprättas nationella och internationella rödlistor.

Reglerna hänvisar till i första hand rödlistor sammansatta av nationell behörig myndighet. Saknas sådan, kan rödlistor från annan nationell miljöorganisation användas.

8.3 SKÖRD

8.3.1

Den anslutne ska presentera en dokumentationskedja i alla led för hanteringen av insamlandet fram till försäljning eller förädling. Denna ska beskriva hur de krav som nämns under avsnitt 8.3 ska uppnås. (EU)

8.3.2

Hanteringen ska möjliggöra spårbarhet i alla led fram till att varan säljs eller går vidare till egen förädling. (EU)

Den vildväxande produktionen ska från förpackad råvara (som pall/container/säck, som fryst, torkad eller som rå råvara) kunnas spåras tillbaka såväl till ombud, som till plockare/plockargrupp och plockningsplats/plockningsområde. (EU)

8.3.3

Alla plockare ska registreras och bekräfta att de avser följa reglerna för KRAV-certifierad vildväxande produktion. (K)

8.3.4

Alla ombud ska teckna avtal med den anslutne och bekräfta att de avser följa reglerna för KRAV-certifierad produktion. (K)

8.3.5

Följande information ska finnas skriftligt vid varje inköpsplats, uppsatt på en väl synlig plats.

- Karta över det godkända området, med eventuellt underkända områden markerade, i skala 1:100 000 eller mer detaljerad. (K)
- Regler för KRAV-certifierad vildväxande produktion. (K)
- Plockningsinstruktion som anger hur skörden ska ske. (K)

Plockarna ska också muntligt av ombudet informeras i enlighet med den skriftliga informationen. (K)

All skriftlig information inklusive inköpslistor ska finnas på språk som de registrerade plockarna förstår. (K)

8.3.6

Avtal, betalning och överenskommelser mellan den anslutne och de som samlar in den vildväxande produktionen ska redovisas till certifieringsorganet. (K)

KRAVs sociala villkor för arbetstagare gäller för vildväxande produktion, i alla relevanta delar, både anställda och fristående plockare. Se KRAVs regler 2.3.9.

9. LIVSMEDELSFÖRÄDLING

Livsmedelsförädling av råvaror från KRAV-certifierad produktion ska ske på ett sådant sätt att målsättningen med den ekologiska produktionen, såsom den definieras i KRAVs stadgar, uppfylls. Detta sker på samma vis som inom andra kontrollgrenar genom att man tar ansvar för miljöpåverkan och genom särskild särhållning så att de KRAV-certifierade produkterna innehåller det som märkningen anger. Reglerna för avtal, särhållning, märkning och miljöskydd med mera finns i kapitel 2. I kapitel 9 finns regler som enbart rör livsmedelsförädling.

Förädlingsreglerna har även betydelse för butik och restaurang.

Observera att det åligger den anslutne att vid revision kunna verifiera att samtliga relevanta krav i regelverket är uppfyllda.

9.1 URSPRUNG OCH INNEHÅLL

9.1.1

Målsättningen är att förädlade produkter till 100 procent ska innehålla ingredienser av KRAV-certifierat ursprung. Nedan angivna undantag tillåts. (EU)

9.1.2

Ingredienser som inte är KRAV-certifierade får användas i en förädlad produkt, om den aktuella ingrediensen inte går att få tag på som KRAV-certifierad i tillräcklig mängd eller kvalitet. Producenten ska vidta åtgärder för att få tag på KRAV-certifierade ingredienser eller, i andra hand, EU-ekologiska ingredienser. För en certifierad produkt gäller att producenten ska ersätta konventionell ingrediens med KRAV-certifierad ingrediens eller EU-ekologisk ingrediens när sådan finns tillgänglig. För att en konventionell ingrediens ska få ingå i en ekologisk produkt ska Livsmedelsverket ge sitt godkännande enligt (EEG) nr 2092/91. (EU)

9.1.3

Det är inte tillåtet att använda både KRAV-certifierad och ej KRAV-certifierad ingrediens av samma slag i en och samma produkt. (K) (IBS)

9.1.4

Följande konventionella ingredienser är tillåtna och undantas från kraven i 9.1.1 och 9.1.2:

- jäst (EU)
- koksalt (natriumklorid) (EU)
- vatten (EU)
- vilt som inte är uppfött i hägn. (ren räknas inte som vilt). (EU)

Undantaget innebär att dessa produkter får användas som konventionell ingrediens. Koksalt och vatten ska inte räknas med vid beräkning av konventionell andel i produkten, se vidare regel 1.1.2.2 om märkning.

9.1.5

Ingredienser (det vill säga råvaror, tillsatser, vitaminer, aromer och smakämnen), bärare, lösningsmedel och processhjälpmedel får ej innehålla eller vara framtagna med hjälp av genetiskt modifierade organismer. (EU)

9.1.6

Regel 9.1.5, 9.1.7, 9.2.1 och 9.2.4 gäller även för de konventionella ingredienserna i en produkt. (EU)

9.1.7

Mineraler (inklusive spårämnen), vitaminer, aminosyror och andra kväveföreningar är tillåtna endast om det är särskilt föreskrivet av myndighet att det/de ska användas i livsmedlen i fråga. (EU)

9.1.8

Syntetiska och så kallade naturidentiska färg, arom- och smakämnen tillåts inte av KRAV. Endast naturliga sådana är tillåtna. (K) (IBS)

9.2 LIVSMEDELSTILLSATSER OCH PROCESSER

9.2.1

Livsmedelstillsatser och processhjälpmedel till förädlade produkter ska vara tillåtna av KRAV. Lista på tillåtna livsmedelstillsatser och processhjälpmedel finns i bilaga 7 och 8. (K) (IBS 6.2.1, 6.2.4)

Livsmedelstillsatser och processhjälpmedel framställda av KRAV-certifierade råvaror ska användas när så är möjligt. (K) (IBS)

9.2.2

Livsmedelstillsats och processhjälpmedel kan tillåtas av certifieringsorganet efter prövning, varvid det ska beaktas om tillsatsen eller processhjälpmedlet: (K)

- är av KRAV-certifierad råvara, (K)
- är framställd med av KRAV tillåtna processer, (K)
- är av naturligt ursprung, (K)
- är att betrakta som helt beprövad att förtära i de mängder som är aktuella, (K)
- inte påverkar produkten negativt som livsmedel, (K)
- är nödvändig för att framställa en viss produkt i en viss process, (K)
- inte är framtagen med hjälp av genetiskt modifierade organismer, (K) (IBS)
- inte i betydande grad belastar miljön.

IFOAMs regler för prövning av livsmedelstillsatser och processhjälpmedel, används också som grund för denna prövning. (K)

9.2.3

Konserveringsmedel (till exempel antimögemedel), bekämpningsmedel och syntetiska eller naturidentiska färgämnen får inte tillsättas till ämnen som kommer i kontakt med livsmedel (till exempel ostvax). (EU)

9.2.4

Följande produktionsprocesser är tillåtna:

- mekaniska och fysikaliska processer (EU)
- biologiska processer som till exempel fermentering och jäsning (exempelvis användning av mjölksyrakulturer och mögelkulturer) (EU)
- enzymatiska processer vilkas effekt är att koagulera (exempelvis löpe) eller spjälka ämnen (exempelvis enzymet amylas) (EU)
- extraktion. (EU) Som lösningsmedel får endast vatten, etanol eller fetter användas (K) (IBS)
- rökning (EU)
- fällning. (EU)

Bestrålning är inte tillåtet. (EU)

KRAV tillåter inte processer som leder till uppkomst av naturfrämmande molekyler.

9.2.5

Filtreringsteknik som leder till kemiska förändringar på molekylär nivå tillåts endast efter särskild prövning enligt tillämpliga kriterier i regel 9.2.2. Filtreringsutrustning får inte innehålla asbest eller på annat sätt påverka produkten negativt. (K)

9.2.6

Så kallad ”mullning” av potatis och grönsaker är tillåtet om det görs med KRAV-certifierad jord eller torv. (K)

10. SLAKT

KRAVs strävan är att i alla led (produktion, förädling, distribution etcetera) visa omsorg om naturliga förlopp och beteenden, samt utforma verksamheten så att en god hälsa hos husdjuren främjas och att de ges möjlighet till ett naturligt beteende, en hög livskvalité och ett slut utan lidande och stress.

KRAVs princip är att slakt av KRAV-certifierade djur ska ske i en för djuren lugn miljö där slakteriet är anpassat till djurens biologi. För att minimera transporter ser KRAV gärna att slakt i framtiden sker antingen på den egna gården eller i ett lokalt slakteri. Då det i dagsläget inte är möjligt accepterar KRAV slakt på närmast möjliga slakteri som är certifierat för slakt av KRAV-certifierade djur. Vidare strävar KRAV mot att främja slakterier där all slakt sker i enlighet med KRAVs regler. KRAV ser också ett ökat behov av små- och medelstora slakterier. Strukturen i den svenska slakteribranschen bygger dock på stora slakterier. Därför anser KRAV att det är viktigt att de stora slakterierna åtar sig att vara KRAV-certifierade. Att ändra på en stor anläggning kostar mycket pengar. Varje förbättring påverkar samtidigt många djur. Därför ger vi i ett par viktiga regler utrymme för slakterier att avvika från regeln, förutsatt att det sker sällan och att slakterier arbetar systematiskt med att minska problemet.

Kapitel 10 Slakt inleds med krav på själva slakteriet. Därefter följer generella bestämmelser hur djuren ska hanteras. I avsnitt 10.5 och 10.6 regleras uppställning och själva slakten. Kapitlet avslutas med reglering av anmärkning från besiktning. Kapitlet innehåller dessutom regler om märkning och transport av djuren. I den omarbetade versionen av kapitel 10 Slakt har KRAV försökt förtydliga och betona de områden som KRAV anser viktigast. Det gäller till exempel regleringen av etablerade djurgrupper, transporttid samt väntetid i slakteriet. KRAV har också försökt förenkla regeltexten och inkluderat KRAVs tolkningar. Till vissa regler har skrivits förklarande texter.

10.1 ALLMÄNT

10.1.1

Slakt ska ske på KRAV-certifierat slakteri. För certifiering krävs att slakteriet upprättat och följer en handlingsplan som ska vara dokumenterad med rutiner och arbetsinstruktioner eller motsvarande. (K)
Genom en handlingsplan kan slakteriet på ett tydligt sätt visa att KRAVs regler följs.

10.1.2

Anslutet företag som transporterar eller slaktar djur ska ha en person, en KRAV-ansvarig, utsedd som ansvarig för levandedjurshantering vid varje anläggning för slakt. Den KRAV-ansvarige ska se till att djuren hanteras enligt KRAVs regler samt ansvara för att fortlöpande informera berörd personal om KRAVs regler. Se även avsnitt 2.3 Åtaganden. (K)

10.1.3

De KRAV-certifierade djurens uppfödare/skötare ska ha möjlighet att närvara vid slakten fram till och med avlivningsmomentet. Varje djur eller grupp av djur ska kunna identifieras i varje steg av transport- och slaktprocessen. (K) (IBS)

10.2 HANTERING

10.2.1

All hantering inklusive transport i samband med slakt ska utföras under lugna och värdiga former och med ett minimum av fysiska och psykiska påfrestningar för djuret. (SL) (EU)

All hantering ska ske av djurerfaren personal. Vid all hantering inklusive transport i samband med slakt ska reflekterande ytor, buller och andra stressfaktorer undvikas. För drivning av djuren, se också 10.6.1. (SL)

Etablerade djurgrupper ska hållas samman och får inte blandas med främmande individer eller grupper, för att inte oroas av varandra. Det är producentens ansvar att sätta samman grupper inför transport, se även 5.2.1 och 5.5.8. (K) (IBS)

Uttrycket etablerade djurgrupper definieras i definitionsavsnittet.

Djur är känsliga för luktförmedlade signaler till exempel stress och oro från andra djur. Djur stressas bland annat av starkt ljus samt oro hos och hot från andra djur, buller och höga ljudnivåer samt smärta. En hård hantering med slag och stötar stressar också djur.

10.2.2

Användning av el-pådrivare är inte förenligt med målsättningen för KRAV-certifierad produktion. El-pådrivare får därför inte användas.

Får ska inte lyftas/dras i ullen. Om ett slakteri eller transportör bryter mot denna regel ska djuret underkännas. Certifieringsorganet ska meddelas. (SL)

För gris och får ska förebyggande arbete kunna leda till att elpådrivare överhuvudtaget inte används. Varje enskilt fall är en större avvikelse.

För nöt är det förebyggande arbetet för att minimera användning av elpådrivare minst lika viktigt som för övriga djurslag. Krafttag måste vidtas för att minimera användning av elpådrivare. Om användning förekommer i få undantagsfall, ska underkännande och rapportering göras till certifieringsorganet. Åtgärder ska redovisas till certifieringsorganet för hur antalet fall ska minimeras. Om trovärdiga åtgärder vidtas och antalet fall sjunker, kan verksamheten vara fortsatt godkänd utan att användningen av el-pådrivare ses som en avvikelse. (K) (IBS)

10.2.3

Alla utrymmen och passager där djur hanteras ska utformas för att i möjligaste mån utnyttja djurens instinkt att naturligt förflytta sig. Se också 10.6.1. (K)

10.3 MÄRKNING, IDENTIFIERING OCH SÄRHÅLLNING

10.3.1

Djur som anländer till slakteriet ska vara märkta individuellt. Mindre djur som inte kan märkas individuellt ska levereras i märkta lådor. Märkningen ska vara sådan att den garanterar spårbarhet genom hela hanteringskedjan. Djur ska vid ankomst åtföljas av dokumentation som bekräftar det KRAV-certifierade ursprunget. (K) KRAV-märkningen ska följa slaktkroppen fram till styckning. Se kapitel 1 om vad som gäller märkning.

De KRAV-certifierade djurens uppfödare/skötare ansvarar för märkningen fram till lastning för transport från gården. Slakteriet ansvarar för märkningen under resterande steg av transport- och slaktprocessen. (K)

Märkning och dokumentation för identifiering och särhållning krävs för att garantera spårbarhet genom hela hanteringskedjan. KRAVs målsättning är att använda för djuret skonsammast möjliga teknik.

10.4 TRANSPORT

10.4.1

Vid transport till slakt får KRAV-certifierade djur lastas på samma bil som andra djur. Olika etablerade grupper ska separeras genom grindar eller dylikt. (EU) KRAV-ansvarig ska säkerställa att KRAV-certifierade djur inte blandas med främmande individer eller grupper. (K) (IBS)

Endast djur som tidigare varit uppbundna får bindas upp vid transport. Fordonet ska ha fullgod ventilation så att god klimatkomfort för djuren upprätthålls. Transportören ska ha ett lugnt körsätt. Den totala transporttiden, inklusive vila, får inte överskrida 8 timmar. (K /SL)

Med andra djur menas andra icke KRAV-certifierade djur från samma gård. Med andra djur ska också förstås andra KRAV-certifierade eller icke KRAV-certifierade djur från annan gård.

Fordonet ska vara godkänt av berörd myndighet. Transportörens körsätt kan intygas genom transportutbildning eller motsvarande.

Krav på veterinärbesiktning före avlivning och strikta hygienkrav kan göra det svårt att möjliggöra slakt på gården, varför viss transport är nödvändig. Principen är dock att transporter av levande djur ska minimeras.

För transport av livdjur se 5.5.8, 5.5.9 och 5.5.10.

10.4.2

Djur får inte behandlas med syntetiskt stimulerande eller syntetiskt lugnande medel före eller under transport. (EU)

10.5 LOKALER OCH UPPSTALLNING

En ny stallmiljö innebär stress för djuren på grund av exempelvis nya ljud och lukter och därför bör tiden i slakteriet minimeras. KRAVs regler syftar till att göra stallmiljön så god som möjligt.

10.5.1

Djur skall normalt slaktas samma dag som de kommer in till slakteriet. Höglakterande djur ska slaktas maximalt 12 timmar från senaste mjölkning. Fjäderfä, inklusive strutsfåglar, ska slaktas samma dag som de kommer in till slakteriet. (K)

Djuren ska stallas upp på ett sätt som de är vana vid. Endast djur som är vana att bli uppbundna får bindas upp eller hållas i små endjursboxar vid uppställning. (K)

Det finns faktorer som kan innebära möjlighet till avsteg från huvudregeln att djur normalt ska slaktas samma dag som de kommer in till slakteriet. Dokumentation av antalet djur, antal tillfällen och orsak till övernattningsarna ska göras på slakteriet för redovisning till certifieringsorganet.

10.5.2

Vid kortare uppställning av nötkreatur ska djuren ha fri tillgång till vatten. Vid längre väntetid ska djuren dessutom regelbundet få foder och ha tillgång till torr, hel och ströad liggyta. (K)

Vid kortare uppställning av gris ska djuren ha fri tillgång till vatten samt halm eller annan sysselsättning. Vid längre väntetid ska djuren dessutom ha grovfoder i tillräcklig mängd och tillgång till torr, hel och ströad liggyta. (K)

Vid kortare uppställning av får ska djuren ha fri tillgång till vatten. Vid längre väntetid ska djuren dessutom få tillgång till grovfoder och ha tillgång till torr, hel och ströad liggyta. (K)

Med kortare väntetid menas väntetid upp till 4 timmar. Med längre väntetid menas längre väntetid än 4 timmar.

10.5.3

Antalet djur i uppställningsbox får inte vara fler än att de kan gå omkring fritt. Vid längre väntetid ska ensamboxar vara minst 6 m² per djur för nötkreatur och minst 2 m² per djur för gris respektive får.

Gris och får ska dock företrädesvis inte stallas upp i ensambox. Vid uppställning i gruppbox ska djuren erbjudas utrymme enligt följande: (K)

Djurart	Vikt	Utrymme m ²
Nötkreatur	< 100	1
	100-250	1,5
	250-400	1,9
	400-600	2,3
	> 600	2,7
Får, get	< 50	0,5
	> 50	1
Gris (slaktsvin) Vuxen gris	< 120	0,75
	> 120	1,5

Med uppställningsbox menas alla slags avgränsade områden där djur hålls i väntan på slakt. Drivgång är inte att betrakta som uppställningsbox.

10.6 SLAKT

Drivning och upphängning

10.6.1

Drivning ska framförallt ske i ett lugnt tempo och utan hets. Djuren får inte stressas. (EU). Drivning ska underlättas genom utformning av drivgång och miljön omkring (till exempel luftströmmar, ljus, temperatur), minimering av slammer/buller och lukter. Djurs naturliga beteende ska utnyttjas vid drivning, till exempel genom att gruppen hålls samman, att djuren får gå från mörker till ljus eller följa ledardjuret. Drivning i drivränna är inte tillåtet. (K)

Drivgångar ska vara utformade så att drivningen går smidigt, utan hets och utan att djuren stressas. (K)

Tvåra krökar och blindgångar ska undvikas. Väntetid i drivgång ska minimeras och får inte överskrida 15 minuter. (K)

Indrivning i bedövningsanläggning ska ske lugnt, utan hets och utan användande av fysiskt våld. (K)
Får följer gärna ett ledardjur och nötkreatur undviker blindgångar och är lättare att driva i en gång med svag böj där inte slutet syns

10.6.2

Upphängning av höns och slaktkyckling i fotkrokar före bedövning ska ske lugnt. Varje enskilt djur ska efter upphängning hållas i en kort stund, innan nästa djur hängs upp bredvid. (K)

Fjäderfän större än höns får inte slaktas med hjälp av upphängning i fotkrokar. (K)
Fjäderfän större än höns är för tunga för att slaktas med hjälp av fotkrokar.

Bedövning och avlivningskontroll

10.6.3

Antalet djur i en bedövningsbox får inte vara så stort att de oroar varandra eller utsätts för skadlig trängsel. Personal ska övervaka kvarvarande djur i bedövningsboxen när en sammanhållen grupp av får, grisar och lamm bedövas. (K)

10.6.4

Vid bedövning ska etablerade grupper av får, grisar och lamm hållas samman så långt som möjligt. Djur som förs till avlivning ska bedövas snarast möjligt och omedelbart därefter avblodas.

Nötkreatur ska bedövas med pannskott utom andra djurs uppmärksamhet. Gris och får kan bedövas i flocken. (K)

Gris och får kan bedövas i flocken för att utnyttja deras naturliga beteende som flockdjur.

10.6.5

Bedövningens effekt ska kontrolleras på varje enskilt djur. Detta ska göras omgående efter bedövning och före avblodning. På nöt, gris och får ska detta göras genom att kontrollera pupillvidgning eller ögonreflex. I gasbutina ska inspektionsluckor finnas och effekten av bedövningen ska kontrolleras direkt. Kontrollsystem för koldioxidhalt och larm ska finnas. (K)

Bultpistol eller slaktmask ska finnas tillgängligt för den händelse bedövningen inte har tagit. Journal ska föras över antal djur där bedövning utförts mer än en gång på grund av otillräcklig bedövningseffekt. (K)

Avblodning

10.6.6

Avblodning och vidare hantering av slaktkroppen ska göras utan att obedövade djur uppmärksammar det. Manuell kontroll av att djuret är dött ska göras efter avblodning innan vidare hantering får ske. (K/SL)

Exempel på manuell kontroll är pluggning av stickhål vid karskällning, rotastickkontroll eller annan vedertagen metod.

Hjort

10.6.7

Avlivning av hjort ska ske så att stress i möjligaste mån undviks. Djurägaren ska dokumentera hur avlivningen sker. Avlivning av hjort ska ske i hägn eller i hanteringsanläggning i anslutning till hägn. (K)

10.7 ÖVRIGT

Anmärkning från besiktning

10.7.1

Kött eller slaktkropp från djur som vid levandebesiktning och köttbesiktning får anmärkningar som tyder på bristande djuromsorg, det vill säga djur med kraftig gödsel förorening (kod 96 och 97), avmagrade djur (kod 47 och 48) eller förväxta klövar, får inte KRAV-märkas. Slakteriet är skyldigt att meddela certifieringsorganet anmärkningar som tyder på bristande djuromsorg. Se även 5.5.9. (K)

Slakteriet ska inom en vecka från tidpunkten för den bristande djuromsorgen meddela certifieringsorganet aktuella anmärkning

11. FODERTILLVERKNING

11.1 ALLMÄNT

Den allmänna fodermedelslagstiftningen gäller utöver detta och där regleras till exempel tillåtna halter av eventuella främmande ämnen som inte omfattas av dessa regler.

11.1.1

Genetiskt modifierade organismer är inte tillåtna som foder eller vid framställning av foder, fodertillsatser, bindemedel eller foderkonserveringsmedel. (EU)

11.1.2

Foderråvara av samma slag från både KRAV-certifierat och konventionellt jordbruk får inte ingå tillsammans i en foderblandning. Foderråvara av samma slag från både 2:a årets karensårsodling och konventionellt jordbruk får inte heller ingå tillsammans i en foderblandning. (K) (IBS)

11.1.3

KRAV-certifierade råvaror ska användas när så är möjligt. (EU)

11.1.4

Mineralfoder, kalk, snäckskal etcetera tas ej med i beräkningen av procentandel KRAV-certifierat foder. (EU)

11.2 FODER TILL KRAV-CERTIFIERAD DJURHÅLLNING

Konventionella råvaror och tillsatser

11.2.1

Konventionella foderråvaror, fodertillsatser, samt processtekniska hjälpmedel som får ingå i foder till KRAV-certifierad djurhållning finns förtecknade i bilaga 5. (EU)

Beroende på tillgång av ekologiska råvaror kan tillåtna konventionella produkter komma att revideras enligt (EEG) nr 2092/91.

Konventionell melass får användas som bindemedel även efter införande av 100% KRAV-certifierat foder. Andra fodertillsatser som ingår i produkten för att fylla en teknisk funktion som till exempel bindemedel eller dammbindare får utgöra maximalt 0,1 procent av en foderblandning eller motsvarande nivå i fodertillskottet. Sådan tillsats får inte vara framtagen med hjälp av GMO eller kemiska lösningsmedel.

Foderprocesser och analyser

11.2.2

Framställning och beredning av foder får endast ske utan användning av kemiska lösningsmedel eller tillsatser av andra kemiska ämnen. Endast de produktionsprocesser som räknas upp i regel 9.2.4 är tillåtna. (K)

11.2.3

Fodermineraler och kraftfoder ska åtföljas av analyser avseende de tungmetaller som regleras enligt regel 3.3.8. (K)

Innehållsdeklaration

11.2.4

På förpackning, produktblad för foder eller liknande ska det framgå vilka ekologiska råvaror som ingår i produkten, samt de ingående råvarornas respektive andel av vikten i torrs substans. Samma sak gäller för råvaror från 2:a årets karensårsodling. Totala innehållet foderråvaror av jordbruksursprung ska också framgå av produktens innehållsdeklaration. (EU)

KRAV-märkning av foder regleras i regel 1.2.1.1

II.2.5

Helt konventionella foderprodukter, -blandningar eller -tillsatser kan också i märkning och marknadsföring benämnas som tillåtna i KRAV-certifierad djurhållning om dessa har undergått särskild bedömning av certifieringsorganet och uppfyller samtliga regler rörande råvarors ursprung och produktionsprocess med mera. (K)

11.3 FODER TILL SÄLLSKAPSDJUR

II.3.1

Foder till sällskapsdjur ska produceras enligt KRAVs regler för förädling, se kapitel 9. (K)

II.3.2

Vitaminer och mineraler får tillsättas. (K)

II.3.3

Animaliska fodermedel ska uppfylla samma krav som ställs på foder till KRAV-certifierad djurhållning, och får därutöver innehålla köttprodukter av livsmedelskvalitet. Foder till sällskapsdjur ska vara anpassade till djurets art. (K)

12. PRODUKTIONSHJÄLPMEDEL

Huvudsyftet med märkningen av produktionshjälpmedel är att underlätta för KRAV-anslutna producenter att avgöra vilka produktionshjälpmedel man kan använda i sin produktion.

Dessa regler upplyser tillverkare av produktionshjälpmedel om vad som kan KRAV-märkas och vilka kriterier som gäller för KRAV-märkningen.

Ett företag, som är certifierat för produktion av produktionshjälpmedel förbinder sig att följa KRAVs regler och revideras årligen av certifieringsorganet. Produktionshjälpmedlen får därmed marknadsföras med KRAVs namn och märke. Även andra produktionshjälpmedel kan användas i ekologisk produktion i enlighet med kapitel 4 och 5. Dessa benämns då tillåtna produktionshjälpmedel.

Exempel på produkter som kan KRAV-märkas är:

- djurvårdsmedel
- växtskyddsmedel
- växtstimuleringsmedel
- jordförbättringsmedel
- gödselmedel
- så- och planteringsjord
- bekämpnings- och desinfektionsmedel i lagerlokaler.

Omfattning

12.1

Produkter som är tillåtna att använda i ekologisk produktion enligt KRAVs regler, kapitel 4 och 5 samt regel 2.12.11 kan KRAV-märkas som produktionshjälpmedel. Konsumentförpackade produkter kan KRAV-märkas om de har ett användningsområde inom ekologisk produktion och uppfyller KRAVs regler.

Produktionshjälpmedel kan endast KRAV-märkas om:

- Det är tillåtet enligt (EEG) nr 2092/91 bilaga I och II samt IFOAM Basic Standards.
- Tillverkaren kan dokumentera att tillverkning, brytning eller insamling inte innebär allvarliga miljöstörningar.
- Det endast marknadsförs för användningsområden där det har dokumenterade effekter.
- Det inte är klassat som skadligt för djurs och människors hälsa eller miljön enligt någon av de riskfraser som finns listade i bilaga 9.
- Det inte innehåller genetiskt modifierade organismer eller är framställt med hjälp av genetiskt modifierade organismer.

IFOAMs riktlinjer för prövning av insatsmedel används också som grund för certifieringen.

Följande kan inte KRAV-märkas som produktionshjälpmedel:

- teknisk utrustning
- produkter som är tillåtna att använda endast efter prövning.
- kopparpreparat.

För att få säljas och användas måste bekämpningsmedel vara godkända av Kemikalieinspektionen.

12.2

Till jordblandningar är det tillåtet att använda:

- sand, lera och torv som tas från områden där kemiska bekämpningsmedel eller konstgödsel inte använts 24 månader före uttag,
- jord från KRAV-certifierad mark

Analyser

12.3

KRAV-märkta produktionshjälpmedel ska analyseras på sitt innehåll av tungmetaller som finns angivna under regel 3.3.8 och i bilaga 3. Produkter som marknadsförs som gödselmedel ska också analyseras på sitt innehåll av kväve, fosfor och kalium. I samband med certifiering av produktionen fastställs med

vilket intervall analyser ska tas. På KRAVs webbplats, www.krav.se finns angivet vilken analysmetod som ska användas för respektive ämne. Tungmetallhalten får inte vara så hög att högsta tillåtna giva gör att medlet förlorar sitt värde för produktionen. Så- och planteringsjordar får inte ha tungmetallhalter som överskrider gränsvärden i bilaga 3.

Förpackning

I2.4

Vad som gäller för märkning av produktionshjälpmedel se kapitel 1.

I2.5

KRAV-märkta produktionshjälpmedel får innehålla konventionella råvaror men endast de med 100 viktprocent ekologiska råvaror får också kallas ekologiska.

13. TEXTILRÅVAROR SAMT HUDAR, LÄDER OCH SKINN FRÅN KRAV-CERTIFIERAD DJURHÅLLNING

Det är KRAVs målsättning att KRAVs märke främst ska finnas på livsmedel, men även andra råvaror från ekologiskt jord- och vattenbruk kan certifieras enligt KRAVs regler. I linje med det omfattar KRAVs regler endast textilråvaror som till exempel bomull, ull, lin samt hudar, läder och skinn från KRAV-certifierad djurhållning, nedan kallade KRAV-certifierade råvaror. De regler som gäller för resterande led fram till färdig slutprodukt, det vill säga hanterings- och förädlingsprocesserna, samarbetar KRAV med andra regelägare om. KRAV uppmärksammar och anser det viktigt att inget moment/led av produktionskedjan lämnas utanför kontroll. Vänligen kontakta KRAV för mer information.

Omfattning

13.1

Dessa regler omfattar textilråvaror som till exempel bomull, ull, lin samt hudar, läder och skinn, nedan kallade KRAV-certifierade råvaror. För att få användas i slutprodukt ska råvarorna komma från växt- eller djurhållning certifierad enligt KRAVs regler eller från vildväxande produktion certifierad enligt KRAVs regler.

13.2

Förutom kapitel 13 är relevanta delar av KRAVs regler för hantering, märkning och marknadsföring, lantbruk, växtodling, djurhållning, vildväxande produktion samt produkter och råvaror som certifierats enligt andra regelverk för ekologisk produktion tillämpliga på KRAV-certifierade råvaror.

KRAV-certifierade råvaror

Bomull

13.3

Avlövningsavtalet kan efter prövning godkännas med följande preparat:

- kalciumklorid
- magnesiumklorid
- natriumklorid.

13.4

Producenten ska kunna visa att vattenanvändning vid bomullsproduktion inte långsiktigt bidrar till en sänkning av grundvattennivån.

Silke

13.5

Samtliga produkter, inklusive desinfektionsmedel i silkesmaskproduktion, odling av ägg, upprullning och avklistring ska följa tillämpliga delar av KRAVs regler för hantering och förädling. Mullbärsodlingar till silkesproduktion samt hormon- och veterinärbehandlingar ska följa tillämpliga delar av KRAVs regler för djurhållning.

13.6

Vid silkeslimsavgökning ska det finnas tillfredställande vattenrening. Silke får inte förtyngas med metallsalter.

Med tillfredställande vattenrening menas sådan rening som uppfyller svensk lagstiftning.

Ull

13.7

Kemiska produkter som används för avfettning och tvätt av ull ska vara lätt nedbrytbara och det ska finnas en tillfredsställande avloppsrening. Den kemiska syreförbrukningen i det spillvatten från avfettningen som släpps ut i avloppssystemet får inte överstiga 60 g/kg obearbetad ull. Spillvattnet ska dessutom renas utanför anläggningen för att minska den kemiska syreförbrukningen med ytterligare minst 75 procent, uttryckt som årsmedelvärde.

Den kemiska syreförbrukningen i det spillvatten från avfettningen som renas på plats och som släpps ut i ytvattnet får inte överstiga 5 g/kg obearbetad ull. pH-värdet på spillvattnet som släpps ut i ytvattnet ska vara 6-9 (om inte pH-värdet i recipienten är högre eller lägre), och temperaturen ska vara lägre än 40° C (om inte temperaturen i recipienten är högre).

Se avsnitt definitioner om vad som anses lätt nedbrytbart.

Rötning

13.8

Land-, vatten och ångrötning av textilråvaror är tillåten. Vid framställning av lin och andra bastfibrer genom vattenrötning ska spillvattnet från vattenrötningen renas så att den kemiska syreförbrukningen (COD) eller den totala mängden organiskt kol minskas med minst 75 procent för hampa fibrer och med minst 95 procent för lin- och andra bastfibrer. Vid ångrötning ska det finnas tillfredsställande vattenrening.

Med tillfredsställande vattenrening menas sådan rening som uppfyller svensk lagstiftning.

Hudar

13.9

Saltning av hudar från KRAV-certifierad djurhållning är tillåtet. I områden där salt i avloppsvattnet kan utgöra ett väsentligt problem kan certifieringsorganet kräva andra metoder som till exempel torkning eller kylning. Konserveringsmedel får inte tillsättas hudar.

Med väsentligt menas negativ påverkan på recipient.

Förädling

För förädling av KRAV-certifierad råvara samarbetar KRAV med andra regelägare. Kontakta KRAV för mer information.

Regler för märkning och marknadsföring av textiler, läder, hudar och skinn finns i avsnitt 1.2.4.

14. BUTIK

14.1 ALLMÄNT

Det övergripande syftet med detta kapitel är att bidra till en ökad efterfrågan och försäljning av KRAV-certifierade ekologiska produkter. Detta ska ske bland annat genom att:

- Konsumenten på ett enkelt sätt ska kunna hitta tydligt skyltade KRAV-certifierade butiker. Här kan kunden räkna med att hitta ett brett sortiment av KRAV-certifierade produkter av hög kvalitet och en kunnig personal som kan hantera produkterna väl och svara på kundens frågor kring dessa.
- Möjliggöra parallellhantering av KRAV-certifierade och konventionella produkter i lösvikt.
- Förenkla gårdsbutikers försäljning av produkter från andra producenter.
- Möjliggöra packning och ompackning av KRAV-certifierade produkter i butik.

14.1.1

En KRAV-certifierad butik ska bidra till en ökad tillgänglighet av KRAV-certifierade produkter genom:

- ett brett sortiment av KRAV-certifierade produkter
- exponering av KRAVs namn och märke
- goda kunskaper bland personalen om KRAV och ekologisk produktion.

Certifieringen kan ske antingen genom butiksavtal enligt reglerna i detta kapitel eller genom förädlingsavtal enligt kapitel 9. Förutom reglerna i detta kapitel gäller KRAVs övriga regler i tillämpliga delar.

Gårdsbutik

14.1.2

KRAV-ansluten lantbrukare som säljer KRAV-certifierad produkt från annan producent, ska certifiera butiken enligt reglerna i detta kapitel om:

- - värdet (i konsumentled) överstiger 3 prisbasbelopp årligen av oförpackad KRAV-certifierad produkt från annan producent/leverantör och/eller
- - den KRAV-certifierade produkten från annan producent/leverantör hanteras eller packas.

Ovanstående gäller inte producenter som enbart säljer egenproducerade produkter i gårdsbutiker.

Tillfällig försäljning

14.1.3

Vid tillfällig försäljning av KRAV-certifierad produkt gäller reglerna i detta kapitel i tillämpliga delar. All sådan försäljning ska anmälas till certifieringsorganet utom då det enbart är egenproducerade produkter.

Exempel på tillfällig försäljning kan vara torghandel, fabriksförsäljning och marknader.

14.2 SORTIMENT OCH HANTERING

KRAV-certifierad produkt kan saluföras färdigförpackad (packad av producent eller leverantör), butiksförpackad, förädlad och i lösvikt över disk eller för självbetjäning.

14.2.1

En certifierad butik ska tillhandahålla KRAV-certifierade produkter i en omfattning som speglar marknadens tillgång. Butiken ska sträva efter en kontinuerlig utveckling av bredden i sortimentet till att omfatta fler produkter och produktgrupper.

Målet är att en konsument ska kunna välja ett KRAV-certifierat alternativ inom samtliga produktgrupper till sin varukorg. Med produktgrupp menas exempelvis mjöl, pasta eller saft.

Förädling i butik

14.2.2

Regler för förädlad KRAV-certifierad produkt återfinns i kapitel 9 och kapitel 16.

Lösvikt

14.2.3

Lösviktsförsäljning av KRAV-certifierad produkt får ske om inte uppenbar risk för förväxling med konventionell produkt finns. Vid parallellhantering av KRAV-certifierad och konventionell produkt i lösvikt, där produkterna inte går att särskilja utseendemässigt från varandra, gäller följande villkor:

- KRAV-certifierad produkt ska vara tydligt märkt vid lagring (se 2.12.6-8)
- hanteringen ska ske så att det inte finns risk för sammanblandning eller kontaminering (se 2.12.3).

I de fall lösviktsprodukter är styckemärkta betraktas det inte som parallellhantering.

14.2.4

Hantering och försäljning i lösvikt bakom disk (till exempel ost, kött) får ske om produktens storförpackning (osten, köttet och så vidare) är ordentligt märkt. För hantering gäller samma som i 14.2.5-7.

Butiksförpackat

14.2.5

En certifierad butik har rätt att packa och packa om KRAV-certifierad produkt. All sådan hantering ska ske på ett sådant sätt att det inte föreligger någon risk för sammanblandning med, eller kontaminering från konventionell produkt.

14.2.6

När maskiner, redskap, ytor etcetera används vid hantering av både KRAV-certifierad och konventionell produkt ska riskerna för sammanblandning minimeras genom en tydlig åtskillnad i processen. Maskiner, redskap, ytor etcetera ska rengöras noggrant innan hanteringen av KRAV-certifierad produkt påbörjas. Skriftliga rutiner som säkerställer hanteringen ska finnas.

Rutinerna kan med fördel läggas in i butikens egenkontrollprogram.

14.2.7

Beträffande förpackningsmaterial se 2.12.13-14.

Rengöring, desinfektion och bekämpning

14.2.8

Beträffande rengöring, desinfektion och bekämpning se 2.12.9-12.

14.3 MÄRKNING OCH EXPONERING

14.3.1

Angående märkning och skyltning se kapitel 1.

14.4 EXPONERING

De KRAV-certifierade produkterna ska vara lättillgängliga och väl synliga för kunden.

14.4.1

Exponering i butiken för KRAV-certifierade respektive konventionella produkter ska ske på ett sådant sätt att det inte föreligger någon risk för sammanblandning eller kontaminering. KRAV-certifierade produkter ska exponeras så att de inte förorenas av behållare, emballage eller omgivningen i övrigt.

14.5 DOKUMENTATION

14.5.1

För dokumentation av inköpt och såld KRAV-certifierad produkt se 2.3.5.

14.6 MARKNADSFÖRING

14.6.1

Angående marknadsföring se kapitel 1.

14.6.2

Informationsplats/-er för information om KRAV och ekologisk produktion ska finnas tillgänglig i butiken på en för kunden väl synlig plats.

Det ska vara lätt för kunden att hitta information om KRAV-certifierade produkter.

14.7 PERSONALENS KUNSKAPER

14.7.1

Personalen ska ha goda kunskaper om ekologisk produktion och KRAV. Butiken ska sträva efter att alltid ha någon personal i butiken under öppettiden som genomgått utbildning om KRAV och ekologisk produktion. Se även 2.3.4.

Personal som genomgått utbildning bör kunna visa ett utbildningsintyg.

15. RESTAURANGER OCH STORHUSHÅLL

Reglerna i detta kapitel omfattar alla former av storbushåll, restauranger och caféer. Även mindre produktionsenheter som exempelvis gruppboenden och förskolor omfattas. I texten nedan används storbushåll som samlingsbegrepp.

15.1 ALLMÄNT

15.1.1

Ett KRAV-certifierat storbushåll och storbushåll som har registrerat KRAV-certifierade livsmedel ska bidra till en ökad tillgänglighet av KRAV-certifierade rätter och produkter genom:

- ett brett sortiment av KRAV-certifierade rätter och produkter
- exponering av KRAVs namn och märke
- goda kunskaper bland personalen om KRAV och ekologisk produktion.

15.2 CERTIFIERING AV STORHUSHÅLL

15.2.1

Ett storbushåll kan certifiera hela verksamheten eller delar därav såsom:

- à la carte
- lunch
- buffé
- frukost
- café

À la carte

15.2.2

En à la carte-meny ska dagligen innehålla minst två KRAV-certifierade huvudrätter.

Lunch

15.2.3

En lunchmeny ska minst en dag per vecka innehålla en KRAV-certifierad huvudrätt.

En KRAV-certifierad lunchrätt kan bytas ut mot en KRAV-certifierad middagsrätt. Med huvudrätt menas huvud- och bikomponenter.

KRAV-certifierad rätt

15.2.4

En KRAV-certifierad rätt ska bestå av 100 viktprocent KRAV-certifierade ingredienser. När KRAV-certifierade ingredienser inte går att få tag på medger KRAV en nedre gräns på 70 viktprocent KRAV-certifierade ingredienser i rätten. Detta förutsätter att huvudingredienserna i rätten är KRAV-certifierade. Observera att KRAVs lista över tillåtna tillsatser (bilaga 7) även gäller konventionella ingredienser i en KRAV-certifierad rätt.

15.2.5

I fisk- och skaldjursrätter ska i första hand KRAV-certifierade produkter från KRAV-certifierat vattenbruk och fiske användas. När det inte är möjligt medger KRAV en nedre gräns på 70 viktprocent KRAV-certifierade ingredienser i rätten. Konventionellt odlad fisk är ej tillåten.

För dem som önskar tillhandahåller certifieringsorganet receptmall.

15.2.6

Vilt som ej är uppfött i hägn är tillåtet att använda i KRAV-certifierade rätter förutsatt att 100 procent av övriga ingredienser i rätten är KRAV-certifierade. När KRAV-certifierade ingredienser inte går att få tag på medger KRAV en nedre gräns på 95 viktprocent av övriga ingredienser.

Ren räknas ej som vilt i Sverige.

15.2.7

Så långt det är möjligt ska tillbehören till den KRAV-certifierade rätten bestå av KRAV-certifierade produkter.

Med tillbehör menas exempelvis måltidsdryck, bröd, pålägg, sallader, kaffe, te, ketchup och senap. Målet är att gästen erbjuds en komplett KRAV-certifierad måltid.

Buffé

15.2.8

För certifiering av lunch- eller middagsbufféer krävs att en fullständig måltid (huvudrätt, tillbehör som exempelvis dryck, sallad och bröd) bestående av KRAV-certifierade produkter finns på buffén. Buffén ska spegla marknadens tillgång på KRAV-certifierade produkter. Av bufféer av smörgås- och julbordskaraktär ska en betydande del vara KRAV-certifierad.

Frukost

15.2.9

Inom nio av följande produktgrupper ska minst ett KRAV-certifierat alternativ erbjudas. Restaurangen skall dokumentera vilka produktgrupper man har valt.

- kaffe
- te
- mjölk
- juice/nektar
- socker/honung
- fil/yoghurt
- bröd
- ost
- marmelad/sylt
- flingor/müsli/Gryn
- frukt/grönsaker
- ägg.

Inom övriga produktgrupper ska marknadens tillgång speglas.

KRAVs målsättning är att KRAV-certifierade ägg på sikt ska ingå i en KRAV-certifierad frukost.

Café

15.2.10

Inom följande produktgrupper, (i de produktgrupper som tillhandahålls på caféet), ska minst ett KRAV-godkänt alternativ erbjudas:

- kaffe
- te
- mjölk
- saft/juice/nektar
- socker/honung
- smörgås (Målsättningen skall vara att innehållet består av 100 procent KRAV-certifierade ingredienser. När KRAV-certifierade ingredienser inte går att få tag på kan KRAV medge en nedre gräns på 70 viktprocent KRAV-certifierade ingredienser i smörgåsen.)
- bulle/kaka (mjuka kakor, konditoribit, småkakor)
- frukt.

Inom övriga produktgrupper ska marknadens tillgång speglas.

Hantering

15.2.11

Vid parallellhantering av KRAV-certifierade och ej KRAV-certifierade produkter i lösvikt, där produkterna inte går att särskilja utseendemässigt från varandra, gäller följande villkor:

- produkter ska vara väl märkta vid lagring och servering (2.12.6-8)
- hanteringen ska ske så att det inte finns risk för sammanblandning eller kontaminering (2.12.3).

15.2.12

När maskiner, redskap, ytor etcetera används vid hantering av både KRAV-certifierade och konventionella produkter ska riskerna för sammanblandning och kontaminering minimeras genom en tydlig åtskillnad i processen. Maskiner, redskap, ytor etcetera ska rengöras noggrant innan hanteringen av KRAV-certifierade produkter påbörjas. Skriftliga rutiner som säkerställer hanteringen ska finnas.

Rutinerna kan med fördel läggas in i storhushållets egenkontrollprogram.

15.2.13

Beträffande förpackningsmaterial se 2.12.13-14.

Rengöring, desinfektion och bekämpning

15.2.14

Beträffande rengöring, desinfektion och bekämpning se 2.12.9-12.

Märkning och exponering

15.2.15

Angående märkning se kapitel 1.

15.2.16

KRAV-certifierad produkt/rätt ska exponeras så att ingen sammanblandning eller kontaminering av produkten/rätten kan ske med konventionell KRAV-certifierad produkt får inte förorenas av behållare, redskap eller omgivningen i övrigt.

De KRAV-certifierade produkterna ska vara lättillgängliga och väl synliga för gästen.

Dokumentation

15.2.17

För dokumentation av inköpt, förbrukad och såld KRAV-certifierad produkt se regel 2.3.5.

För dem som önskar tillhandahåller certifieringsorganet receptmall.

Marknadsföring

15.2.18

Angående marknadsföring se kapitel 1.

Personalens kunskaper

15.2.19

Personalen ska ha goda kunskaper om ekologisk produktion och KRAV. Storhushållet ska sträva efter att alltid ha någon personal i storhushållet under tillagning och servering som genomgått utbildning om KRAV och ekologisk produktion.

Personal som genomgått utbildning bör kunna visa ett utbildningsintyg.

15.3 REGISTRERING AV KRAV-CERTIFIERADE LIVSMEDEL

15.3.1

Storhushåll kan registrera hos certifieringsorganet att de använder en eller flera KRAV-certifierade livsmedel. De registrerade livsmedlen ska vara helt utbytta till KRAV-certifierade.

15.3.2

Vid förändring, utökning eller minskning, av antalet KRAV-certifierade registrerade livsmedel ska detta anmälas till certifieringsorganet.

15.3.3

Om ett KRAV-certifierat registrerat livsmedel inte finns att tillgå, ska gästen och certifieringsorganet snarast meddelas detta.

Säsongsbundna livsmedel

15.3.4

KRAV-certifierade säsongsbundna livsmedel, får användas utan registrering hos certifieringsorganet. Inköpen ska dokumenteras.

15.3.5

Gästen ska ges aktuell information om vilka säsongsbundna KRAV-certifierade livsmedel som används.

Rengöring, desinfektion och bekämpning

15.3.6

Beträffande rengöring, desinfektion och bekämpning se 2.12.9-12.

Märkning

15.3.7

Angående märkning se kapitel 1.

Dokumentation

15.3.8

Det inköpta registrerade KRAV-certifierade livsmedlets mängd ska dokumenteras. Journalföring över använd mängd ska också finnas. Dokumentationen ska sparas i minst 2 år.

Marknadsföring

15.3.9

Angående marknadsföring se kapitel 1.

Personalens kunskaper

15.3.10

Personalen ska ha goda kunskaper om ekologisk produktion och KRAV.

15.4 TILLFÄLLIG CERTIFIERING

15.4.1

Vid enstaka tillfällen kan en tillfällig certifiering beviljas för att servera KRAV-certifierade rätter eller livsmedel.

Angående märkning och marknadsföring se kapitel 1.

Exempel på sådana tillfällen är mässor, festivaler, och "KRAV-dag" i skolan.

15.5 GRUPPCERTIFIERING

15.5.1

Förutsättningen för en gruppcertifiering är att det finns ett fungerande system hos kunden för gemensamma/centraliserade inköp samt för dokumentation, (se även regel 2.3.5).

Exempel på kund kan vara kommun, landsting, förvaltning eller restaurangkedja. Man kan välja mellan gruppcertifiering av café, frukost, buffé och måltid samt registrering av KRAV-certifierade livsmedel.

15.5.2

Kunden ska ha ett internt system för att följa upp att de olika enheterna följer Regler för KRAV-certifierad produktion. Lämpligen implementeras systemet i det befintliga kvalitetsledningssystemet eller motsvarande (se även regel 2.4.2). I systemet ska framgå när avvikelser inträffar, vad som har inträffat och hur det åtgärdats. Den interna dokumentationen ska vara tillgänglig vid kontroll för certifieringsorganets kontrollant.

15.5.3

Certifieringen måste vara lika inom alla enheter i verksamheten som kunden anslutit till certifiering, så att en trovärdig och smidig kontroll är möjlig.

Exempelvis vid registrering av livsmedel måste samma livsmedel bytas ut på alla enheter alternativt alla enheter inom en sektor. (Exempelvis alla skolor i en kommun.) Det är avgörande hur den interna organisationen ser ut och hur dokumentationen är organiserad. Det måste vara kontrollerbart.

15.5.4

Kontrollen genomförs i huvudsak på kundens huvudkontor/inköpsavdelning eller motsvarande samt med stickprovskontroller på de olika enheterna.

16. PRODUKTER OCH RÅVAROR SOM CERTIFIERATS ENLIGT ANDRA REGELVERK FÖR EKOLOGISK PRODUKTION

KRAV vill stimulera konsumtionen och öka utbudet av ekologiska produkter. KRAV strävar därför efter att öka volymen av ekologisk produktion genom att underlätta global handeln med ekologiska produkter.

KRAVs regler för märkning av produkter som certifierats enligt andra regelverk grundar sig på att den aktuella produkten produceras enligt regler som motsvarar KRAVs regler. Hänsyn tas till

- IFOAMs intention med ekologisk produktion
- KRAVs målsättning med ekologisk produktion
- kvalitetssystemet hos de certifieringsorgan som utför certifieringen

KRAV anser att ekologiska regler kan skilja mellan områden med olika traditioner, klimat och förutsättningar, och att skillnaderna kan accepteras i syfte att stimulera konsumtion och utbud. KRAV anser därför att en vegetabilisk produkt certifierad enligt (EEG) nr 2092/91 kan KRAV-märkas om även regel 2.3.9 om social rättvisa uppfylls. En animalisk produkt kräver en djupare analys och det grundar sig i första hand på att KRAV värderar djuruomsorgsfrågorna högt.

Inom ett och samma område blir det dock ologiskt att acceptera regelskillnader som KRAV bedömer vara väsentliga. Därför har KRAV en regel som innebär att svensk produktion som är certifierad enligt ett annat regelverk för ekologisk produktion inte kan KRAV-märkas.

Observera att det åligger den anslutne att vid revision kunna verifiera att samtliga relevanta krav i regelverket är uppfyllda.

Tillåtna tillsatser och processhjälpmiddel är de som anges i IFOAM Basic Standards. En lista över dessa finns tillgänglig på KRAVs webbplats www.krav.se.

Begreppen Certifieringsorgan, regelverk och certifieringsprogram förklaras i Definitioner först i regelverket.

16.1 ALLMÄNT

16.1.1

Produkter och råvaror som certifierats av ett IFOAM-ackrediterat certifieringsprogram eller enligt (EEG) nr 2092/91 kan KRAV-märkas om de tillägg som framgår av regel 16.3.2 för vegetabiliska produkter och 16.3.3 för animaliska produkter samt regel 16.4.1 uppfylls.

Produkter som är producerade eller förpackade i Sverige och som är certifierade enligt ett annat ekologiskt program, får dock inte KRAV-märkas enligt dessa regler.

KRAV har rätt att återkalla erkännandet av enskilda certifieringsprogram trots att de uppfyller kraven ovan, om stora trovärdighetsproblem skulle visa sig i certifieringsprogrammets agerande. Sådana certifieringsprogram tas upp i en särskild lista på KRAVs hemsida.

Observera att vid import av produkter från länder utanför EU ska i de flesta fall ansökan om importtillstånd lämnas till Livsmedelsverket (förädlade produkter) eller till Jordbruksverket (oförädlade jordbruksprodukter). Information om detta finns på respektive verks hemsida.

16.1.2

KRAV-anslutnen som KRAV-märker produkter eller råvaror enligt regel 16.1.1 ska vara certifierad för detta av ett KRAV-ackrediterat certifieringsorgan.

16.1.3

Den KRAV-anslutne ansvarar för att dokumentera ett godkänt ursprung vid varje inköp av produkt/ingrediens/råvara certifierad enligt annat certifieringsprogram.

16.2 CERTIFIERINGSPROGRAM

KRAV kan erkänna certifieringsprogram och regelverk utöver de IFOAM-ackrediterade och de som följer (EEG) nr 2092/91. En förteckning över dessa ytterligare erkända certifieringsprogramorgan och regelverk finns på KRAVs hemsida www.krav.se.

16.2.1

KRAV kan i vissa fall erkänna certifieringsprogram eller andra kontrollsystem som tillämpar andra kvalitetssystem än IFOAM Accreditation Criteria eller ISO 65/EN45011 som då bedöms i enlighet med

KRAVs kriterier för att erkänna certifieringsprogram. KRAV-ansluten kan ansöka hos KRAV om att få certifieringsprogram erkänt och publicerat på KRAVs lista över erkända certifieringsprogram.

16.3 REGELVERK

16.3.1

För erkännande av regelverk ska detta vara IFOAM-ackrediterat eller godkänt enligt (EEG) nr 2092/91. Regler som omfattas av (EEG) nr 2092/91 ska alltid uppfylla krav i denna förordning. Regler som inte omfattas av (EEG) nr 2092/91 men av IFOAM Basic Standards ska alltid uppfylla krav i den senare. Vid bedömning av ett icke ackrediterat/godkänt regelverk gör KRAV en jämförelse mot dessa båda regelverk och mot KRAVs egna regler. KRAV-ansluten kan ansöka hos KRAV om att få regelverk erkänt och publicerat på KRAVs lista över erkända regelverk.

Den anslutne ska utöver vad som sagts i ovanstående punkter kunna verifiera att leverantör uppfyllt följande för att få KRAV-märka produkter från andra regelverk:

16.3.2 Vegetabilisk produkt

Regelverk/program	Tillägg
IFOAM-ackrediterat program	<ul style="list-style-type: none"> • Inget tillägg
Program godkänt enligt (EEG) nr 2092/91	<ul style="list-style-type: none"> • Leverantören ska uppfylla krav motsvarande KRAVs regel 2.3.9

16.3.3 Animalisk produkt

Regelverk/program	Tillägg
IFOAM-ackrediterat program	<ul style="list-style-type: none"> • Utevistelse för grisar enligt regel 5.2.4
Program godkänt enligt (EEG) nr 2092/91	<ul style="list-style-type: none"> • Leverantören ska uppfylla krav motsvarande KRAVs regel 2.3.9 • Utevistelse för grisar enligt regel 5.2.4 • Betesmöjlighet ska finnas vid slutuppfödning på stall sommartid. • Transport i enlighet med regel 10.4

Jätteräkor, dvs. storvuxna tropiska räkor, odlade eller vildfångade, kan inte KRAV-märkas.

16.4 TILLSATSER OCH PROCESSHJÄLPMEDEL

16.4.1

Tillåtna tillsatser och processhjälpmedel är de som anges i IFOAM Basic Standards. En lista över dessa finns tillgänglig på KRAVs webbplats www.krav.se.

17. FISKE

Reglerna omfattar alla delar av kedjan från fiske till detaljhandeln.

Varje avsnitt i kapitlet börjar med en princip som beskriver utgångspunkterna för reglerna. Principen beskriver vad man vill uppnå på ett visionärt plan, även om det inte går att förverkliga direkt i form av detaljerade regler. Principen grundar sig främst på de mål som använts i utvecklingen av dessa regler.

Efter principen följer en motivering. Den beskriver vad reglerna behandlar just nu och varför de behandlar detta.

Efter motiveringen följer en lista över de krav som den anslutne ska uppfylla.

Definitioner

För vissa begrepp och deras definition se avsnitt definitioner. Definitionerna i ISO Guide 65 och IFOAM Accreditation Criteria är också tillämpliga. Därutöver kan KRAV komma att definiera ytterligare begrepp, baserat på ISO Guide 65 eller IFOAM Accreditation Criteria.

17.1 KOMPETENSKRAV PÅ KRAV RESPEKTIVE BEHÖRIGA CERTIFIERINGSORGAN SAMT TILLÄMPNINGEN AV REGLERNA

Princip

Dessa regler är skapade för att driva utvecklingen i fiskenäringen mot ett hållbart fiske och en hållbar förädling. Reglerna har utvecklats under en lång process som involverat expertis på många områden. För att säkerställa att reglerna verkligen efterlevs ska behöriga certifieringsorgan med mycket hög säkerhet kunna kontrollera att reglerna följs i alla led.

Konsumenterna ska kunna lita på märkningen och reglerna ska främja och underlätta handel med KRAV-certifierade fisk- och skaldjursprodukter. Det ska vara tydligt för var och en hur KRAV respektive behöriga certifieringsorgan fattar sina beslut om att certifiera fiskeriverksamhet. Det ska också vara tydligt vem som fattar besluten.

Reglerna ska underlätta handel med produkter som har producerats i enlighet med dessa regler. Reglerna ska samtidigt kunna utvecklas om det är nödvändigt. Reglerna är utvecklade för nordiska förhållanden och är varken utprovade eller avsedda för andra områden.

Den som vill ha en produktion KRAV-certifierad är skyldig att visa att den uppfyller kraven. Därför är det till exempel företaget eller organisationen som vill få ett bestånd certifierat som ska leverera fakta och betala för arbetet att bedöma beståndet.

Motivering

Kompetenskraven i dessa regler säkerställer att KRAV respektive behöriga certifieringsorgan upprätthåller ett system som garanterar deras oberoende och kompetens.

För närvarande skyddar reglerna inte direkt mot bifångster av marina däggdjur. KRAV ska därför inhämta kunskap och statistik över fångst av marina däggdjur för att skaffa underlag för eventuella nödvändiga regelförändringar.

Reglernas tillämplighet avgränsas geografiskt eftersom det arbete som har resulterat i dessa regler inte har kunnat ta hänsyn till förutsättningar utanför det område som definieras. Ingen har undersökt om detta system leder till ett mer hållbart fiske utanför det definierade området.

Rollfördelning

KRAV beslutar om att godkänna bestånd för fiske och fiskemetoder. Behöriga certifieringsorgan utför och godkänner certifieringen av enskilda fartyg. Det innebär att flera fartyg kan fiska på ett godkänt bestånd, och att den som vill börja fiska på ett godkänt bestånd bara behöver kontakta ett behörigt certifieringsorgan.

17.1.1 Kvalitetssäkring

17.1.1.1 Tillämpning av reglerna

Regler för KRAV-certifierat fiske ska tillämpas i sin helhet. Reglerna kan tillämpas tillsammans med andra frivilliga märkningssystem.

17.1.1.2 Var gäller reglerna?

Reglerna i kapitel 17.2, 17.3 och 17.4 är tillämpliga i fiskevatten inom 200 nautiska mil från ett nordiskt land.

17.1.1.3 Statistik över bifångster

Certifieringsorganen ska föra statistik över bifångster av marina däggdjur och fåglar, samt offentliggöra statistiken årligen.

17.1.1.4 Märkning och marknadsföring

Angående märkning och marknadsföring se kapitel 1.

17.1.2 Bedömningsorganisation

17.1.2.1 Fiskekommitténs uppgifter

KRAVs styrelse utser en fiskekommitté som ska ha en dokumenterad och offentlig arbetsordning i enlighet med IAC eller ISO 65. Fiskekommitténs centrala uppgift är att råda KRAV om fiske på angivna bestånd och med angivna metoder ska godkännas eller inte.

17.1.2.2 Fiskekommitténs arbetssätt

En forskare med dokumenterade insikter i marin ekologi ska leda fiskekommittén. Fiskekommittén ska vara kompetent att gemensamt bedöma fiskets effekter på den marina miljön. I rådet ska därför finnas kompetens inom marin ekologi, fiskeribiologi, miljövärd, etologi, fiskemetoder och redskapsutveckling. KRAVs styrelse ska också finnas representerad i fiskekommittén.

Fiskekommittén ska också ha erfarenhet av fiske och ha kompetens inom miljömärkning av livsmedel. Fiskekommittén kontaktar de övriga experter som behövs. Fiskekommittén ska vara enigt i sitt beslut.

17.1.2.3 Yttrande från intressenter

Innan KRAV fattar beslut om att tillåta eller inte tillåta ett certifierat fiske ska berörda intressenter få tillfälle att yttra sig över förslaget. Fiskekommitténs råd ska bifogas förslaget till beslut.

17.1.2.4 Beslut av KRAV

KRAV beslutar om vilka bestånd som ska vara öppna för certifierat fiske och om vilka metoder och redskap som får användas i det certifierade fisket på bestånden.

17.1.2.5 Offentliggöra beslut

KRAV ska offentliggöra beslut om att tillåta fiske på ett bestånd. Besluten ska innehålla svar på följande frågor: Vilket bestånd är godkänt? Var är det tillåtet att fiska? Vilka redskap och metoder är tillåtna? Vilka måttbegränsningar gäller för fångad fisk? Vilka andra begränsningar gäller?

17.1.2.6 Tidsbegränsningar

Besluten om att ett bestånd ska vara öppet för certifierat fiske gäller normalt i tre år. I exceptionella fall kan ett beslut omprövas inom kortare tid. Exempel på detta kan vara att vetenskapliga undersökningar visar att beståndet är överexploaterat eller att de metoder och redskap som används medför allvarliga effekter på ekosystemen eller att fisket medför oacceptabla bifångster.

17.1.3 Ansökan om bedömning

17.1.3.1 Information i ansökan

Den som vill bedriva certifierat fiske enligt dessa regler på ett bestånd som inte tidigare bedömts kan begära en bedömning av fisket hos KRAV. Detsamma gäller för förnyad bedömning när ett gammalt beslut upphör att gälla. Den som begär en bedömning är ansvarig för att lämna den information som

fiskekommittén anser nödvändig för att en säker beståndsbedömning ska kunna ske. Vid behov har fiskekommittén också rätt att begära in kompletterande information om det aktuella beståndet och om de föreslagna metoderna och redskapen.

17.1.3.2 Avgift för ansökan

KRAV har rätt att ta ut en avgift som täcker kostnaderna för att bedöma beståndet. KRAV ska meddela avgiftens storlek och en motivering till kostnaden till den som ansöker innan arbetet inleds.

17.1.3.3 Överklagan av beslut

KRAVs beslut, se 17.1.2 om att certifiera eller inte certifiera ett fiske, ska kunna överklagas.

17.2 BESTÅNDET - GRUNDLÄGGANDE PRINCIPER OCH REGLER FÖR ATT BEDÖMA FISK- OCH SKALDJURBESTÅND

Princip

Ett certifierat fiske ska ske på bestånd som är långsiktigt hållbara och så att det inte överskrider den biologiska produktionsförmågan. Konsumenterna ska tryggt kunna äta KRAV-certifierad fisk.

Redskapen ska vara utformade så att de inte hotar beståndets hållbarhet eller orsakar långvarig skada i miljön.

Motivering

Vi vet för närvarande inte allt om något fiskbestånd. Vi tror inte heller att alla bestånd kan bedömas efter samma kriterier, eftersom de biologiska förutsättningarna varierar för mycket. Det bästa vi kan göra är att sätta samman ett råd med hög kompetens, ge det riktlinjer och cirkulera rådets slutsats för kommentarer. Detta avsnitt innehåller riktlinjerna för fiskekommitténs bedömning av beståndets status.

Miljögifter är ett komplext problem i nordiska vatten. Främst gäller detta tungmetaller och dioxiner. En bedömning av beståndets belastning av miljögifter ska också göras.

17.2.1 Beståndsbedömning

17.2.1.1 Fiskets omfattning

Det samlade fisket på beståndet får inte överstiga produktionsförmågan eller äventyra balansen i de marina ekosystemen.

17.2.1.2 Försiktighetsansatsen

Beståndsbedömningen ska tillämpa försiktighetsansats, se definitionsavsnittet.

17.2.1.3 Säkra reproduktionen

Försiktighetsansatsen innebär att fisket inte får äventyra beståndets framtida reproduktion. Ett certifierat fiske kan tillåtas om beståndet bedöms vara inom biologiskt säkra gränser. Biologiskt säkra gränser innebär att beståndet måste innehålla en minsta kritisk lekbiomassa och att fisket inte tillåts överstiga en högsta kritisk dödlighet. Biologiska kriterier ska vara utgångspunkter för att bedöma denna ”lekbiomassa” och fiskdödlighet.

17.2.1.4 Grund för bedömning

Bedömningen ska grunda sig på tillgängliga data och relevant kunskap om beståndet, metoden och redskapen. Fiskekommittén får avråda från fiske på grund av att kunskapen är otillräcklig.

17.2.1.5 ICES råd

Fiskekommittén ska beakta ICES råd om ICES har bedömt beståndet tidigare. Fiskekommittén ska visa hur det har beaktat ICES råd i sitt eget förslag till beslut.

17.2.1.6 Redskap och metoder

Fiskekommittén ska avgöra vilka redskap och metoder som får användas i fisket på ett visst bestånd. Redskapen ska i huvudsak fånga könsmogna individer av målarten men samtidigt sortera ut

undermåliga individer. Fiskemetoder som ger långvariga eller irreversibla skador i miljön (till exempel skador på korallrev eller särskilt känsliga biotoper) kan inte godkännas.

17.2.1.7 Främmande ämnen

Sveriges och Finlands undantag i artikel 1 i Kommissionens Förordning 466/2001 gäller inte främmande ämnen i fisk och skaldjur från bestånd som godkänns för fiske enligt dessa regler. De högsta tillåtna halterna definieras i förordningens bilaga.

Fiskekommittén får avråda från att godkänna ett bestånd på grund av höga halter av främmande ämnen.

Lever och rom av fisk från Östersjön, Bottenhavet och Finska viken får inte säljas som KRAV-certifierad.

17.3 FISKEFARTYGET

Princip

Fiskefartygets verksamhet och drift ska planeras och bedrivas på sätt som innebär så liten påverkan på miljön som möjligt. Miljöpåverkan uppstår genom fartygets drift (bränsle, underhåll, m.m.) och aktiviteter (fisket och transporten). Besättningens och ägarens kompetens styr i hög grad miljöpåverkan. Dessa regler ska gynna de fartyg som har minsta möjliga miljöpåverkan.

Motivering

Konsumentens förtroende för produkterna är centralt för reglerna. Vi lägger tonvikten på grundläggande funktioner såsom att efterleva gällande lagar, kompetensutveckling och andra åtgärder som på lång sikt bör ha goda effekter på miljöpåverkan. Örent bränsle och tvåtaktsteknik orsakar stora utsläpp som det KRAV-certifierade fisket inte tolererar. Vissa bottenfärger är så giftiga att de inte heller är tillåtna. De giftigaste är helt förbjudna i Sverige, men kan vara tillåtna i andra länder - därför nämner vi dem här.

17.3.1 Krav på fiskefartyget

17.3.1.1 Certifiering av fartyget

Fiske som bedrivs på ett enskilt fiskefartyg certifieras av ett behörigt certifieringsorgan. KRAV certifierar fisket som bedrivs på ett enskilt fiskefartyg. Certifieringen innebär att fartyget får landa fisk eller skaldjur som KRAV-certifierat. Innehavaren av fartygstillståndet är ansvarig för att uppfylla samtliga regler när fiske sker enligt dessa regler.

17.3.1.2 Dokumentation och rutiner

Fartyget ska ha dokumentation som visar att det lever upp till de miljö-, fiske- och arbetarskyddslagarna som gäller, se 2.3.8. Det ska finnas rutiner som säkrar att den ansvariga får kännedom om till exempel lagändringar och eventuella fiskestopp.

17.3.1.3 Kompetensutveckling

Fiskefartyg som certifieras enligt dessa regler ska ha en kompetensutvecklingsplan som garanterar att personalen får lämplig vidareutbildning.

17.3.1.4 Dieselmotorer

Fiskefartyg med dieselmotorer ska använda diesel av kvalitet E10 gasoil med maximalt 0,05 procent svavel.

17.3.1.5 Utombordsmotor

Samtliga utombordsmotorer på fiskefartyg certifierade enligt dessa regler ska vara av fyrtaktstyp.

17.3.1.6 Hydrauloljor och smörjfetter

Hydrauloljor som används ombord ska vara miljömärkta eller godkända enligt standarden ”Hydraulvätskor - Krav och provningsmetoder SS 15 54 34”.

Smörjfetter som används ombord ska vara miljömärkta eller godkända enligt standarden ”Smörjfett - Krav och provningsmetoder SS 15 54 70”. Undantag från denna regel kan beviljas om fartyget kan visa dokumentation på att olja eller smörjmedel av den kvalitet som krävs inte finns att köpa på marknaden.

17.3.1.7 Rengöringsmedel

Grovrengöringsprodukter som används ombord får inte innehålla komponenter som är klassade som cancerframkallande, mutationsframkallande eller reproduktionsstörande. Tensider och andra komponenter får inte störa separationen mellan olja och vatten eller sätta reningsanläggningar ur funktion. Grovrengöringsprodukterna ska i övrigt vara så miljöanpassade som möjligt.

17.3.1.8 Avfall

Fartyget ska ha tydliga rutiner för att hantera olika typer av avfall. Se även 2.11.2 om farligt avfall.

17.3.1.9 Bottenfärg

Färger som innehåller tenn får inte användas för att måla fiskefartygets botten.

17.4 FISKEMETODEN

Princip

Metoden ska vara anpassad så att fiskaren bara fångar den avsedda fångsten. Metoden ska också vara skonsam mot omgivningen. Vi bör generellt sträva mot att använda den fångstmetod som medför minst lidande för djuren innan de avlivas.

Att fånga och landa fisk innebär alltid en miljöpåverkan. Om fångsten förloras genom svinn innebär detta att miljöpåverkan är onödig och innebär brist på respekt för fångsten. Därför ska reglerna även ha kvalitetsfrämjande åtgärder.

Konsumenten måste alltid kunna lita på att fångsten är tagen på den plats som anges.

Motivering

Reglerna fokuserar på spårbarheten, att undvika spökfiske och att undvika bifångst av organismer som inte går att, eller får, säljas. Kraven på teknisk utrustning för spårbarhet är reducerade för små fartyg med begränsad räckvidd. Anledningen till det är att de inte kan röra sig över en så lång sträcka att de byter bestånd.

För närvarande tillåts fartyg att fiska både certifierat och icke certifierat, men endast så länge det gäller olika arter. På så vis får fler fartyg ekonomisk möjlighet att gå över till certifierat fiske.

17.4.1 Krav på allt fiske

17.4.1.1 Följa lagar och regler

Allt fiske ska ske enligt de lagar och regler som gäller, se 2.3.8. Det innebär att om myndigheterna stänger ett fiske är det automatiskt stängt för KRAV-certifierat fiske.

17.4.1.2 Tillåtna bestånd, redskap och metoder

Certifierat fiske är endast tillåtet med de begränsningar som KRAV beslutar om i enlighet med regel 17.2.1.6.

17.4.1.3 Övriga redskap ombord

Ett fartyg som fiskar certifierat efter en viss målart får inte ha med sig otillåtna redskap som vanligen är avsedda att användas för målarten.

17.4.1.4 Fångstresan

Ett fartyg får inte fiska på samma godkända bestånd med både tillåtna och icke-tillåtna redskap och metoder. Däremot får ett certifierat fartyg under en övergångsperiod bedriva riktat certifierat fiske på godkända bestånd och med tillåtna metoder på en målart och icke-certifierat fiske på en annan målart. Fartyget får dock inte bedriva det icke-certifierade fisket på bestånd som är uppenbart hotade eller med metoder som i ett miljöperspektiv är klart olämpliga.

17.4.1.5 Dokumentation av fångstresan

Fartyget ska dokumentera fångstresan så att det inte finns något tvivel om var fångsten är tagen. Upplösningen på informationen ska vara 10 nautiska mil eller bättre. Såväl sättplats som upptagningsplats för trålen eller andra redskap ska dokumenteras. Tidpunkten för fångsten ska också dokumenteras.

17.4.1.6 System för positionsrapportering

Fartyg med största längd större än 12 meter ska vara utrustade med VMS-utrustning, eller annan rapportutrustning som inte går att manipulera.

Fartyg med största längd längre än 15 meter ska sända information om position, kurs och fart till en datainsamlade organisation minst en gång i timmen. Fartyg mellan 12 och 15 meter ska sända information om dagens resa minst en gång varje fiskedag. Certifieringsorganet ska ges tillgång till uppgifterna hos den datainsamlade organisationen.

Om systemet upphör att fungera under en fångstresa får ingen del av fångsten säljas som KRAV-certifierat.

Fartyg som återvänder till hemmahamnen tidigare än 24 timmar efter påbörjad fiskeresan är undantagna från denna regel.

17.4.1.7 Fångstförvaring

Fångsten ska förvaras i fiskelådor som är markerade för att uppnå full spårbarhet. Sådan markering inkluderar KRAVs namn och/eller märke, art, fångstplats, tid för fångst och liknande. Se även kapitel 1. Positionsangivelserna ska vara i enlighet med 17.4.1.5.

17.4.1.8 Märkning av redskap

Alla redskap ska vara tydligt märkta på själva redskapet. Märkningen ska göra det möjligt att spåra redskapen till sin ägare.

17.4.1.9 Trasiga redskap

Trasiga redskap ska föras iland för att repareras eller förstöras.

17.4.1.10 Bifångst av marina däggdjur, fåglar och ryggradslösa djur

All bifångst av marina däggdjur, fåglar och ryggradslösa djur ska loggbokföras. Alla bifångster av marina däggdjur ska rapporteras till certifieringsorganet inom två veckor.

Fångst av ryggradslösa djur kan loggbokföras med den ungefärliga vikten, eller på annat lämpligt sätt för att beskriva mängden.

17.4.1.11 Gångtiden

Gångtiden från hamn till fångstplats får inte vara längre än att fångsten kan säljas som konsumtionsfisk.

17.4.2 Krav på trålfiske

17.4.2.1 Begränsningar

Trålfiske är tillåtet med de begränsningar som miljömärkningsorganet beslutar om i enlighet med 17.2.1.6.

17.4.2.2 Selektiv anordning - torsk och bottenlevande fisk

Trålar för torsk och bottenlevande arter ska vara utrustade med så kallat BACOMA-fönster eller selektiv anordning med motsvarande effekt. Anordningen ska låta undermålig fisk slippa ut.

17.4.2.3 Selektiv anordning - skaldjur

Trålar för skaldjur ska vara försedda med lämplig selektionsrist eller selektiv anordning med motsvarande effekt.

17.4.2.4 Förbjudna bomtrålar

Bomtrålar är inte tillåtna för certifierat fiske.

17.4.3 Krav på garnfiske

17.4.3.1 Begränsningar

Garnfiske är tillåtet med de begränsningar som KRAV beslutar om i enlighet med 17.2.1.6.

17.4.3.2 Garnens tid i vattnet

Garn ska dras så ofta att fisken aldrig blir sittande mer än 24 timmar i garnet. KRAV kan besluta om särskilda restriktioner i fråga om vissa fisken.

17.4.3.3 Drivgarn och marina däggdjur

Alla drivgarn ska vara utformade så att marina däggdjur kan undvika dem.

17.4.3.4 Drivgarn i Östersjön och Bottniska viken

Certifierat fiske med drivgarn efter lax i Östersjön och Bottniska viken är endast tillåtet om fisket sker med garn med maximal längd av 2,5 km.

17.4.4 Krav på fiske med lina och krok

17.4.4.1

Fiske med lina och krok är tillåtet med de begränsningar som KRAV beslutar om i enlighet med 17.2.1.6. KRAV kan bland annat besluta om hur länge krokarna får ligga i vattnet.

17.4.5 Krav på fiske med burar och ryssjor

17.4.5.1 Begränsningar

Fiske med burar och ryssjor är tillåtet med de begränsningar som KRAV beslutar om i enlighet med 17.2.1.6.

17.4.5.2 Tidsperiod

Burar och ryssjor ska dras minst två gånger per vecka.

17.4.5.3 Genomlysning av krabbor

Krabbor ska genomlysas till sjöss vid krabbfiske. Krabbor som inte är välmatade ska släppas tillbaka i havet oskadda. Det ska vara dokumenterat att genomlysningsapparaturen eller hanteringen i övrigt inte skadar krabborna.

17.4.5.4 Åldringsmaska och åldringspanel

Åldringsmaska och åldringspanel eller likvärdig anordning ska finnas i burar och ryssjor i alla fiskhus.

17.4.5.5 Selektion

Ryssjorna bör vara utformade så att de selekterar för målarten. Fartyg som drar ålryssjor ska ha den bästa tillgängliga utrustningen för att i båten effektivt selektera mellan ål och annan fisk. Den andra fisken ska släppas tillbaka i havet oskadad.

17.5 LANDNING OCH FÖRÄDLING

Princip

KRAV-certifierad fisk och skaldjur ska hållas isär från icke KRAV-certifierad fisk och skaldjur i samband med landning, auktion och vidaretransport till grossisterna och beredningsindustrin. Tillsatser och andra råvaror som inte kommer från havet, processhjälpmedel, aromämnen och liknande ska vara naturliga eller framställda med miljöanpassade metoder. Hantering av avfall måste ske med högsta möjliga krav på sortering och återvinning.

Transporter och förädling ska använda så lite energi som möjligt genom att välja bästa tänkbara bränsle och teknik samt välja den kortaste vägen mellan havet och konsumenten. Långa omvägar som utnyttjar billig fossil energi och arbetskraft med undermåliga villkor i förädlingsleden är inte förenligt med förädling inom KRAV-certifierat fiske.

Motivering

Konsumenten måste kunna veta att fisken verkligen har fiskats och hanterats på det sätt som KRAV-certifieringen anger. Därför prioriterar reglerna spårbarheten hos produkten.

17.5.1. Krav på landningen

17.5.1.1 Grundregler för hantering och förädling

Den KRAV-certifierade fisken ska hanteras i enlighet med kapitel 9 Livsmedelsförädling.

17.5.1.2 Förstahandsmottagarens ansvar

Förstahandsmottagaren är ansvarig för att tillämpliga delar av KRAVs regler följs under landning och vidareförsäljning, och ska vara godkänd enligt KRAVs regler för att kunna marknadsföra produkterna som KRAV-certifierade.

17.5.1.3 Bokföring

Förstahandsmottagarens bokföring ska vara granskad och godkänd av en auktoriserad revisor.

17.5.1.4 Lådor och emballage

Lådor eller annat emballage för produkter från certifierat fiske ska vara markerade för att uppnå full spårbarhet. Sådan markering inkluderar KRAVs namn och/eller märke, art, fångstplats, tid för fångst och liknande. Se även kapitel 1. Positionsangivelserna ska vara i enlighet med 17.4.1.5.

17.5.1.5 Hantering och lagring

Förstahandsmottagaren ska hantera och lagra den märkta fisken och skaldjuren så att fångster från olika fartyg inte blandas. Fångster från olika fartyg får blandas om varje individ märks med KRAVs namn och/eller märke, samt med vilket fartyg som fångat individen. Se även kapitel 1.

17.5.1.6 Kontroll

Förstahandsmottagaren ansvarar för att kontrollera att den fisk som företaget tar emot som KRAV-certifierad kommer från fisk certifierad enligt dessa regler.

17.5.2 Krav på förädlingen

17.5.2.1 Förädlingsföretagets ansvar

Förädlingsföretaget är ansvarigt för att relevanta delar av dessa regler följs under de delar av kedjan som företaget har rådighet över.

17.5.2.2 Krav på förädlingsföretaget

Förädlingsföretaget ska ha klara miljömål på kort och lång sikt samt en handlingsplan för att nå målen. Företaget ska också ha ett system för internrevision för att följa upp målen och handlingsplanerna. Se även 2.11.3.

17.5.2.3 Dokumentation och bedömning av fångsterna

Förädlingsföretaget ska känna till och kunna dokumentera hur och var råvaran fångats. Företaget ska också ha vägt in miljöaspekterna i valet av råvaran.

17.5.2.4 Utbyte

Förädlingsföretaget ska se till att utbytet från fångad fisk till färdig produkt blir så högt som möjligt, både genom åtgärder i den egna produktionen och genom att ställa krav på tidigare led i produktionskedjan.

17.5.2.5 Hantering och andra råvaror

Hantering av den KRAV-certifierade fisken ska i övrigt ske i enlighet med kapitel 9 Livsmedelsförädling. Det gäller också för användning av andra råvaror än fisk och skaldjur i samband med beredning av produkter som ska certifieras enligt KRAVs regler.

17.5.2.6 Andra tillsatser

Utöver vad som anges i kapitel 9 Livsmedelsförädling är följande tillsatser tillåtna vid förädling av KRAV-certifierad vild fisk och skaldjur. Tillsatserna får endast användas i kylkonserver där råvaran kommer från KRAV-certifierat fiske.

- ättiksyra (E260)
- sorbinsyra/sorbater (E200, E202-203)
- bensoesyra/bensoater (E211-213)
- citronsyra (E 330)

I dagsläget används tillsatserna av livsmedelssäkerhetsskäl. KRAV strävar dock mot att fasa ut dem efter utvärdering och diskussioner med näringen.

17.5.2.7 Andra miljömärkningssystem

KRAV kan godkänna att förädlingsföretaget får använda fisk- och skaldjursråvara som är certifierad enligt andra miljömärkningssystem. I sådana fall ska KRAV tillämpa IACs kriterier för "Acceptance of prior certification".

17.5.2.8 Förpackningar

Certifierade fisk- och skaldjurprodukter ska i första hand förpackas i återvinningsbara förpackningar. Förpackningarna ska vara tillverkade av företag anslutna till REPA - det företag som sköter producentansvaret för återvinning av förpackningar, svenskt returträ eller motsvarande. Återvinningsbar innebär att förpackningen är utformad så att den lämpar sig för materialåtervinning. Återvinning i form av energiåtervinning är inte godkänd med undantag av förbränning av papplådor samt lådor och tunnor av trä om de inte kan återanvändas.

18. KRAV-CERTIFIERADE INGREDIENSER

Reglerna i kapitel 18, KRAV-certifierade ingredienser har tillämpats mellan 1 januari 2005 och 31 augusti 2006. Den tolkning av (EEG) nr 2092/91 som Länsrätten i Uppsala och Livsmedelsverket gjort innebär att regelkapitlet bara får tillämpas efter 1 september 2006 om produkten uppfyller (EEG) nr 2092/91. För närvarande undersöker vi de juridiska förutsättningarna för att åter kunna tillämpa dessa regler på samma sätt som tidigare. Kontakta KRAV eller ett behörigt certifieringsorgan för att uppdatera dig om möjligheterna att tillämpa dessa regler.

KRAV uppmärksammar ett ändrat livsmedelsintag bland konsumenter - vi äter oftare utanför hemmet och då vi äter hemma väljer vi allt oftare helt eller delvis färdiglagade rätter.

KRAV väljer att prioritera större volymer av KRAV-godkända ingredienser på marknaden trots en tydlig målkonflikt gentemot KRAV-godkända produkter i sin helhet. Som grund noterar KRAV de grupper av konsumenter som sällan eller aldrig kan köpa KRAV-godkända produkter eftersom de produkter man efterfrågar inte går eller är svåra att producera inom ramen för KRAVs nuvarande regler. Det är till exempel diabetiker, glutenintoleranta, laktosintoleranta och de som vill ha produkter med låg fetthalt eller vitaminiserade eller mineralförstärkta produkter.

Vidare finns det grupper av produkter som inte är möjliga att producera med nuvarande KRAV-regler, exempel är vissa halvfabrikat, charkprodukter med nitrit, glass utan ägg, livsmedel med vitamin och mineral tillsatser.

Ansluten som registrerat KRAV-godkänd ingrediens får skriva ut det på förpackningen och tala om detta i sin marknadsföring. Det ska klart framgå vilka ingredienser som är av KRAV-godkänt ursprung. Produkterna får inte märkas som KRAV-godkända eller märkas med KRAVs märke.

Registrering

18.1

En ansluten kan registrera att de använder en eller flera KRAV-godkända ingredienser. För registrering av ingredienser är relevanta delar av kapitel 2 tillämpligt.

Efter att certifieringsorganet har godkänt en registrering av KRAV-godkänd ingrediens erhåller den anslutne ett certifikat som intygar registreringen.

Ingrediens

18.2

Det är inte tillåtet att använda både KRAV-godkänd och ej KRAV-godkänd ingrediens av samma slag i en och samma produkt.

Som exempel får inte KRAV-godkänd och konventionell potatis användas i samma potatismospulver.

18.3

Ingredienser får ej innehålla eller ha framställts av GMO. Detta gäller även för de konventionella ingredienserna i en produkt.

Dokumentation

18.4

De registrerade KRAV-godkända ingrediensernas inköpta mängd och använda mängd ska dokumenteras. Den anslutne ska också dokumentera ingrediensernas ursprung samt mottagare av sålda varor som innehåller KRAV-godkända ingredienser. Dokumentationen ska sparas i minst två år.

Vid förändring, utökning eller minskning, av antalet KRAV-godkända registrerade ingredienser ska detta anmälas till certifieringsorganet.

Dokumentationen kan göras på papper eller elektroniskt.

18.5

Ansökan om förpackningskorrektur, för vilka KRAV-godkända ingredienser används, ska sändas in till certifieringsorganet för godkännande.

Hantering och kontroll

18.6

Vid hantering av KRAV-godkända ingredienser äger 2.12.3 motsvarande tillämpning. Se även 18.2.

Märkning och marknadsföring

18.7

Märkning och marknadsföring av produkt som innehåller KRAV-godkänd ingrediens får endast förekomma på produkter vars KRAV-godkända ingrediens är certifierad enligt "Regler för KRAV-certifierad produktion". Produkten ska också i övrigt uppfylla (EEG) 2092/91. Beträffande kontroll se kapitel 2. Angående märkning och marknadsföring se kapitel 1.

19. REGLER FÖR CERTIFIERINGSORGAN

I dessa regler för certifieringsorgan fastlägger KRAV de tilläggskrav, förutom ackreditering mot EN 45 011 (ISO/IEC Guide 65:1996), som gäller för certifieringsorgan som ackrediteras för KRAV-certifiering.

Certifieringsorgan är en kompetent oberoende organisation som intygar överensstämmelse med specificerade krav (exempelvis KRAV-reglerna) och utfärdar ett certifikat som bevis på att reglerna uppfylls. För att säkerställa certifieringsorganets kompetens krävs ackreditering, vilket innebär att certifieringsorganet har kompetensprövats av ett ackrediteringsorgan. I Sverige är SWEDAC (Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll) utsett nationellt ackrediteringsorgan.

Internationellt ackrediterar IOAS (International Organic Accreditation Service) certifieringsorgan i enlighet med IFOAM (International Federation of Organic Agriculture Movements) Accreditation Criteria.

Revisor är en person som har kunskap och färdigheter att genomföra en revision dvs. en oberoende systematisk granskning för att avgöra om revisionskriterier (exempelvis KRAV-reglerna) är uppfyllda. Revisionsledare är en erfaren revisor som fungerar som ledare i ett revisionslag. I revisionsledarens arbetsuppgifter ingår bland annat att planera revisionen, samordna revisionsgruppens bedömningar, informera revisionslaget om den verksamhet som ska revideras och informera den KRAV-an slutne om förutsättningar och bestämmelser för uppdraget.

19.1 ALLMÄNT

19.1.1 Tillämpning av regler

Vid certifiering enligt KRAVs regler ska, om tveksamhet råder, certifieringsorganets beslut fattas med hänvisning till, och förankring i, den ekologiska produktionens målsättning så som den uttrycks i KRAVs stadgar. Certifieringsorganet ska också beakta hur beslutet påverkar effekter på miljö, djursorg och sociala förhållanden hos den certifierade.

19.1.2 Vilken utgåva gäller?

När det gäller regelförfrågningar och prövningar i ett certifieringsärende är det alltid aktuell webbutgåva av KRAVs regelverk då ärendet inkommer som ska tillämpas. Avgifter i samband med påföljder fastställs alltid utifrån den vid tidpunkten för avvikelserna gällande taxan.

När det gäller utfärdade avvikelser är det den vid tidpunkten för avvikelserna aktuella webbutgåvan av regelverket som gäller. Skulle det under tiden för korrigerande åtgärder ske förmildringar i regelverket ska hänsyn tas till detta då de korrigerande åtgärderna bedöms.

19.1.3 Rapporteringskrav vid underkännande

I de fall certifieringsorganet underkänner produktion (helt eller delvis) och det föreligger risk för att produkter säljs som KRAV-certifierade, ska detta omedelbart rapporteras till KRAV och samråd ska ske med KRAV om den vidare hanteringen av ärendet. Detta innefattar normalt bland annat att KRAV via sin hemsida publicerar aktuell information (se 2.4 om kontroll av KRAV-certifierad produktion).

19.1.4 Undersökningskyldighet vid misstanke om grova regelavvikelser

Om certifieringsorganet får trovärdig information om att allvarlig överträdelse av KRAVs regler pågår hos en av certifieringsorganets KRAV-an slutna kunder ska en oanmäld revision snarast genomföras hos den KRAV-an slutne. KRAV ska omedelbart efter revisionen underrättas om resultatet av denna.

19.2 KRAV PÅ CERTIFIERINGSORGAN

19.2.1

Revisorer/revisionsledare inom certifieringsorgan som är ackrediterade enligt IFOAM:s ackrediteringskriterier uppfyller KRAVs kompetenskrav.

KRAV har under lång tid aktivt deltagit i IFOAM:s arbete med att ta fram ackrediteringskriterier. Dessa kriterier är utvecklade speciellt för certifiering av ekologisk produktion och prövade i praktisk användning under lång tid. Detta

gör att vi har bedömt att ackreditering enligt IFOAM:s kriterier är en tillräcklig och bra garanti för att certifieringsföretag är kompetenta för certifiering av KRAVs regelverk. Som alternativ till denna ackreditering har vi tagit fram det följande regelverket inom kapitel 19.2.

19.2.1.1 Revisorer

Person vilken antas som revisor ska ha genomgått minst 2 års gymnasieutbildning eller annan likvärdig utbildning samt ha minst 4 års relevant arbetslivserfarenhet alternativt minst treårig högskoleutbildning inom relevant område.

Utöver detta ska personen ha genomgått utbildning i att utföra och leda systemrevisioner enligt kraven i SS-EN ISO 190 11 eller motsvarande regelverk. Revisorsutbildningen ska omfatta minst 2 dagar med teori och praktiskt genomförande av revision och avslutas med ett godkänt prov.

För godkännande som revisor ska revisorskandidaten ha deltagit minst 20 dagar sammanlagt, vid minst 4 skilda tillfällen, som observatör tillsammans med erfaren revisor/revisionsledare.

Vid det näst sista observatörstillfället ska revisorskandidaten självständigt genomföra del av revisionen. Inriktningen vid det sista observatörstillfället ska vara att revisorskandidaten självständigt genomför en komplett revision med tillhörande inledande och avslutande möten, samt upprättande av revisionsplan.

Alternativt ska certifieringsorganet på annat sätt visa att revisorerna har erforderlig kompetens. För att upprätthålla behörigheten som revisor krävs minst 15 revisionsdagar under en 3-årsperiod, samt minst 3 revisionsdagar per kalenderår.

Certifieringsorganet ska ha rutiner för att bevaka att revisorernas kvalificering bibehålls.

En revisor får inte användas mer än fyra år i följd hos samma KRAV-anslutne.

Certifieringsorganet utser revisor. Den anslutne kan begära att få byta revisor och certifieringsorganet ska ha rutiner för detta.

Växtodling

Revisor ska ha kunskaper om vilka förutsättningarna är för att kunna bedriva en ekologisk växtodling. Det innebär kunskap om odlingsmetoder och tekniker samt vilken påverkan de har på grödor och omgivande miljö. Mer konkret innebär det att revisorn bör ha

- kunskap om vad en god växtföljd innebär och hur en växtodlingsplan bör se ut
- kunskap om förutsättningarna för ett effektivt växtnäringsutnyttjande där läckage minimeras
- kunskap om vanliga växtskadegörare och metoder för att bekämpa dessa.

Djurhållning och Slakt

Revisor ska ha kunskaper om ekologisk djurproduktion. Detta innefattar vilka förutsättningarna är för att kunna hålla och föda upp djur under goda förhållanden, som säkerställer god djurhälsa och bra djuromsorg samt hur den påverkar den omgivande miljön. Det innebär mer konkret att revisorn bör ha

- kunskap om djurens normala beteende och kunna upptäcka om djuren avviker från normalt beteende
- kunskap om hur man praktiskt kan förebygga de vanligaste sjukdomarna
- kunskap om smittspridning och hur detta begränsas
- kunskap om regler för hantering av medicin och vaccin
- kunskap om lämpliga utfodringsrutiner och kunna känna igen de vanligaste fodermedlen
- kunskap om lämpliga rutiner för lastning och drivning av djur som inte innebär onödig stress eller lidande för djuren.

Livsmedelsförädling

Revisor bör vid revision av KRAVs regelkapitel om Livsmedelsförädling, Slakt, Fodertillverkning, Butik, Restauranger och storhushåll samt Fiske ha genomgått utbildning i HACCP (Hazard Analysis and Critical Control Points), antingen som en del i eftergymnasial/akademisk utbildning eller som en genomgången specifik kurs.

Biodling

Revisor ska ha kunskaper om vilka förutsättningarna är för att kunna bedriva en ekologisk biodling. Det innebär mer konkret att revisorn bör ha

- kunskap om de vanligast förekommande skötselåtgärderna i bigården
- kunskap om bekämpning av bisjukdomar, speciellt Varroa jacobsoni
- kunskap om vilka växter bina hämta nektar från när på säsongen
- kunskap om skördemängder, hantering och förädling av honung och vax.

Vattenbruk

Revisor ska ha kunskaper om ett uthålligt och ekologiskt vattenbruk. Det innebär mer konkret att revisorn bör ha

- kunskap om odling av olika arter i sötvatten, bräckt vatten och saltvatten
- kunskap om transport och slakt
- kunskap om biologiska processer i samband med vattenbruk
- kunskap om smittämnen, parasiter och läkemedelsrester
- kunskap om foder, tillsatämnen och utrustning
- kunskap om hälsa och djurskydd såsom läkemedel, infektionssjukdomar, sjukdomsbekämpning, besättningstäthet och stress
- kunskap om livsmedelskontroll och algtoxiner.

Fiske

Revisor ska ha kunskaper om ett hållbart fiske. Det innebär mer konkret att revisorn bör ha

- kunskap om fartyg, fartygsdrift och underhåll.
- kunskap om fiskemetoder och redskap
- kunskap om fiskeribiologi, fiskarter, fiskbestånd, förvaltning, livsmiljö (habitat) och marin ekologi
- kunskap om aktuell miljö-, arbetsmiljö- och fiskelagstiftning
- kunskap om loggböcker och lagstadgade redovisningssystem.

Svampodling

Revisor ska ha kunskaper om vilka förutsättningarna är för att kunna bedriva en ekologisk svampodling. Det innebär mer konkret att revisorn bör ha

- kunskap om odlingsmetoder och odlingssubstrat
- kunskap om hur man undviker miljöstörningar och hur näringsläckage minimeras
- kunskap om vanliga skadegörare och metoder att förebygga och bekämpa angrepp.

19.2.1.2 Revisionsledare

Revisionsledarens roll, är att vara gruppleddare då ett antal revisorer ingår i en revisionsgrupp. I arbetsuppgifterna ingår att planera revisionen, samordna revisionsgruppens bedömningar, informera revisionslaget om den verksamhet som ska revideras, och informera den anslutne om förutsättningar och bestämmelser för uppdraget.

Revisionsledare ska uppfylla följande minimikrav:

- Efter godkännande som revisor ha arbetat i denna funktion i minst 12 månader och under denna tid deltagit i minst 5 revisioner som revisor. Revisorns tidigare erfarenhet och kompetens kan i undantagsfall i viss mån kompensera dessa krav. Denna bedömning utförs av certifieringsorganets revisionsledning.
- Personen ska ha dokumenterad erfarenhet av att leda personal eller innehaft befogenheter att fatta beslut, alternativt ha dokumenterad erfarenhet av att som ordförande eller dylikt ta del av olika synpunkter och kunna värdera och samordna dessa till riktiga beslut. Vidare ska personen kunna föra dialog på alla nivåer inom en organisation.
- Person som brister i meriter avseende erfarenhet av att leda personal och/eller fatta beslut kan anses uppfylla kraven när personen genomgått en utbildning i personalledning.

- För att upprätthålla behörigheten som revisionsledare krävs minst 15 revisionsdagar som revisionsledare under en 3-årsperiod, samt minst 3 revisionsdagar per kalenderår som revisionsledare.

19.2.2 Ansökan om KRAV-certifiering

Certifieringsorganet ska vid kontraktsgenomgång med sökande för KRAV-certifiering säkerställa att den sökande inte är underkänd av annat ackrediterat certifieringsorgan med avseende på KRAV-reglerna.

19.2.3 Rapportering till KRAV

Certifieringsorganet ansvarar för att rapportera status avseende KRAV-anslutna producenter och KRAV-certifierade produkter till KRAV enligt särskilt avtal. Rapporteringen innefattar alltid

- den anslutnes namn och adress
- platser för produktion och, i förekommande fall, ägor (fastighetsregistreringsuppgifter) där verksamheter bedrivs
- verksamhetens art och produkter

Till certifieringsorganet inkomna klagomål avseende Regler för KRAV-certifierad produktion ska vidarebefordras till regelansvarig på KRAV ekonomisk förening.

19.2.4 Kalibrering av revisorer

Certifieringsorganet ska utse minst en representant som deltar i de kalibreringsmöten som KRAV ekonomisk förening håller. Mötena hålls 2 dagar/år fördelade på 2 skilda tillfällen samt därutöver, om det blir nödvändigt pga. speciella omständigheter, extra möten påkallade av KRAV och certifieringsorganen. Avsikten är att förmedla informationen från KRAV när det gäller nyheter, ändrade krav etc, samt ge de ackrediterade certifieringsorganen möjlighet att ta upp problemområden, principiella tolkningsfrågor med mera till diskussion.

Certifieringsorganet ska ha rutiner för årlig intern kalibrering av sina KRAV-revisorer. Kalibreringen genomförs i syfte att KRAV-revisioner ska genomföras så lika som möjligt oavsett vilken personal som genomför dem samt att kraven för certifiering motsvarar den nationella nivån. En stående punkt vid dessa möten är information från de externa KRAV-kalibreringarna.

Genomförda internkalibreringar ska dokumenteras och hanteras enligt certifieringsorganets rutin för redovisande dokument, arkivtiden ska vara minst 3 år.

19.2.5 Ackreditering och avtal

Certifieringsorgan som önskar certifiera enligt KRAVs regler ska vara ackrediterade enligt ISO Guide 65/EN 45 011 av Swedac eller motsvarande ackrediteringsorgan eller enligt IFOAMs ackrediteringskriterier. Vidare ska certifieringsorganet ha ett dokumenterat, strukturerat miljöarbete och kunna redovisa minst

- en miljöpolicy
- årliga miljömål
- systematisk måluppföljning.

Det aktuella certifieringsorganet ansöker om certifieringsavtal med KRAV ekonomisk förening samt ackrediteringsavtal med Swedac eller motsvarande ackrediteringsorgan eller enligt IFOAMs ackrediteringskriterier. Kopia på avtal med det aktuella ackrediteringsorganet samt tidplan för ackreditering ska bifogas ansökan till KRAV. Vid godkänd ackreditering ska aktuellt ackrediteringsbevis tillställas KRAV.

19.2.6 Utfärdande och indragning av certifikat

Det ackrediterade certifieringsorganet ska ha dokumenterade gransknings- och beslutsrutiner för utfärdande av certifikat. Rutinerna ska säkerställa att revisioner har genomförts i enlighet med KRAVs regelverk samt säkerställa att granskning av KRAV-revisioner genomförs på ett likartat och objektivt sätt.

Samtliga avvikelser från en certifieringsrevision/inbesiktning ska vara åtgärdade innan beslut om godkänd KRAV-certifiering fattas.

Ett KRAV-certifikat ska tydligt beskriva certifieringens omfattning såsom utfärdande- datum, varaktighet, ansluten, produktionsplats(er), aktiviteter och referens till KRAVs regelverk.

Certifikat/certifieringsbeslut ska vara signerade, på papper eller elektroniskt, av bemyndigad representant för certifieringsorganet.

Certifieringsorganet ska ha dokumenterade rutiner för indragning, uppsägning och övrig hantering av felaktig användning av certifikat.

19.2.7 Användning av KRAV-märket

Certifieringsorganet ska ha rutiner som säkerställer att den KRAV-anlutne informeras om de regler som gäller för användande av KRAVs namn och märke och marknadsföring av KRAV-certifierade produkter och/eller produktion.

BILAGOR

BILAGA 1 REKOMMENDATIONER FÖR MILJÖSKYDD (K)

Enligt regel 2.11.1

Samtliga KRAV-anslutna producenter ska i största möjliga utsträckning skydda miljö-, natur- och kulturmiljöer.

Miljöskydd

- Miljöanpassade produkter ska väljas i första hand. Om sådana inte finns tillgängliga ska minst miljöstörande produkter väljas.
- Oljor och drivmedel ska så långt som möjligt vara av icke-fossilt vegetabiliskt eller animaliskt ursprung.
- Produkter för rengöring, rostskydd och avfettning ska vara miljöanpassade.
- Miljöanpassade målarfärger och lösningsmedel ska användas i första hand.
- Tryckimpregnerat virke (med kreosot, koppar eller arsenik) ska undvikas.

Energianvändning

- Energiförbrukningen i produktionen ska minimeras.
- Förnyelsebar energi ska användas när så är möjligt.
- Miljömärkta elleveranser bör användas.

Dokumentation av miljöarbete

Företagets miljöarbete ska dokumenteras, se 2.11.3.

BILAGA 2 MÅTTBESTÄMMELSER FÖR DJURSTALLAR (EU/K/ SL)

Enligt regel 5.2.8

Följande måttangivelser i tabellerna 1a, 1b samt 2a, 2b och 2c gäller för nybyggnationer uppförda efter 24 augusti 1999, för äldre byggnader efter 31 december 2010. De som utnyttjar övergångsbestämmelserna för äldre byggnader ska ha en plan som omfattar åtgärder så att reglerna uppfylls efter 31 december 2010. (EU)

Mindre ombyggnationer under övergångstiden får nyttja samma bestämmelser.

Utrymme inomhus är minimimått ständigt tillgängligt för djuren. Utrymme i boxar för flera djur räknas utifrån största individerna i en grupp.

För liggbås och andra detaljer som inte anges i KRAVs regler gäller minimimått enligt de svenska djurskyddsbestämmelserna. (K)

1 A Nötkreatur och får

För idisslare se även 5.2.2-18. För moderdjur med avkomma läggs summan ihop av minsta yta per kategori, beroende på avkommans storlek under stallperioden.

Tabell 1 a

Kategori av djur	Minsta utrymme m ² per djur			
	Stall med ingen eller begränsad tillgång till rastgård		Ligghall med ständig tillgång till utevistelse, utfodring i rastgården	
	Inomhus	Rastgård, vid utevistelse under stallperiod	Ligghall	Rastgård, ej betesmark
Kalv, ungdjur och diko:: Levande vikt (kg); < 60	1,5	1,1	1,0	1,6
< 90	1,7	1,1	1,2	1,6
< 150	2,2	1,9	1,5	2,6
< 250	2,9	2,2	2,0	3,1
< 350	4,0	3,0	2,4	4,6
> 350	5,0 (dock minst 1 m ² /100kg)	3,7 (dock minst 0,75 m ² /100kg)	2,6 (dock minst 0,65 m ² /100kg)	5,1 (dock minst 1,1 m ² /100kg)
Mjölk-/amko i ströbädd	8,5	4,5	6,0	7,0
Mjölk-/amko i övr lösdrift	6,0	4,5	Enligt djurskyddsbest*	10,5 minus tillgängl yta inne*
Sinko	6,0	4,5	3,4	7,1
Avelstjur	10,0	30,0		
Vuxet får / get	1,5	2,5	1,0	3,0
Dräktig tacka	1,7	2,5	1,2	3,0
Lamm / killing; Levande vikt (kg); < 15	0,35 /lamm om enfödd 0,4	0,5	0,35	0,5
< 30	0,5	0,5	0,35	0,65
> 30	1,0	1,0	0,7	1,3

* Total yta i den öppna lösdriften divideras med antal djur: Summan av detta + rastgårdsyta ska bli 10,5 m² per ko.

1 B Grisar

Rastgård får vara delvis täckt med tak. Se även 5.2.3-18 (EU)

Tabell 1b

Kategori av djur	Minsta utrymme inomhus		Utrymme utomhus (rastgård ej betesmark)
	Levande vikt (kg)	m ² / djur	m ² / djur
Sinsugga, dräktig gylta		2,5	1,9
Galt för avel		7,0	8,0
Modersugga med upp till 40 dgr gamla smågrisar		7,5	2,5
Växande grisar	< 30	0,6	0,4
	< 50	0,9	0,6
	< 85	1,2	0,8
	< 110	1,5	1,0

2 Fjäderfä

Tabell 2 a. Måttangivelserna gäller även från insättning av nya grupper i fjäderfästall. (K)

Max antal djur per avdelning i stall:	Max byggnadsyta/produktionsenhet:
Värphöns 3 000	-
Kyckling 4 800	1 600 m ²
Pärlehöns 5 200	1 600 m ²
Ankor 3 200	1 600 m ²
Gäss 2 500	1 600 m ²
Kalkoner 2 500	1 600 m ²

Avdelningar får vara avgränsade med nätvägg där det är lämpligt med avseende på byggnadens lösning och ventilation. Utrustning som löper genom flera avdelningar ska där det går, avgränsas från djuren så att dessa inte i onödan får kontakt med gödsel etcetera från annan avdelning.

För värphönsbesättningar i byggnader uppförda före 24 augusti 1999 gäller högst 7 hönor per m² golvyta, (exklusive yta i värprede). (K)

Med tillgänglig golvyta / utrymme inomhus avses våningsplan, redesinsteg (t ex lock över äggband) och ströyta. (K)

Vid ständig tillgång till veranda dagtid får denna yta räknas in i tillgänglig stallyta, dock måste den isolerade delen av stallet uppfylla svenska djurskyddsbestämmelserna för frigående höns. Sittpinnar, grovfoder etc måste då finnas tillgängligt i den isolerade delen. (K)

Tabell 2b.

Djurslag	Minsta utrymme inomhus			Utrymme utomhus (m ² område tillgängligt i rotation / djur)
	Antal djur / m ²	Cm sittpinne / djur	Rede	
Värphöns	6 höns inkl värprede	18	6 höns / rede eller vid gemensamt rede 120 cm ² /höna	4 förutsatt att gränsen på 170 kg kväve/ha/år inte överskrids
Slaktfågel	10 med max levande vikt / m ² 16 kg (ankor) 14 kg (gäss) 21 kg (kalkoner) 20 kg (slaktkyckling)	20 (endast för pärlhöns)		4 broilers och pärlhöns 4,5 ankor 10 kalkoner 15 gäss För alla gäller att gränsen på 170 kg kväve/ha/år inte överskrids
Slaktfågel i mobila byggnader	16(*) med max levande vikt / m ² 20 kg (ankor) 18 kg (gäss) 30 kg (kalkoner) 20 kg (slaktkyckling)			2,5 förutsatt att gränsen på 170 kg kväve/ha/år inte överskrids

(*) Endast när den mobila byggnaden inte har mer än 150 m² golvyta och är öppen på natten. Värpredets yta mäts som längden x utvändigt bredd exklusive äggband. För unghöns gäller tills vidare djurskyddsbestämmelser.

Tabell 2c.

Antal höns i gruppen	Öppningars sammanlagda längd (meter)	
	I stallväggen	I passage från utgångssluss vid stallvägg eller från veranda till rastgård/bete
Upp till 200	0,4	1,4
500	1	3,4
1000	2	6,7
2000	4	13,3
3000	6	20

Beräkning av öppningarnas längd ovan baseras på tillgänglig golvyta för hönsen. Enligt (DFS 2004:17) ska öppning i stallbyggnaden vara totalt minst 2m/1000 höns. Enligt Rådets förordning (EEG) nr 2092/91 ska öppning mellan rastgård och byggnad ha en sammanlagd längd av 4m / 100 m² av yta som är tillgänglig för djuren inomhus.

BILAGA 3 TUNGMETALLER (K)

Tillförsel av tungmetaller till åkermark

Enligt regel 3.3.8 och 12.3-4.

Nettotillförseln av tungmetaller till åkermark ska begränsas. Den högsta tillåtna genomsnittliga totala tillförseln (under ett femårsomlopp) av tungmetaller finns redovisade i tabellen nedan.

Tillförsel av tungmetaller kan ske med till exempel införda gödselmedel, kalker, jordförbättringsmedel, växtskyddsmedel samt foder och fodermineraler. När det finns anledning att anta att tungmetallinnehållet kan vara högt ska produkten analyseras före användning, se 4.3.2.

Ämne	g/ha och år
Bly	50
Kadmium	0,75
Koppar	500
Krom	50
Kvicksilver	1
Nickel	50
Zink	700

Anmärkning

Tillförsel av 1 ton/ha och år av en produkt innehållande 1 ppm av ett visst ämne medför ett tillskott av 1 gram/ha/år. När flera olika medel tillförs skall mängderna läggas samman.

Så- och planteringsjordar

För KRAV-certifierade produktionshjälpmedel som marknadsförs som så- och planteringsjordar skall tungmetallinnehållet understiga nedanstående gränsvärden.

Ämne	mg/kg ts i jord
Bly	40
Kadmium	0,4
Koppar	40
Krom	60
Kvicksilver	0,3
Nickel	30
Zink	150

BILAGA 4 SYNTETISKA TILLSATSER TILLÅTNA I VÄXTSKYDDSMEDEL (K)

Enligt regel 4.4.3

Ämne	Funktion
NA Lauryletersulfat	Anjontensid
Fettalkoholetoxilat 6 EO	Nonjontensid
Karboxymetylcellulosa	Förtjockningsmedel
Metylparahydrobensoat	Konserveringsmedel
Propylparabensoaat	Konserveringsmedel
Citronsyra	Konserveringsmedel, pH-justering
Polysorbat	Emulgeringsmedel
Propylenglykol	Dispergeringsmedel
Bitrex	Avskräckningsmedel i insektsfälla/fångstanordning
Patentblått	Färgämne i insektsfälla/fångstanordning
Nipacid	Konserveringsmedel

BILAGA 5 TILLÅTNA KONVENTIONELLA FODERMEDEL OCH FODERTILLSATSER (EU)

Enligt regel 5.3.2, 5.3.7, 5.3.20-21 och 11.2.1

Foderråvaror av vegetabiliskt ursprung:

- Spannmål, produkter och biprodukter som genomgått någon tillåten process
- Drav och drank
- Oljehaltiga frön eller frukter, produkter och biprodukter som genomgått någon tillåten process (Till exempel ingår inte raps- /sojamjöl vilket framställs genom hexanextrahering).
- Frön från baljväxter, produkter och biprodukter.
- Stamknölar, rotfrukter och rötter, produkter och biprodukter. (Melass räknas som kraftfoder).
- Andra frön och frukter, produkter och biprodukter.
- Vallfoder och grovfoder. (Pelleterat grovfoder räknas som kraftfoder om det utgör mer än 1/3 av grovfodergivan).
- Algmjöl (erhålls genom torkning och krossning av alger, som tvättas för att minska jodhalten)
- Pulver och extrakt från växter, vegetabiliskt proteinextrakt, kryddor och örter.

Enligt regel 5.3.12

Foderråvaror av animaliskt ursprung:

- Mjolk- och mejeriprodukter.
- Fisk och andra havsdjur, produkter och biprodukter. Endast följande ämnen ingår i denna kategori: Fisk, ej raffinerad fiskolja eller torskleverolja. Autolysater, hydrolysater och proteolysater från fisk, blötdjur eller kräftdjur som erhållits genom enzymprocess, i löslig eller icke-löslig form.
- Ägg och äggprodukter för utfodring av fjäderfä, helst från den egna anläggningen.

Enligt regel 5.3.23 24

Råvaror för mineraler och spårämnen.

- **Natrium:** havssalt (ej raffinerat), bergssalt (obearbetat från gruva), natriumsulfat, natriumkarbonat, natriumbikarbonat, natriumklorid
- **Kalium:** kaliumklorid
- **Kalcium:** märgel, skal av vattendjur (inbegripet ben av bläckfisk), kalciumkarbonat, kalciumlaktat, kalciumglukonat
- **Fosfor:** avfluorerat dikalciumfosfat, avfluorerat monokalciumfosfat, mononatriumfosfat, kalciummagnesiumfosfat, kalciumnatriumfosfat
- **Magnesium:** magnesiumoxid (vattenfri magnesia), magnesiumsulfat, magnesiumklorid, magnesiumkarbonat, magnesiumfosfat
- **Svavel:** natriumsulfat

Spårelement.

- **E1 Järn:** järn(II)karbonat, järn(II)sulfat (monohydrat och/eller heptahydrat), järn(III)oxid
- **E2 Jod:** kalciumjodat (vattenfritt), kalciumjodat (hexahydrat), natriumjodid
- **E3 Kobolt:** kobolt(II)sulfat (monohydrat och/eller heptahydrat), basiskt kobolt(II)karbonat (monohydrat)
- **E4 Koppar:** koppar(II)oxid, basiskt koppar(II)karbonat (monohydrat), koppar(II)sulfat (pentahydrat)
- **E5 Mangan:** mangan(II)karbonat, manganoxid och mangan(III)oxid, mangan(II)sulfat (mono- och/eller tetrahydrat)
- **E6 Zink:** zinkkarbonat, zinkoxid, zinksulfat (monohydrat och/eller heptahydrat)
- **E7 Molybden:** ammoniummolybdat, natriummolybdat
- **E8 Selen:** natriumselenat, natriumselenit

BILAGA 6 GRÄNSVÄRDEN FÖR OÖNSKADE ÄMNEN I MARK (K)

Enligt regel 8.1.6

Gränsvärde för underkännande av produkt på grund av cesiumhalt i mark:

Produkt	Cesiumhalt i mark
Bär (utom hjortron)	60 kBq/m ²
Hjortron	40 kBq/m ²
Svamp	5 kBq/m ²

BILAGA 7 OM LIVSMEDELSTILLSATSER

Enligt regel 9.2.1

Följande teknologiska livsmedelstillsatser, (inklusive bärare) får tillföras en KRAV-certifierad produkt. Ett X i kolumnen innebär att tillsatsen får användas.

Obs! Tabellen fortsätter på nästa sida.

Tillsats	Vegetabiliska Livsmedel	Animaliska Livsmedel	Särskilda villkor
Kalciumkarbonater (E170)	X	X	Får inte användas för färgning eller kalciumberikning
Svaveldioxid (E 220)	X		Endast till vin. I fruktviner (som här definieras som vin framställt av annan frukt än vindruva) utan tillsatt socker (inklusive cider och perry) eller i mjöd: 50 mg (summerad maxhalt uttryckt som SO ₂ i mg/l) För cider och perry beredd med tillsats av socker eller saftkoncentrat efter jäsnigen: 100 mg/l
Mjölksyra (E 270)	X	X	
Koldioxid (E 290)	X	X	
Äppelsyra (E296)	X		
Askorbinsyra (E 300)	X	X	Endast för köttprodukter inom animaliska livsmedel
Tokoferolkoncentrat (E 306) (blandade naturliga koncentrat)	X	X	Endast som antioxidant för fetter och oljor
Lecitin (E 322)	X	X	Endast för mjölkprodukter inom animaliska livsmedel
Citronsyra (E 330)	X		
Natriumcitrater (E 331)		X	
Kalciumcitrat (E 333)	X		
Vinsyra (E 334)	X		
Natriumtartrat (E 335)	X		
Kaliumtartrat (E 336)	X		
Monokalciumfosfat (E 341)	X		Endast som jäsmedel i mjöl
Alginsyra (E400)	X	X	Endast för mjölkbaserade livsmedel inom animaliska livsmedel
Natriumalginat (E 401)	X	X	Endast för mjölkbaserade livsmedel inom animaliska livsmedel
Kaliumalginat (E 402)	X	X	Endast för mjölkbaserade livsmedel inom animaliska livsmedel
Agar (E 406)	X	X	Endast för mjölkbaserade livsmedel och köttprodukter inom animaliska livsmedel
Karragenan (E 407)	X	X	Endast för mjölkbaserade livsmedel inom animaliska livsmedel
Fruktkärnmjöl (E 410)	X	X	

REGLER FÖR KRAV-CERTIFIERAD PRODUKTION, UTGÅVA JULI 2008

Guarkärnmjöl (E412)	X	X	
Xantangummi (E415)	X	X	
Pektin (E 440(i)),	X	X	Amiderat pektin är inte tillåtet. Endast för mjölkbaserade produkter inom animaliska livsmedel
Natriumkarbonater (E500)	X	X	Endast för Dulche de leche och smör av syrad grädde inom animaliska livsmedel
Kaliumkarbonater (E501)	X		
Ammoniumkarbonater (E503)	X	X	
Magnesiumkarbonater (E 504)	X		
Kalciumklorid (E 509)		X	Tillåtet för mjölkprodukter
Argon (E938)	X	X	
Kväve (E 941)	X	X	
Syre (E 948)	X	X	

För produkter som både innehåller vegetabiliska och animaliska råvaror gäller att tillsatsen är tillåten om den är tillåten i någon av ingredienserna i det sammansatta livsmedlet, med undantag av vissa fall som framgår av artikel 3 i direktiv 95/2/EG.

När färger används för att stämpla ägg ska reglerna i direktiv 94/36/EG tillämpas.

Koksalt (natriumklorid) prövas inte av certifieringsorganet och får innehålla de klumpförebyggande medel som normalt används. KRAV rekommenderar att när så är möjligt används koksalt utan tillsatser. Observera att vid förädling av KRAV-certifierad vild fisk och skaldjur är ytterligare ett fåtal tillsatser tillåtna, se regel 17.5.2.

BILAGA 8 TILLÅTNA PROCESSHJÄLPMEDEL

Enligt regel 9.2.1

Medel	Villkor, endast till användningsområde
Pektinas	Bärkoncentrat
Natriumhydroxid (E524)	Oljereining (raps); sockerframställning
Citronsyra (E 330)	Oljereining, hydrolys av stärkelse
Svavelsyra (E 513)	Sockerframställning
Vegetabilisk olja	Smörj, släpp- och skumdämpningsmedel (som stekfett får inte härdat fett användas)
Mjölksyra (E 270)	Öl
Kalciumklorid (E 509)	Koaguleringsmedel, endast vegetabilier
Diatomit (Kiselgur)	Endast vegetabilier
Kalciumsulfat (Gips) (E 516)	Öl, soja, konfektyr, koaguleringsmedel
Bentonit (E 558)	Olja, vegetabilier
Perlit	Bärkoncentrat och öl
Etylen	För mognadsbehandling
Amylas (och andra enzymer med liknande funktion)	Bröd och etanol
Proteas	Bröd
Aktivt kol	
Löpe	
Vatten	Dricksvatten enligt tillämpade regler i området
Kalciumkarbonat (E 170)	Endast vegetabilier
Kalciumhydroxid (E 526)	Socker
Magnesiumklorid (E 511)	Koaguleringsmedel, endast sojaprodukter
Kaliumkarbonat (E 501)	Torkning av druvor
Natriumkarbonat (E 500)	Socker
Koldioxid	
Kväve	
Etanol	Lösningsmedel
Äggalbumin	Vin
Kasein	Vin
Gelatin	Vegetabilier, vin
Husbloss	Vin
Talk (E 533)	Vegetabilier
Kaolin	Vegetabilier och propolis
Bivax (E 901)	Släppmedel, endast till vegetabilier
Karnaubavax (E 903)	Släppmedel, endast till vegetabilier

BILAGA 9 KRITERIER FÖR KEMIKALIERS MILJÖ- OCH HÄLSOSKADLIGHET (K / SL)

Allmänna hänsynsregler

Försiktighetsprincipen, produktvalsprincipen och principen om bästa möjliga teknik ska alltid råda, det vill säga i valet mellan två i övrigt likvärdiga metoder eller produkter ska alltid den med minsta risk för människors hälsa och miljön väljas.

Svenska lagkrav om kemiska bekämpningsmedel och biotekniska organismer

För att få säljas och användas måste bekämpningsmedel (växtskyddsmedel och biocider) vara godkända av Kemikalieinspektionen. Det finns även regler om försiktighetsmått som innebär begränsningar att använda kemiska produkter eller biotekniska organismer i bekämpande syfte. Se kapitel 14 §17 Miljöbalken (SFS 1998:808).

Om säkerhetsdatablad för hälso- eller miljöfarliga kemiska produkter

Producenten/importören av hälso- eller miljöfarliga kemiska produkter ska tillhandahålla Säkerhetsdatablad (före detta Varuinformationsblad) på svenska språket, se Kemikalieinspektionens föreskrifter om kemiska produkter och biotekniska organismer (KIFS 1998:8). I dessa ska framgå hälso- och miljömässiga egenskaper. I dessa säkerhetsdatablad, speciellt under punkten 15 ”Gällande bestämmelser”, kan produktens egenskaper utläsas i form av märkning och riskfraser (R.).

Om märkning och klassning

Det är producentens/importörens ansvar att inhämta uppgifter om kemikaliens egenskaper och att märka den med gällande symboler och riskfraser (R.). Bedömningen regleras av Kemikalieinspektionens föreskrifter om klassificering och märkning av kemiska produkter (KIFS 1994:12).

Enligt regel 12.1

Enligt regel 12.1 kan ett produktionshjälpmedel inte certifieras om det klassificeras som miljö- eller hälsoskadlig enligt någon av riskfraserna nedan.

Riskfraser Miljöskadlighet

- R 50 Mycket giftigt för vattenlevande organismer
- R 51 Giftigt för vattenorganismer
- R 52 Skadligt för vattenlevande organismer
- R 53 Kan orsaka skadliga långtidseffekter i vattenmiljön
- R 54 Giftigt för växter
- R 55 Giftigt för djur
- R 56 Giftigt för marklevande organismer
- R 57 Giftigt för bin
- R 58 Kan orsaka skadliga långtidseffekter i miljön
- R 59 Farligt för ozonskiktet

Riskfraser Hälsoskadlighet

- R 28/27/26 Mycket giftigt vid förtäring, hudkontakt eller inandning
- R 25/24/23 Giftigt vid förtäring, hudkontakt eller inandning
- R 33 Kan ansamlas i kroppen och ge skador
- R 39 Risk för mycket allvarliga bestående hälsoskador
- R 40 Misstänks kunna ge cancer
- R 45 Kan ge cancer
- R 46 Kan ge ärftliga genetiska skador
- R 49 Kan ge cancer vid inandning
- R 60 Kan ge nedsatt fortplantningsförmåga
- R 61 Kan ge fosterskador
- R 62 Möjlig risk för nedsatt fortplantningsförmåga
- R 63 Möjlig risk för fosterskador

R 68 Möjlig risk för bestående hälsoskador

BILAGA 10 KRITERIER FÖR REDOVISNINGSSYSTEM VÄXTNÄRING (K)

Enligt regel 4.2.3

Tillåtna överskott av fosfor på gårdsnivå (kg/ha) i medeltal över ett växtföljdsomlopp (6år).

P-AL-värde				
I	II	III	IV	V
+20	+10	+5	0	0

I avvaktan på bättre faktaunderlag tillåts ett högre överskott än värdena i tabellen i växtföljder baserade på grönsaksodling på friland, växthus samt frukt- och bärodling.

I P-AL klass IV och V tillåts ett överskott på max 2 kg fosfor/ha på gårdar med ekologisk djurhållning förutsatt att ingen stallgödsel eller annat fosforinnehållande gödselmedel köps in. För gårdar med befintlig ekologisk svinhållning kan upp till 5 kg överskott av fosfor accepteras till och med år 2011 förutsatt att ingen stallgödsel eller annat fosforinnehållande gödselmedel förs in till den ekologiska enheten. Denna tidsfrist införs för att svingårdarna successivt ska kunna anpassa sig.

Vid överskott av fosfor (över värdena i tabellen) eller vid höga överskott av kväve, ska en åtgärdsplan tas fram med syfte att minska överskottet. Åtgärdsplanen kan behöva kompletteras med en uppdaterad markkartering och en detaljerad växtodlingsplan på skiftesnivå. I dessa fall bör kontakt tas med rådgivare inom Greppa näringen eller annan motsvarande rådgivning.

KRAV arbetar med att ta fram system för att sammanställa nyckeltal från samtliga inkomna växtnärbalanser som underlag för att den enskilde producenten ska kunna jämföra sina värden med andra KRAV-anslutna producenter med motsvarande produktion

Enligt gällande lagstiftning får maximalt 22kg totalfosfor per hektar spridningsareal och år tillföras med organiska gödselmedel. Tillförseln beräknas som ett genomsnitt över en femårsperiod.

BILAGA 11 MALL FÖR LEVERANTÖRSRIKTLINJER FÖR MARKNADSFÖRING AV KAFFE

Marknadsföring

Vid annonsering, skyltning eller liknande ska det klart framgå vilka produkter som är KRAV-certifierade. Det krävs inget förhandsgodkännande från KRAV eller certifieringsorganet. Marknadsföringen får inte på något sätt vara otillbörlig, vilseledande eller misskrediterande för KRAV eller ekologisk produktion. Marknadsföringen får enbart avse de produkter som leverantören tillhandahåller. Serveringen i övrigt får inte ge intryck av att vara KRAV-certifierad.

Ansvar och skyldigheter för serveringen

KRAVs märke får endast förekomma på material som erhållits eller godkänts av den KRAV-certifierade leverantören. Serveringen får inte sälja motsvarande konventionellt kaffe. I meny/matsedel ska det tydligt framgå vilka delar av kaffesortimentet som är KRAV-certifierad för serveringen. Vid eventuell tillfällig avsaknad av möjlighet att erbjuda KRAV-certifierat kaffe ska kunderna upplysas om det. Inga andra förädlade KRAV-certifierade produkter får marknadsföras.

Tidsbegränsat godkännande

Undertecknandet av leverantörsriktlinjerna ger serveringen rätt att under 12 månader från undertecknandet marknadsföra KRAV-certifierat kaffe i enlighet med dessa riktlinjer. Senast efter 12 månader skall en genomgång göras av en medarbetare från leverantören, där serveringen ska kunna visa att KRAVs namn och märke endast har använts för marknadsföring av KRAV-certifierat kaffe. Om serveringen av vilket skäl som helst inte längre deltar i marknadsföringen av KRAV-certifierat kaffe, så ska marknadsföringsmaterialet återsändas till leverantören eller förstöras.

Kontroll

Leverantörens certifieringsorgan har rätt att begära ut statistik om serveringen för att kontrollera att reglerna i dessa leverantörsriktlinjer har efterlevts när som helst under de 12 månaderna. Certifieringsorganet kan även besöka serveringen för att se hur marknadsföringen presenteras.

Genom nedanstående underskrift bekräftar vi att vi tagit del av ovanstående.

Pris: 200 kr, inkl. moms

KRAV ekonomisk förening
Box 1037, 751 40 Uppsala
www.krav.se - info@krav.se